

Porteføljestyret for forskningssystemet

Dato	Sted	
5. juni 2025	Drammensveien 288, Lysaker: Møterom Hassel 2	
Kl. 10 - 17		
	Det ukrainske Forskningsrådet deltar digitalt	10:00 – 11:00
Sak PS-FS 28/25	Godkjenning av sakslisten	11:00 – 11:02
Sak PS-FS 29/25	Godkjent møteprotokoll fra porteføljestyremøte 2/25	11:02 – 11:02
05	Habilitet	11:05 – 11:10
Sak PS-FS 31/25	Porteføljeanalyse	11:10 – 11:50
Sak PS-FS 32/25	Utkast til investeringsplan 2026	11:50– 12:10
Sak PS-FS 33/25	Budsjettinnspill 2027	12:10 – 12:40
	Lunsj	12:40 – 13:30
Sak PS-FS 34/25	Utkast til veikart for forskningsinfrastruktur [U.off. offl § 14]	13:30 – 14:00
Sak PS-FS 35/25	Arbeid med ny utlysning INFRASTRUKTUR [U.off. offl § 14]	14:00 – 14:30
Sak PS-FS 36/25	Plan for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold [U.off. offl § 14]	14:30 – 15:00
	Pause	15:00 – 15:15
Sak PS-FS 37/25	Søknadsprosedyre INTPART	15:15 – 15:30
Sak PS-FS 38/25	Refleksjonsnotat	15:30 – 16:15

Sak PS-FS 39/25	Systemmeldingen	16:15 – 17:15
-----------------	-----------------	------------------

	Vi rusler samlet til Pier 31	17:45 – 18:00
--	------------------------------	------------------

	Middag på Pier 31 på Lysaker	18.00 – 21.00
--	------------------------------	------------------

Dato	Sted
6. juni 2025	Drammensveien 288, Lysaker: Møterom Hassel 2 og Abel 1 og 2
Kl. 8.45 – 13.00	

Sak PS-FS 40/25	Status for diskusjon om EUs neste rammeprogram for F&I («FP10»)	08:45- 09:15
-----------------	---	-----------------

Sak PS-FS 41/25	Håndtering av situasjonen i USA	09:15- 09:35
-----------------	---------------------------------	-----------------

Sak PS-FS 42/25	Orienteringer	09:35- 09:45
-----------------	---------------	-----------------

Sak PS-FS 43/25	Evaluering av møtet	09:45– 09:50
-----------------	---------------------	-----------------

Sak PS-FS 44/24	Godkjenning av møteprotokoll	09:50 – 09:55
-----------------	------------------------------	------------------

Fellesmøte med porteføljestyret for banebrytende forskning

Agenda

- 10.00-10.05 **Velkommen** v/Områdedirektør Benedicte Løseth
- 10.05-10:15 **Presentasjon av porteføljene** v/Tanja Storsul og Terje Lohndal
- 10.15-10.40 **Diskusjonstema**
5 min. innlegg om hvert av temaene under fra porteføljestyremedlemmer + 5 min koordinering. Disse temaene vil bli benyttet i gruppearbeidet.
1. *Forskningssystemet, forskningskultur og banebrytende forskning (David Budtz Pedersen)*
 2. *Forskningsinfrastruktur og banebrytende forskning (Inge Jonassen)*
 3. *Forskningens rolle i en ustabil verden (Tanja Storsul)*
 4. *Hvordan utnytte banebrytende forskning til innovasjon og bedret konkurranseevne (Magnus Gulbrandsen)*
- 10.40-11.10 **Gruppearbeid**
4 grupper - En gruppe for hvert tema over
- 11:10-11:35 **Presentasjon av gruppearbeid**
4 grupper med 5 min per gruppe + 5 min koordinering
- 11:35-12:05 **Diskusjon i plenum**
- 12.05-12.15 **Sluttord/Oppsummering av møtet**
Porteføljestyrelederne oppsummerer
- 12.15-13:00 **Lunsj**

Porteføljestyre for Forskningssystemet, møte 2/2025

Dato
26. mars 2025,
kl. 10.00-15.00

Sted
Digitalt på Teams

Til stede

Tanja Storsul, leder
Sven Stafström
Ågot Aakra
Sandrine Benard
Astri Dankertsen
Magnus Gulbrandsen
Ingeborg Palm Helland
Marit Lofnes Mellingen
Dagfinn Myhre (sakene 22/25-27/25)
David Budtz Pedersen (sakene 16/25-21/25)
Rebekka Borsch
Tove Klæboe Nilsen (sakene 20/25-27/25))
Gørill Kristiansen, observatør KD
Kristin Celius, observatør KLD

Forfall Rune Dahl Fitjar

**Til stede fra
Forskningsrådet** Benedicte Løseth, områdedirektør
Johannes Waage Løvhaug, avdelingsdirektør
Solveig Flock, avdelingsdirektør
Lillian Baltzrud, porteføljestyrekoordinator
Heidi Dybesland, referent
Espen Sandøe Karlsen, sak 19/25
John Baarli, sak 19/25
Seka Iraguha, sak 20/25
Marianne Jensen, sak 20/25
Kristin Danielsen, sak 21/25
Kirsti Solberg Landsvik, sak 23/25
Bjørn Tore Kjellemo, sak 24/25
Jon Øygarden Flæten, sak 24/25

**Sak PS-
Forskningssystemet
16/25**

Godkjenning av sakslisten

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet godkjenner sakslisten.

**Sak PS-
Forskningssystemet
17/25**

Godkjenning av møteprotokoll

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet godkjenner møteprotokollen.

**Sak PS-
Forskningssystemet
18/25**

Spørsmål om habilitet

Vedtak: I dette møtet skal porteføljestyret beslutte tildeling og avslag til søknader til nasjonale forskerskoler, PS-FS sak 19/25.

Forskningsrådets administrasjon har foretatt en habilitetsvurdering, og følgende porteføljestyremedlemmer er inhabile og fratrer derfor når sak 19/25 diskuteres i porteføljestyremøtet:

- Tanja Storsul, som er inhabil for behandling av søknadene 356538, 356534, 356488, 356464, 356560, 356599, 356490, 356427, 356390, 356423 og 356569.
- Tove Nilsen Klæboe, som er inhabil for behandling av søknadene 356499, 356550, 356464, 356520 og 356488.
- Ågot Aakre, som er inhabil for behandling av søknadene 356560 og 356390.
- Dagfinn Myhre, som er inhabil for behandling av søknadene 356462, 356560 og 356569.
- Astri Dankertsen, som er inhabil for behandling av søknaden 356499.
- Rune Dahl Fitjar, som er inhabil for behandling av søknadene 356477 og 356560.

For å sikre at porteføljestyret er beslutningsdyktig i saken er professor Barabara van Loon, ved Institutt for klinisk og molekylær medisin ved NTNU, oppnevnt som settemedlem. Van Loon er medlem i Porteføljestyret for banebrytende forskning og er valgt ut fordi hun har kompetanse om saken. Habilitet er kartlagt i forkant av oppnevningen.

Siden porteføljestyreleder Tanja Storsul er inhabil i saken, er porteføljestyremedlem Sven Stafström oppnevnt som setteleder under behandling av saken.

**Sak PS-
Forskingssystemet
19/25**

Søknadsbehandling nasjonale forskerskoler [U.off. § 14]

Vedtak: Porteføljestyret tildeler 80 millioner kroner til søknader som kom inn til utlysningen nasjonale forskerskoler for arbeidslivsrelevans, med søknadsfrist 13.11.2024.

Søknadsbehandlingen har fulgt prosedyren som ble vedtatt i porteføljestyremøte 1/25 5. februar 2025, sak 11/25.

Avslag en bloc:

Alle søknader med gjennomsnittskarakter under 5 fra ekspertpanelet, avslås en bloc i tråd med vedtatt prosedyre.

Søknader med gjennomsnittskarakter under 5,5 fra ekspertpanelene avslås en bloc på grunnlag av lavere kvalitet. Et unntak fra en bloc avslaget gjøres for søknaden 356450. Dette er den eneste støtteverdige søknaden som i sin helhet hører inn under humaniora, og porteføljestyret velger derfor av porteføljehensyn å finansiere den.

Søknader som får vedtak om tildeling:

Prosjekt	Prosjektittel	Prosjektansvarlig	Prosjektleder	Tildelt inntil
356534	MiMa: Microbiology matters- novel approaches to tackle future health challenges	Universitetet i Tromsø	Cavanagh, Jorunn Pauline	16 millioner kroner
356390	NORA-HS: Norwegian graduate School for how AI impacts humanities and society	Universitetet i Oslo	Bucher, Taina	15,525 millioner kroner
356486	The Norwegian Research School for Climate-Informed Innovation and Decision-Making	Universitetet i Bergen	Svendsen, Lea	15,999 millioner kroner
356496	Mathesis - PhD School for Foundations of Computational Mathematics	Universitetet i Tromsø	Riener, Cordian	15,996 millioner kroner
356450	The Nordic Research School for Museums and Cultural Heritage	Universitetet i Oslo	Brenna, Brita	16 millioner kroner

Øvrige søknader avslås da de ikke nådde opp i konkurransen.

Innstilt beløp er en øvre ramme. Beløp og støtteandel vil kunne bli justert. Administrasjonen gis fullmakt til å fatte endelig beslutning om tildeling av midler basert på innhenting og vurdering av revidert søknad med obligatoriske vedlegg.

**Sak PS-
Forskningssystemet
20/25**

INTPART: Deltagelse fra HK-dir

Vedtak: Representanter fra administrasjonen i Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) inviteres til å være til stede i porteføljestyremøter under behandlingen av saker som gjelder INTPART-ordningen

**Sak PS-
Forskningssystemet
21/25**

Internasjonal stimuleringspott: ytterligere kriterier for bruk og bevilgning U.off. § 14

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet vedtar to nye kriterier for bruk av internasjonal stimuleringspott, som kommer i tillegg til kriteriene vedtatt i møte 1/25 5. februar. I tillegg vedtas det en investering til internasjonal stimulering.

Porteføljestyret for forskningssystemet vedtar følgende nye kriterier:

- A. Geografi – prioriterte områder eller land; Nordiske land inkludert Baltiske land, Panoramaland (USA, Canada, Brasil, Sør-Afrika, Japan, India, Kina, Sør-Korea, Russland (Russland er p.t ekskludert)), Ukraina, Tyskland, UK og Frankrike, samt Afrikanske land.

-
- B. Multilateralt utlysningssamarbeid og instrumenter som stimulerer til økt internasjonalt samarbeid prioriteres.
 - C. Bidrag fra internasjonal stimuleringspott til internasjonale fellesutlysninger der Norges bidrag er ubalansert i forhold til andre land eller i spesielle tilfeller der Norge (etter søknadsbehandling) har havnet i en situasjon der vi blokkerer innvilgelseslisten. I begge tilfeller har ikke ansvarlig porteføljestyre mulighet til å øke bevilgningen. Bevilgning fra internasjonal stimuleringspott kan ikke overstige bidrag fra ansvarlig porteføljestyre.

Investering:

Porteføljestyret for forskningssystemet vedtar bruk av den internasjonale stimuleringspotten for 2026 til:

10 millioner kroner til en utlysning mellom flere land med tittel: «Klimatjenester for å redusere risiko i Vest Afrika». Utlysningen er allerede finansiert med 20 millioner kroner fra porteføljestyret for Klima og miljø, men oppfyller flere av kriteriene for medfinansiering fra Internasjonal stimuleringspott, som beskrevet i saken.

Samlet bevilgning for 2025 utgjør nå 91 - 97 millioner kroner og 55 millioner kroner for 2026.

**Sak PS-
Forskingssystemet
22/25**

Refleksjonsnotat 2025 U.off. § 14

Vedtak:

Porteføljestyret for forskningssystemet slutter seg til disposisjon og tematikk foreslått av arbeidsutvalget for refleksjonsnotat 2025. Arbeidsutvalget gis mandat til å arbeide videre med refleksjonsnotatet ut fra fremlagte utkast og kommentarer som kom fram i diskusjonen i porteføljestyremøtet.

**Sak PS-
Forskingssystemet
23/25**

Arbeidet med oppdatering av norsk veikart for forskningsinfrastruktur og ny utlysning U.off. § 14

Vedtak:

Administrasjonen arbeider videre med oppdateringen av veikartet og utforming av ny utlysning på grunnlag av kommentarer og innspill fra porteføljestyret for forskningssystemet.

**Sak PS-
Forskingssystemet
24/25**

Forskingssikkerhet

Vedtak:

Porteføljestyret for forskningssystemet tar orienteringen om arbeidet med forskningssikkerhet, ny portefølje for forsvar og sikkerhet og utarbeidelsen av et kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologiområder (KVASt) til etterretning. Administrasjonen tar med seg innspill fra porteføljestyret i det videre arbeidet.

**Sak PS-
Forskingssystemet
25/25**

Orienteringer

Vedtak:

Porteføljestyret for forskningssystemet tar orienteringene til etterretning.

**Sak PS-
Forskingssystemet
26/25**

Evalueringsav møtet

Sak PS- Møteprotokoll godkjennes
Forskingssystemet
27/25

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet godkjenner møteprotokollen.

Sak PS-Forskningssystemet 30/25

Spørsmål om habilitet

Sak PS-Forskningssystemet
30/25

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian M. Baltzrud	1. Bestemmelse om habilitet og tillit i Forskningsrådet
Fra			
Områdedirektør Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak Alle porteføljestyrets medlemmer er habile i behandlingen av alle saker på sakslisten.

Kort bakgrunn	I henhold til Forskningsrådets bestemmelser om habilitet og tillit skal porteføljestyrets medlemmer vurdere sin habilitet i alle beslutningsaker. Eventuell inhabilitet og håndteringen av denne skal protokollføres. Usikkerhet om inhabilitet skal diskuteres åpent i styremøtet og skal også protokollføres. Styremedlemmer som blir vurdert inhabile, skal forlate styremøtet under behandlingen av den aktuelle saken. Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av styremedlemmene er habile og deltar i beslutningen.
----------------------	---

Hvorfor saken fremmes til dette møtet	Porteføljestyret skal avklare styremedlemmenes habilitet i beslutningssakene i møtet.
--	---

Hovedpunkter	Det er ingen innmeldte habilitetsforhold til noen saker i dette møtet.
---------------------	--

Forberedelse / prosess	Administrasjonen har utviklet saken.
-------------------------------	--------------------------------------

Bestemmelser om habilitet og tillit

i Norges forskningsråd – kortversjon

Forskningsrådet er omfattet av habilitetsbestemmelsene i Forvaltningslovens kapittel II "Om ugildhet". Bestemmelsene gjelder også eksterne enkeltpersoner som bidrar i Forskningsrådets saksbehandling, som fagekspert. Forskningsrådet har i tillegg vedtatt egne bestemmelser om habilitet og tillit. Disse er på noen punkter strengere enn lovens regler. De viktigste bestemmelsene for vurdering av habilitet er følgende:

Fra bestemmelsene:

2 Definisjoner

I disse bestemmelsene menes med:

Part – person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder, jf. forvaltningslovens § 2 e). Som part regnes normalt også enkeltperson som er direkte identifisert i en søknad og som har en sentral rolle i prosjektet.

3 Habilitetskrav og avgjørelse av habilitetsspørsmålet

3.1 Automatisk inhabilitet

Ansatt, ekspert eller medlem av styrende og rådgivende organer i Forskningsrådet samt enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for Forskningsrådet, er i alle tilfelle inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse, eller treffe avgjørelse i en sak

- a) når han eller hun selv er part i saken
- b) når han eller hun er i slekt eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nært som søsken
- c) når han eller hun er eller har vært gift eller partner med eller er forlovet med, eller er samboer med, eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til en part.
- d) når han eller hun er verge eller fullmektig for en part i saken eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken begynte
- e) når han eller hun leder eller har en ledende stilling i, eller er medlem av styringsorgan eller bedriftsforsamling for en offentlig eller privat virksomhet, som er part i saken
- f) når han eller hun er, eller for mindre enn 3 år siden har vært, veileder for en part med sikte på doktorgrad

3.2 Inhabilitet etter skjønn

Ansatt, ekspert eller medlem av styrende og rådgivende organer i Forskningsrådet samt enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for Forskningsrådet, er inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse, eller treffe avgjørelse i en sak når det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans eller hennes upartiskhet.

Ved vurderingen skal det blant annet legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham eller henne selv eller noen som han eller hun har nær personlig tilknytning til. Det skal også legges vekt på om ugildhetsinnsigelse er reist av en part.

Kommentar til 3.2:

I skjønnsvurderingen skal en særlig vurdere og vektlegge følgende:

- personlig interesse for utfallet av saken
- nært faglig samarbeid, herunder vurdere betydningen av samforfatterskap og veiledning
- nært vennskap
- personlig eller faglig motsetningsforhold
- personlig eierskap – aksjer e.l.

Fra veiledningen:

3. Generelt om habilitetsvurdering

Ved vurdering av habilitetsforhold vil det ofte være behov for å bruke skjønn. Ved vurdering av habilitet må følgende overordnede spørsmål stilles:

- Er det noen forhold i saken som kan svekke, eller kan antas å svekke, vedkommendes profesjonelle dømmekraft?
- Er det noen forhold i saken som kan svekke, eller kan antas å svekke, vedkommendes profesjonelle dømmekraft sett utenfra?
- Er vedkommendes opptreden egnet til å svekke tilliten til beslutningen?

Det skal legges vekt på muligheten for personlig fordel, tap eller ulempe som følge av utfallet av saken.

Nedenfor er det satt opp en oversikt over hvilke forhold som bør vurderes når man skal avgjøre om en person er inhabil.

Sjekkpunkter	Nærmere beskrivelse
a) Automatisk inhabilitet	Se bestemmelsene om automatisk inhabilitet
b) Nær personlig/faglig tilknytning	Nært personlig vennskap (det må være mer enn bare bekjentskap), faglig fellesskap, for eksempel samarbeid eller samforfatterskap av nyere dato etc. Både omfang og nærhet i tid er elementer i vurderingen av nærhet i samarbeid/-samforfatterskap (se kapittel 4.1 om faglig samarbeid). Ved vurdering av om nære personlige eller faglige forhold fører til inhabilitet, må det vurderes om avgjørelsen av den aktuelle saken har betydning for den man har et nært forhold til (jf. punkt c).
c) Mulighet for personlig vinning/tap/ulempe	For å bli inhabil skal man selv, eller noen man har et nært forhold til (punkt b), ha noen grad av personlig interesse av utfallet av en sak. I Forskningsrådet vil det normalt dreie seg

	om utfallet av en prosjektbevilgningssak. Den personlige interessen kan være av faglig og/eller økonomisk art. For universitetsansatte kan egeninteressen ofte være av faglig art. Man kan ha en egeninteresse av at ens fagmiljø blir styrket, får økt anerkjennelse, eller får finansiert nytt utstyr, selv om man ikke selv er direkte involvert i det aktuelle prosjektet, fordi dette kan øke ens egne muligheter for fremtidig støtte. For en bedriftsansatt, spesielt fra en liten bedrift, kan egeninteressen være av økonomisk art, det kan trygge arbeidsplassen for alle om bedriften får en bevilgning. For ansatte ved forskningsinstitutter kan begge forhold være aktuelle, avhengig av instituttets størrelse og mangfold (se kapittel 5).
d) Andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til en beslutning hvis vedkommende deltar	Er det noen forhold som kan svekke, eller kan antas å svekke, den profesjonelle dømmekraften sett utenfra, for eksempel knyttet til kravet om forsvarlig saksbehandling, likebehandling eller saklighet? Kontrollspørsmålet må være: Hvordan tar dette seg ut utenfra? Det må være en vurdering som bygger på mer enn løse antagelser og spekulasjoner. Man må vurdere det slik at det er overveiende sannsynlig, at noen vil reise spørsmål ved en persons upartiskhet, og at dette vil svekke tilliten til den aktuelle beslutningen.

Det er viktig at alle aktuelle momenter vurderes i hvert enkelt tilfelle. Hvis flere momenter gjør seg gjeldende samtidig, kan det lettere føre til inhabilitet.

4. Vurdering av inhabilitet etter skjønn

Når det ikke foreligger automatisk inhabilitet, er det viktig å vurdere inhabilitet ut fra reglene om skjønn. Det er ulike faktorer som må vurderes under denne kategorien. Vurderingstemaene er om det foreligger andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til en beslutning dersom vedkommende deltar i saksbehandlingen. Det skal bl.a. legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære en mulighet for fordel, tap eller ulempe for vedkommende selv eller noen han eller hun har nær personlig tilknytning til.

Habilitetskravene kan bli noe strengere jo vanskeligere, viktigere og mer skjønnspreget en sak er, og også når den enkeltes mulighet for å påvirke den endelige avgjørelse i en sak er stor. Det er viktig at det ikke skapes tvil om vedkommendes tilknytning til saken eller partene.

Nedenfor drøftes en del typiske situasjoner som er aktuelle i Forskningsrådet

4.1 Nært faglig samarbeid, herunder samforfatterskap og veiledning

Den som har, eller inntil nylig har hatt, et nært faglig samarbeid med en person eller institusjon som er part i saken vil kunne bli inhabil fordi et nært faglig samarbeid kan påvirke evnen til upartisk vurdering.

Generelt skal det mye til for at samarbeid i tjeneste skal medføre inhabilitet. Det er først hvis samarbeidet er særlig nært og omfattende at det kan bli spørsmål om inhabilitet av den grunn alene.

Vanlig samarbeid i tjeneste og kontakt grunnet i arbeid innen samme fagfelt vil normalt ikke føre til inhabilitet. Forvaltningsloven åpner for en bred skjønnsmessig vurdering der det avgjørende er om det er konstatert et «særegent forhold» og om det er «egnet til å svekke tilliten» til upartisk vurdering. Forskning kan imidlertid ha særtrekk som skiller det fra annet samarbeid i tjeneste, fordi forskning er en mer personlig virksomhet.

Der kriteriene for rettmessig forfatterskap er oppfylt (jfr. definisjonen i etikk.no) vil det foreligge et samarbeid, men det er ikke gitt at det medfører inhabilitet. Antall bidragsytere til en publikasjon, og rollen vedkommende har hatt, kan si noe om sannsynligheten for at samarbeidet er så nært at det vil medføre inhabilitet. Antall sampublikasjoner og utgivelseshyppigheten er også faktorer som må vurderes.

Samforfatterskap som ikke fyller vilkårene for rettmessig forfatterskap, vil ikke føre til inhabilitet med mindre det også foreligger samarbeid ut over samforfatterskapet som er av en slik karakter at det fører til inhabilitet.

- Redaktøransvar vil normalt ikke medføre inhabilitet.
- Ved rettmessig samforfatterskap som ligger nær 3 år tilbake i tid kan det være aktuelt å undersøke når samarbeidet fant sted, fordi det kan ha gått en tid før publikasjonen kom på trykk.

Veiledning

En person som har vært veileder for en part med sikte på doktorgrad for mer enn tre år siden (jf. bestemmelsenes punkt 3.1 f) må vurdere sin habilitet ut fra spørsmålene i de tre kulepunktene i kapittel 3 i veiledningen. Det samme gjelder for den som er, eller har vært, veileder for en part med sikte på andre eksamener enn doktorgrad.

5. Inhabilitet for ansatt ved samme institusjon (kollega-inhabilitet)

Når det gjelder kollegainhabilitet, kan både reglene om automatisk inhabilitet og inhabilitet etter skjønn komme til anvendelse.

Flere momenter må vurderes når en person skal være med på å fatte vedtak som gjelder søknader fra den institusjonen der vedkommende er ansatt.

- Hvilken posisjon har vedkommende i institusjonen?
 - Under ellers like forhold vil inhabilitet kunne oppstå oftere når vedkommende har en sentral posisjon i den virksomhet der vedkommende er ansatt.
- Eierrettigheter i form av aksjer eller lignende i den institusjonen hvor vedkommende er ansatt, må vurderes.
 - Høy stilling ved institusjonen kan medføre at selv en mindre aksjepost vil kunne utløse inhabilitet. Omvendt vil en stor aksjepost kunne bidra til å utløse inhabilitet også for en vanlig ansatt i vedkommende institusjon.

Vurdering av inhabilitet vil kunne påvirkes av hvilken sektor (universitetssektoren, instituttsektoren eller næringslivet) vedkommende er tilknyttet.

Under følger noen momenter som kan brukes ved habilitetsvurderingen basert på vedkommendes tilknytning til de ulike sektorene:

Universitetssektoren

Den som er rektor, dekan eller instituttleder vil være inhabil til å behandle søknader fra egen enhet i henhold til bestemmelsenes punkt 3.1 e). Det samme gjelder den som sitter i styret for universitetet, fakultetet eller instituttet.

Forsker/professor vil ofte kunne være inhabil for søknader der forskere fra egen forskergruppe, eller nære faglige samarbeidspartnere, er sentrale. Det at man kommer fra samme institutt, behøver ikke å medføre inhabilitet. Dette vil være avhengig av instituttets størrelse (antall forskere) og den faglige relasjonen mellom søker og vedkommende forsker/professor. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Instituttsektoren

Den som er leder, eller har ledende stilling, ved et institutt vil være inhabil i henhold til bestemmelsenes punkt 3.1.e). Det samme gjelder den som sitter i styret for instituttet.

Forsker-/professorstilling vil, på samme måte som for universitetssektoren, ofte kunne medføre inhabilitet for søknader der forskere fra egen forskergruppe eller nære faglige samarbeidspartnere er sentrale. I tillegg må det vurderes hvilken betydning det har for den ansatte at en søknad fra instituttet blir innvilget. I denne vurderingen må det legges særlig vekt på prosjektets betydning for instituttets økonomi og renommé.

Næringslivet

Den som er leder, eller har ledende stilling, i et selskap vil være inhabil i henhold til bestemmelsenes punkt 3.1.e). Det samme gjelder den som sitter i styret for selskapet.

Ansatte i et selskap som søker om forskningsmidler, vil, på samme måte som for universitets- og instituttsektoren, ofte kunne være inhabile for søknader der personer fra eget fagmiljø eller nære faglige samarbeidspartnere er sentrale. I tillegg må det vurderes hvilken betydning det har for de ansatte at en søknad fra selskapet blir innvilget. I denne vurderingen må det legges særlig vekt på prosjektets betydning for selskapets økonomi og renommé.

Sak PS-Forskningssystemet 31/25

Porteføljeanalyse 2025

Sak PS-Forskningssystemet
31/25

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian M. Baltzrud	1. Porteføljeanalyse 2025

Fra
Områdedirektør
Benedicte Løseth

DRØFTINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret for forskningssystemet tar den framlagte porteføljeanalysen 2025 til etterretning.

Kort bakgrunn Porteføljeanalysene utarbeides årlig av administrasjonen. De legges frem for porteføljestyrene som et strategisk kunnskapsgrunnlag, og skal gi strategiske bidrag til investeringsplaner, budsjettforslag og rapportering. Porteføljestyrene skal ikke formelt godkjenne analysene, men ta dem til etterretning som et viktig grunnlag for arbeidet sitt.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Porteføljeanalysen legges fram i porteføljestyrets juni-møte, og behandles sammen med utkast til investeringsplan 2026 og budsjettinnspill 2027.

Hovedpunkter Denne porteføljeanalysen gjelder porteføljen til Porteføljestyret for forskningssystemet. Analysen baserer seg på data registrert t.o.m. 2024.

Porteføljeanalysen skal inkludere:

- Porteføljestatistikk
- Vurdering av måloppnåelse (jf målene i porteføljepanen)
- Oppsummering og videre anbefalinger

Analysen gjøres på hele porteføljen som porteføljestyret har ansvar for, dvs. både de prosjektene som Forskningsrådet og EU har finansiert. Øvrig nasjonal (f.eks. fra SSB) og internasjonal statistikk om FoUol bør også tas med. Skattefunn-statistikk er ikke vurdert som relevant for denne porteføljeanalysen, og er derfor ikke inkludert.

Porteføljeanalysen har flere nivåer, og disse er:

- Det norske forskningssystemet
- Forskningsrådets totalportefølje
- Porteføljestyrets portefølje (i Forskningsrådet)
- Porteføljestyrets egne investeringer
- Andre porteføljestyrsers investeringer
- Delportefølje
- Midler (til norske miljøer) fra EU

Porteføljeanalysen har først et kapittel om analysen og tallgrunnlaget (kapittel 1) og deretter følger «hovedkapitlet» status og utvikling i porteføljen (kapittel 2). Der omtales først porteføljekområdet Forskningssystemet, og under dette nærmere omtale av delporteføljene 1) Basis/grunnbevilgning, 2) Internasjonalt samarbeid, 3) Forskningsinfrastruktur og 4) Forskningskultur. Forskerrekruttering, kjønn og mangfold, etikk og forskningsintegritet, åpen forskning og forskning om forskning og innovasjonspolitik er inkludert under Forskningskultur. Til sist følger kapitlene vurdering av måloppnåelse (kapittel 3) og oppsummering og anbefalinger (kapittel 4)

Det siste kapitlet har per nå lik tekst som teksten i sak PS-FS 33/25 Budsjettinnspill 2027.

I fjor ble det lagt fram en porteføljeanalyse som stort sett var deskriptiv. Dette fordi det var første året det ble laget en porteføljeanalyse for porteføljen Forskningssystemet og porteføljepanen, med porteføljestyrets mål og prioriteringer var ikke ferdig og vedtatt på det tidspunktet analysen ble lagt fram. I år der derfor analysen videreutviklet med analyse, vurderinger om måloppnåelse og anbefalinger. Det har også kommet en ny mal for porteføljeanalyse, og årets versjon ser derfor noe annerledes ut enn fjorårets versjon.

Porteføljestyret bes om å diskutere kapittel 3 og 4, og foreslå eventuelle endringer i teksten i kapittel 4. Utgangspunkt for diskusjonen kan være:

- Er måloppnåelsen beskrevet på en riktig måte?
- Foreslå de riktige satsingene for å tette «hullene» i måloppnåelsen?
- Framkommer det noe i analysen som porteføljestyret ønsker at administrasjonen skal jobbe videre med, og i så tilfelle hva?
- Hvilke områder bør porteføljestyret prioritere i sitt videre arbeide?

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Administrasjonen tar med seg innspill og momenter som kommer i diskusjonen i det videre arbeidet opp mot porteføljestyret og inn i Forskningsrådets forskningspolitiske rådgivning. Porteføljeanalysen publiseres på porteføljestyrets nettsider.

Porteføljeanalyse 2025

Forskningssystemet

Innhold

1.	Om porteføljeanalysen og tallgrunnlaget	3
2.	Status og utvikling av porteføljen	4
2.1	Om porteføljekområdet Forskningssystemet	4
2.2	Om porteføljen Forskningssystemet	6
2.2.1	Porteføljens profil	9
2.2.1.1	Delportefølje Basis/grunnbevilgninger	9
2.2.1.2	Delportefølje Internasjonalt samarbeid	12
2.2.1.3	Delportefølje Forskningsinfrastruktur	16
2.2.1.4	Delportefølje Forskningskultur	21
3.	Vurdering av måloppnåelse	31
3.1	Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet	31
3.2	Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet	32
3.3	Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig	32
3.4	Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur	33
4.	Oppsummering og anbefalinger	35

1. Om porteføljeanalysen og tallgrunnlaget

Denne porteføljeanalysen gjelder porteføljen til Porteføljestyret for forskningssystemet. Analysen baserer seg på data registrert t.o.m. 2024, og er gjort på Forskningsrådets totale portefølje av prosjekter innenfor Porteføljestyret for forskningssystemet sitt ansvarsområde.

Porteføljen forskningssystemet inneholder alle forskningsrådsfinansierte prosjekter og EU-prosjekter med norsk deltakelse som helt eller delvis er merket med Grunnbevilgninger (BASIS), Internasjonalisering (INT), Kjønnsperspektiver (KJONN), Forskningsinfrastruktur (INFRASTRUKT), Fagmiljøer og talenter (KVALITET) og Forskning og innovasjon (forskning på) (INNOFORSK).

Porteføljen forskningssystemet kan deles inn i følgende delporteføljer, der ett og samme prosjekt kan inngå helt eller delvis i flere delporteføljer avhengig av hvordan prosjektet er merket: Grunnbevilgninger (BASIS), Internasjonalisering, Forskningsinfrastruktur og Forskningskultur (Fagmiljøer og talenter, Forskning og innovasjon og Kjønnsperspektiver).

Porteføljeanalysen omfatter analyse av dataene, og bildet som framkommer skal vurderes opp mot målene for porteføljen. Prosjektene i porteføljen kan være finansiert av porteføljestyret selv, av andre styrer i Forskningsrådet eller av EU. Finansiering fra Forskningsrådet vises i statistikken som merket andel av årlig disponibelt budsjett, mens finansiering fra EU viser merket andel av årlig kontraktsbeløp for norske deltakere.

Viktig informasjon om 2024-tallene

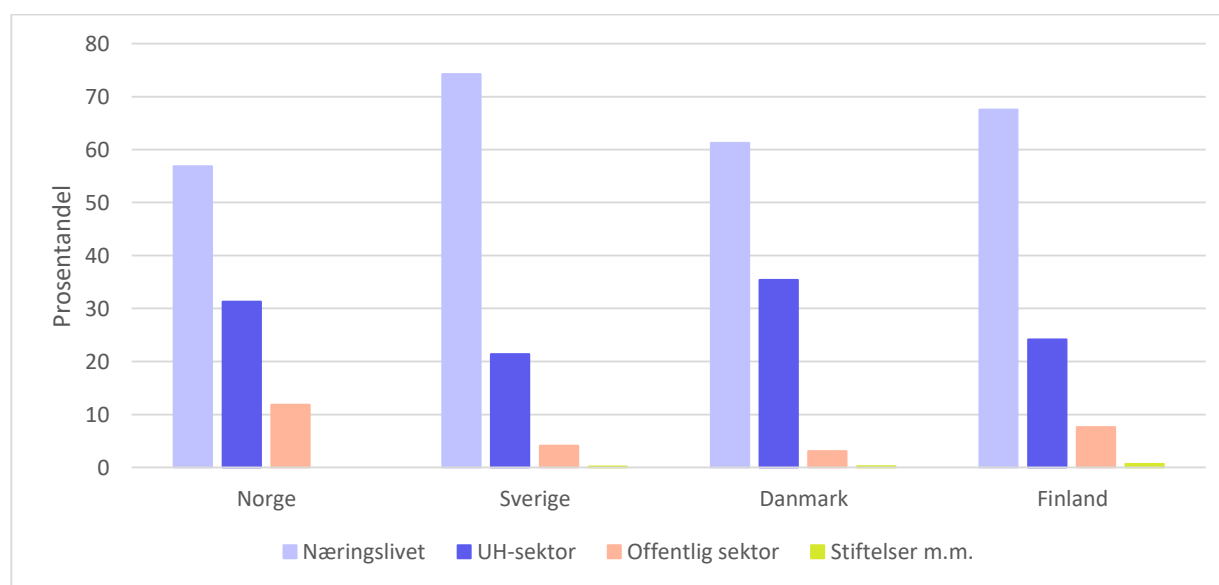
Med virkning fra 1. januar 2025 er Forskningsrådet underlagt de krav som stilles til statlig økonomiforvaltning for bruttobudsjetterte virksomheter.

Overgang fra nettobudsjettering til bruttobudsjettering har medført behov for endringer både i regnskapsprosesser og systemoppsett som bla. har medført at fristen for godkjenning og bokføring av inngående faktura var 12. desember, mot medio februar som var tidligere praksis. **Endringen medfører at utbetalinger i 2024 er betydelig lavere enn tidligere år og derfor ikke sammenlignbare.** Denne nedgangen gjenspeiler derfor ikke en tilsvarende nedgang i aktivitetsnivået i Forskningsrådets portefølje.

2. Status og utvikling av porteføljen

2.1 Om porteføljeområdet Forskningssystemet

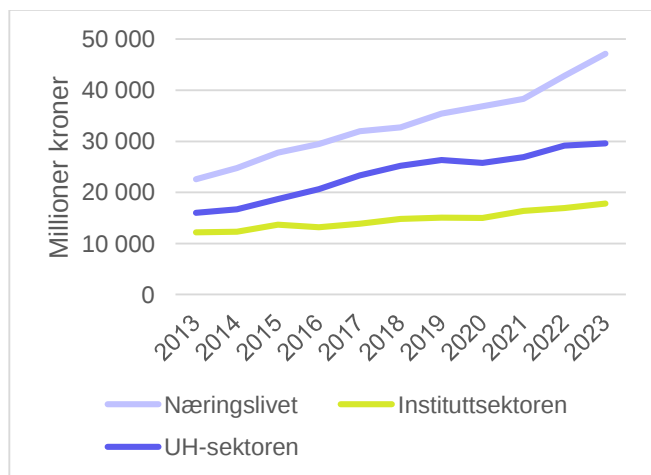
Figur 1 Brutto nasjonale utgifter til FoU etter utførende sektor og finansieringskilde 2024. Datakilde: OECD MSTI.

Et velfungerende forskningssystem er avgjørende for å fremme innovasjon, økonomisk vekst og samfunnsutvikling. I Norge ble det brukt 94,5 milliarder kroner på FoU i 2024. Av disse ble 57 prosent brukt i næringslivet, 31 prosent i UH-sektoren og 12 prosent til øvrig offentlig sektor (forskningsinstitutter m.m.). Norge skiller seg således fra de andre landene i Norden, ved at en større andel av FoU-utgiftene genereres i offentlig sektor. Det samme gjelder når en ser på FoU-finansieringen. I 2021 (sist tilgjengelige tall i OECDs statistikkbank) finansierte norske næringsliv 43 prosent av FoU i Norge, mens i Sverige finansierte næringslivet 61 prosent og i Finland 58 prosent. Tilsvarende var den offentlige FoU-finansieringen høyest i Norge med 47 prosent, mens den i Sverige og Finland lå på hhv. 23 og 26 prosent. Det har lenge vært definert som et politisk mål å øke næringslivets FoU-investeringer i Norge, og fra 2020 til 2023 har også næringslivets drifts- og kapitalutgifter til FoU steget med nærmere 28 prosent (figur 2), i nominelle kroner.

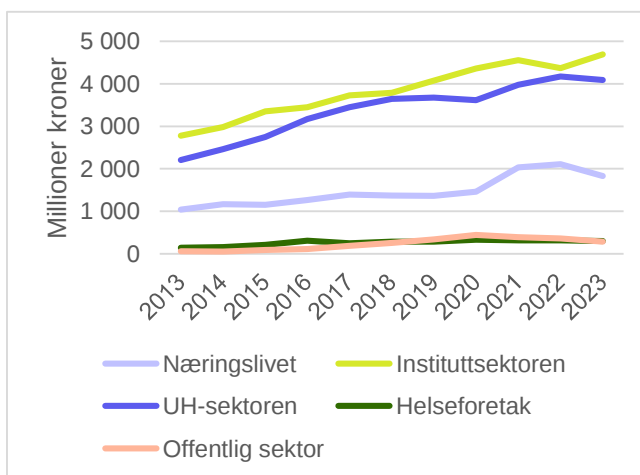
Forskningsrådet sto i 2024 for 22 prosent av all offentlig finansiert FoU i Norge¹, mens bevilgninger til institusjoner der FoU er en kjerneaktivitet utgjorde 37 prosent. Etter fem år med realnedgang var det en liten økning i bevilgningene til Forskningsrådet i 2024. Resterende FoU finansieres over grunnbevilgning til universiteter og høyskoler, av og i næringslivet, gjennom øvrige offentlig finansierte bidrag og oppdrag, i noe grad fra private stiftelser og fra utlandet (bl.a. EU).

I 2024 sto næringslivet for halvparten av utført FoU i Norge, men mottok 16 prosent av midlene Forskningsrådet tildelte samme året. Instituttsektoren sto for 19 prosent av nasjonal FoU, men mottok 41 prosent av Forskningsrådets tildelinger (inkludert grunnbevilgningene). UH-sektoren sto for 31 prosent av nasjonal FoU, men mottok 36 prosent av Forskningsrådets tildelinger. Når grunnbevilgningene ekskluderes er UH-sektoren den sektoren som mottar størst andel av Forskningsrådets konkurranseutsatte midler.

¹ Se Figur 4.1d. Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett etter ulike bevilgningskategorier, regnet i faste priser, i kapittel 4. Bevilgninger og virkemidler i [Indikatorrapporten 2024](#).

Figur 2 Driftsutgifter og kapitalutgifter til FoU totalt i Norge fordelt på de tre forskningsutførende sektorene (Helseforetakene er fordelt mellom UH- og instituttsektor 2013 - 2023). Datakilde: SSB.

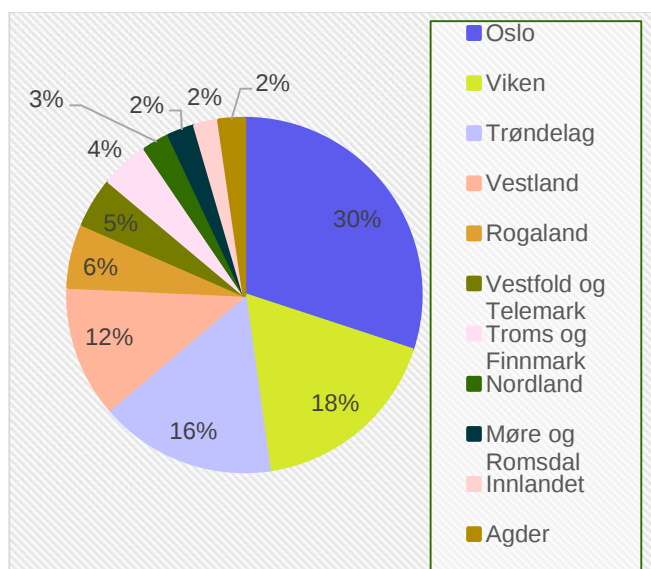

Figur 3 Forskningsrådets tildelinger fordelt på FoU-sektorer 2013 - 2023. Datakilde: Datavarehuset.

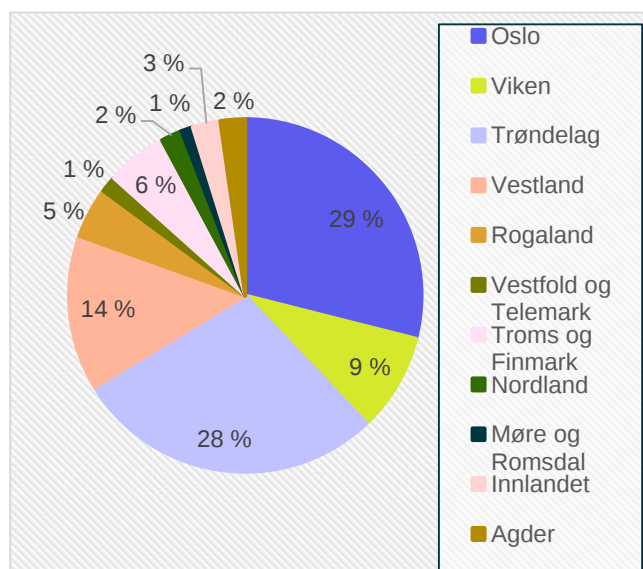
Figurene 2 og 3 viser utvikling over tid for nasjonale FoU-utgifter etter utførende sektor og Forskningsrådets tildelinger fordelt på FoU-sektor (inkludert grunnbevilgningene til instituttsektoren).² Alle sektorene har hatt vekst i denne perioden, men næringslivet og UH-sektoren har hatt større vekst enn instituttsektoren. Veksten i UH-sektoren har først og fremst kommet gjennom økning i FoU-stillinger. Det har også vært vekst for de tre sektorene gjennom tildelinger fra Forskningsrådet, og selv om UH-sektoren har hatt en noe større vekst enn instituttsektoren (når grunnbevilgningene til instituttsektoren ekskluderes), har fortsatt instituttsektoren høyere tilslagsprosent. Veksten i tildelingene til næringslivet i årene 2020-2022 skyldes først og fremst ekstraordinære koronabevilgninger, og nivået på tildelingene er fra 2023 i ferd med å stabilisere seg på nivået før koronapandemien.

Figurene 4 og 5 viser fordelingen av hhv. nasjonal FoU og Forskningsrådets tildelinger på fylkene, og viser at det er regionene med de største byene og flest og størst forskningsmiljøer som har mest FoU. Det er i stor grad samsvar mellom de to figurene.

² I nasjonal statistikk er helsesektoren fordelt mellom UH-sektor (Universitetssykehusene) og instituttsektoren (øvrige sykehus) og det eksisterer ingen tall for FoU i offentlig sektor.

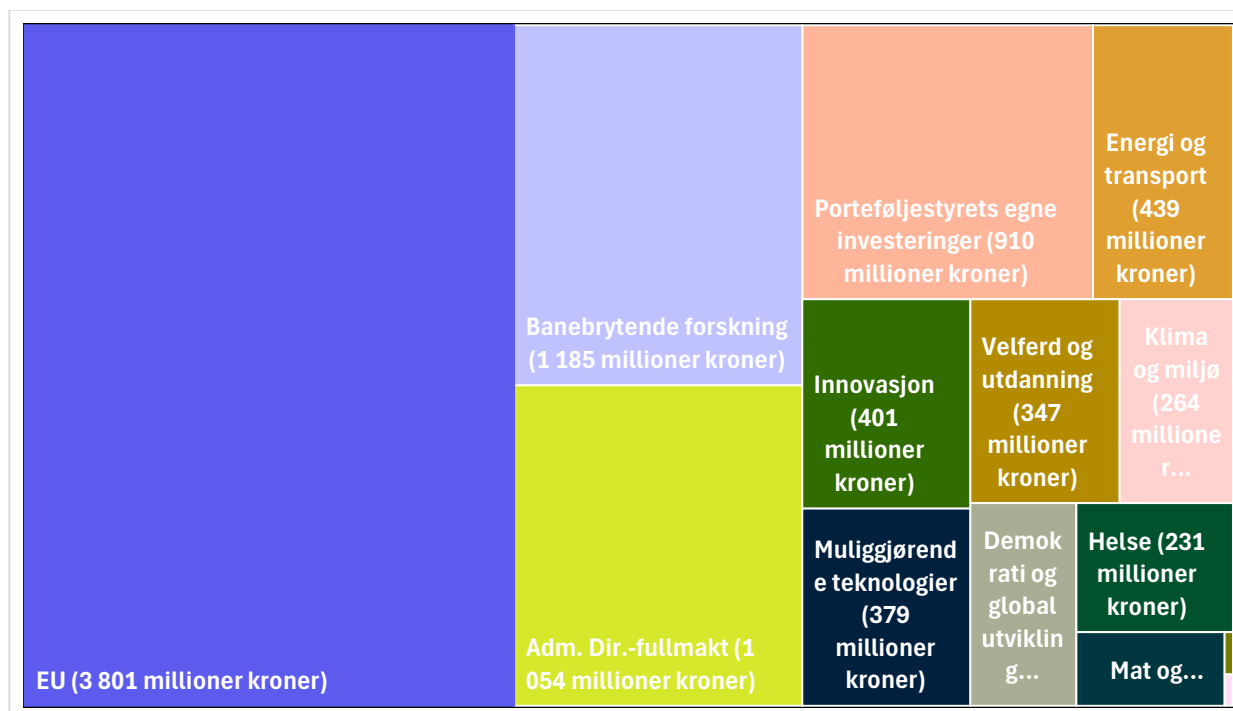
Figur 4 Prosentandel av totale FoU-utgifter i Norge fordelt på fylker i 2022. Totalt 89,56 milliarder kroner. Kilde: SSB.

Figur 5 Prosentandel av totale FoU-midler tildelt fra Forskningsrådet fordelt på fylker i 2022. Totalt 11,36 milliarder kroner. Kilde: Datavarehuset..

2.2 Om porteføljen Forskningssystemet

Porteføljen Forskningssystemet består av porteføljestyrets egne investeringer, investeringer gjort av andre porteføljestyre og EU-innsats innen porteføljens ansvarsområde. Det er i hovedsak Kunnskapsdepartementet og i noen grad Nærings- og fiskeridepartementet som finansierer porteføljestyrets investeringsordninger. Figur 6 viser forholdet mellom porteføljestyrets egne investeringer, øvrige styrer i Forskningsrådets investeringer og EU-innsats innenfor porteføljens ansvarsområde.

Figur 6 Samlet disponibelt budsjett i 2024 på porteføljestyrets egne investeringer sammenlignet med investeringer gjort av andre styrer og den relevante EU-porteføljen. Kilde: Datavarehuset.

Porteføljen Forskningssystemet besto i 2024 av en samlet FoU-innsats på 9,4 milliarder kroner. Av dette utgjorde porteføljestyrets egne investeringer 10 prosent, investeringer fra administrerende direktørs fullmakt og andre porteføljestyre utgjorde 50 prosent og EU-delen³ av porteføljen utgjorde 40 prosent. Av Forskningsrådets samlede investeringer innenfor porteføljen Forskningssystemet (5, 6 milliarder kroner) utgjorde porteføljestyrets egne investeringer 16 prosent og øvrige investeringer 84 prosent.

Porteføljestyrets egne investeringer besto i 2024 av 787 prosjekter med en samlet innsats på 910,8 millioner kroner. Porteføljestyrets egne investeringer består av tre delporteføljer:

- Internasjonalt samarbeid: Delporteføljen besto i 2024 av 560 prosjekter med en FoU-innsats på 141,9 millioner kroner.
- Infrastruktur: Delporteføljen besto i 2024 av 102 prosjekter med en FoU-innsats på 577,4 millioner kroner.
- Forskningskultur: Delporteføljen besto i 2024 av 127 prosjekter med en FoU-innsats på 191,5 millioner kroner.

Porteføljestyrets ansvarsområde inkluderer i tillegg delporteføljen grunnfinansieringen til forskningsinstituttene og Retur-EU:

- Grunnbevilgninger/basis: Delporteføljen besto i 2024 av en FoU-innsats på 1 725 milliarder kroner, hvorav grunnbevilgningen utgjorde 1 366 milliarder kroner og Retur-EU 363 millioner kroner.

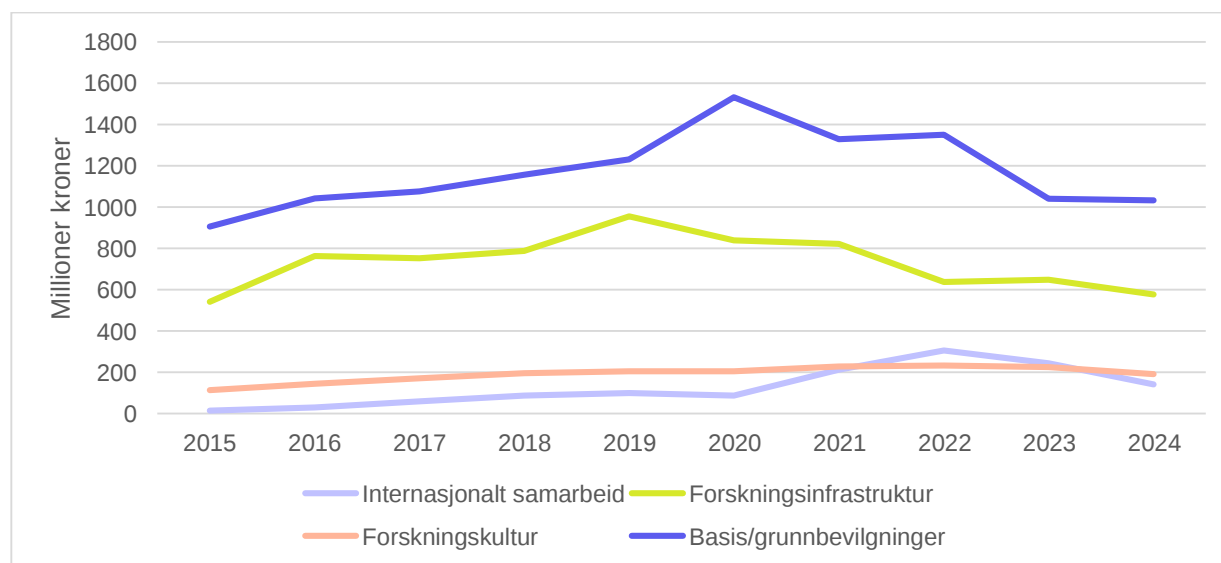
³ EU-tallene viser kontraktfestet beløp for norske deltagere i EU-prosjekter finansiert av EU.

Forskningsrådets øvrige porteføljer investerte i 2024 i FoU-prosjekter merket forskningssystemet for til sammen 4,67 milliarder kroner, tilsvarende 50 prosent av porteføljen Forskningssystemet. 1,05 milliarder kroner av disse er grunnbevilgningene til instituttsektoren (merket «Adm.dir.fullmakt»)⁴. Utover dette kommer de største investeringene fra Porteføljestyret for Banebrytende forskning (1,19 milliarder kroner). Deretter følger porteføljestyrene Energi og transport (439 millioner kroner), Muliggjørende teknologier (379 millioner kroner), Velferd og utdanning (347 millioner kroner), Klima og miljø (264 millioner kroner), Demokrati og global utvikling (245 millioner kroner), Helse (231 millioner kroner) og Mat og Bioressurser (125 millioner kroner). Dette er i hovedsak investeringer som er merket «Internasjonalisering» og «Fagmiljøer og talenter».

EU-investeringer utgjorde 40 prosent av den samlede innsatsen i porteføljen, og i 2024 var de på 3,8 milliarder kroner. Andelen som EU-investeringene utgjør av den samlede innsatsen er fordoblet, mens beløpet er mer enn fordoblet, i perioden 2019 – 2024. Dette er midler som dekker den norske andelen av EU-prosjektene. Prosjektene har en langt større totalramme, og samarbeidet resulterer i forskningsresultater som langt overgår det den norske andelen av prosjektene frembringer alene. Den store økningen skyldes at det har vært en betydelig økning i budsjettene i EUs rammeprogram i perioden, samtidig som norsk returandel har økt. Disse midlene er nærmere omtalt under Internasjonalt samarbeid.

Av porteføljestyrets egne investeringer utgjør delporteføljen internasjonalt samarbeid 16 prosent, forskningsinfrastruktur 63 prosent og forskningskultur 21 prosent (figur 7).

Figur 7 Porteføljestyrets egne investeringer og grunnbevilgninger/Retur-EU tildelt gjennom de fire delporteføljene og utvikling over tid. Kilde: Datavarehuset.

Figur 7 viser delporteføljenes utvikling fra 2015 til 2024. Midler innenfor Forskningsinfrastruktur har hatt en betydelig budsjettøkning i perioden, i tråd med den økte satsingen på forskningsinfrastruktur. Pandemien førte til betydelige forsinkelser i etableringen av nasjonale forskningsinfrastrukturer, og det gjenspeiles i den nedadgående kurven i figuren fra 2020. Den største andelen av midlene innenfor internasjonalt samarbeid går til støtte til Prosjektetablering og posisjonering (PES). Her var det en økning i 2014, ved starten av horisont 2020, og det har deretter vært en økning i flere omganger fram til 2022, med noe lavere tildelinger i 2012 og 2023. I 2016 ble Internasjonale partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon (INTPART) innført og i 2020 Forsterkningsmidler til norske deltakere

⁴ Dette beløpet inkluderer ikke tildelingene gjennom Retur-EU.

i Horisont 2020 og Horisont Europa-prosjekter (FORSTERK). Kurven til Basisi/grunnbevilgninger, som består av grunnbevilgningene til forskningsinstituttene og Stim-EU/Retur-EU, forklares nedenfor.

2.2.1 Porteføljens profil

2.2.1.1 Delportefølje Basis/grunnbevilgninger

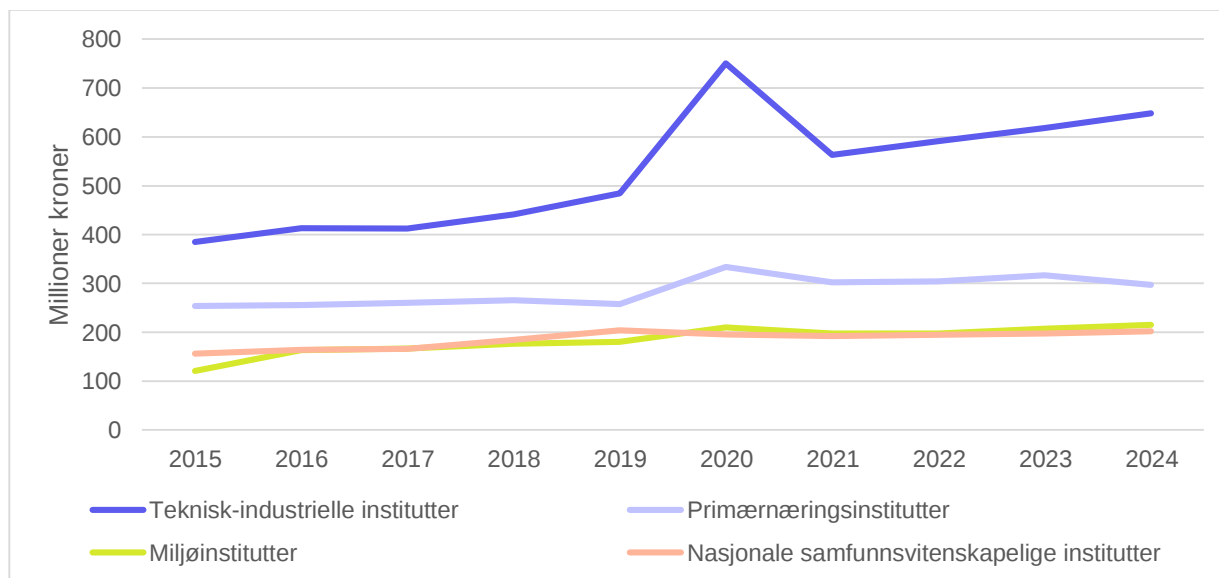
Grunnbevilgninger og Retur-EU

Grunnbevilgningene til instituttsektoren, som er delt inn i ulike deler ut ifra hvilket departement bevilgningene kommer fra, og Retur-EU inngår ikke i porteføljestyrets egne investeringer/konkurranseutsatte investeringsordninger. De inngår likevel i porteføljestyrets totalportefølje, fordi porteføljestyret har ansvaret for å gi råd til Forskningsrådet om ordningenes innretning. I 2024 var samlet grunnbevilgning til forskningsinstituttene 1,37 milliarder kroner. Grunnbevilgningene kommer fra Klima- og miljødepartementet (Miljøarenaen), Nærings- og fiskeridepartementet (Primærnæringsarenaen og Teknisk-industriell arena), Kunnskapsdepartementet (Samfunnsvitenskapelig arena) og Landbruks- og matdepartementet (Primærnæringsarenaen).

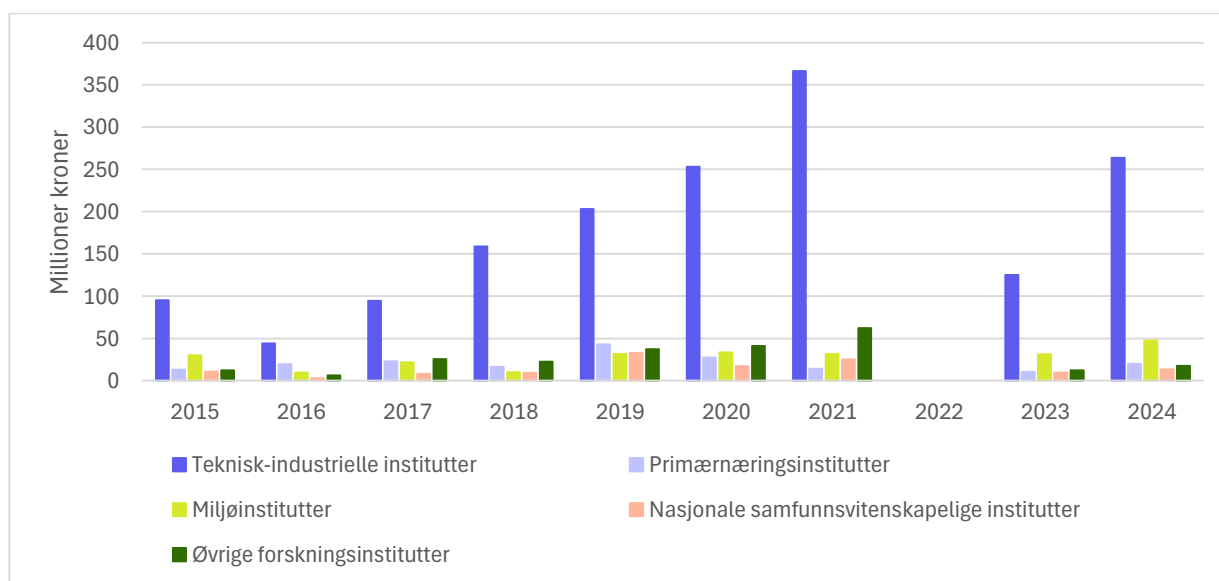
Retur-EU er en kompensasjonsordning for deltagelse i Horisont Europa. EUs finansieringsordning baserer seg på at andre forskningsorganisasjoner har høyere offentlig grunnfinansiering enn det norske forskningsinstitutter. Ordningen skal kompensere for noe av gapet mellom EUs finansiering og faktiske kostnader. I 2024 var samlet tildeling gjennom Retur-EU 363 millioner kroner. Den høye norske returandelen i EUs rammeprogram har medført en betydelig økning i utbetalingene av Retur-EU i Horisont 2020, fra 162 millioner kroner i 2015 til nesten 500 millioner kroner i 2021. For Horisont 2020 ble utbetalingene for hele prosjektperioden utbetalt det første året. For Horisont Europa er dette endret, slik at utbetalingen fordeles over tre år. På grunn av forsinket oppstart av Horisont Europa ble det ikke utbetalt midler til Retur-EU i 2022. Første utbetaling var i 2023.

Figur 8 viser utviklingen over tid i grunnbevilgningene per instituttarena, mens figur 9 viser utviklingen i Retur-EU (tidligere STIM-EU). Det er de teknisk-industrielle instituttene som mottar størst andel av både grunnbevilgningen og Retur-EU, med Sintef i spissen som den desidert største aktøren. Økningen i grunnbevilgning i 2020 skyldes at alle arenadepartementer bortsett fra KD tildelte ekstraordinær grunnbevilgning, for å sikre at forskningsinstituttene kunne opprettholde aktivitet under koronapandemien.

I 2023 gjennomføre Forskningsrådet en analyse av [Utviklingstrekk i instituttsektoren](#), som redegjør for utvikling i grunnbevilgningene og øvrige inntekter for de ulike instituttarenaene. Enda mer utfyllende informasjon om instituttenes oppdragsvirksomhet finnes i den nylig publiserte NIFU-rapporten [Kontrakt og kontakt - En studie av oppdragsforskningens rolle, utvikling og betydning i det norske forskningssystemet](#) (2024).

Figur 8 Grunnbevilgninger (ekskludert Retur-EU) til forskningsinstituttene fordelt på instituttarenaene 2016 – 2024. Kilde: Datavarehuset.

Figur 9 STIM-EU/Retur-EU (millioner kroner) fordelt på instituttarenaene 2016 – 2024. Kilde: Datavarehuset.

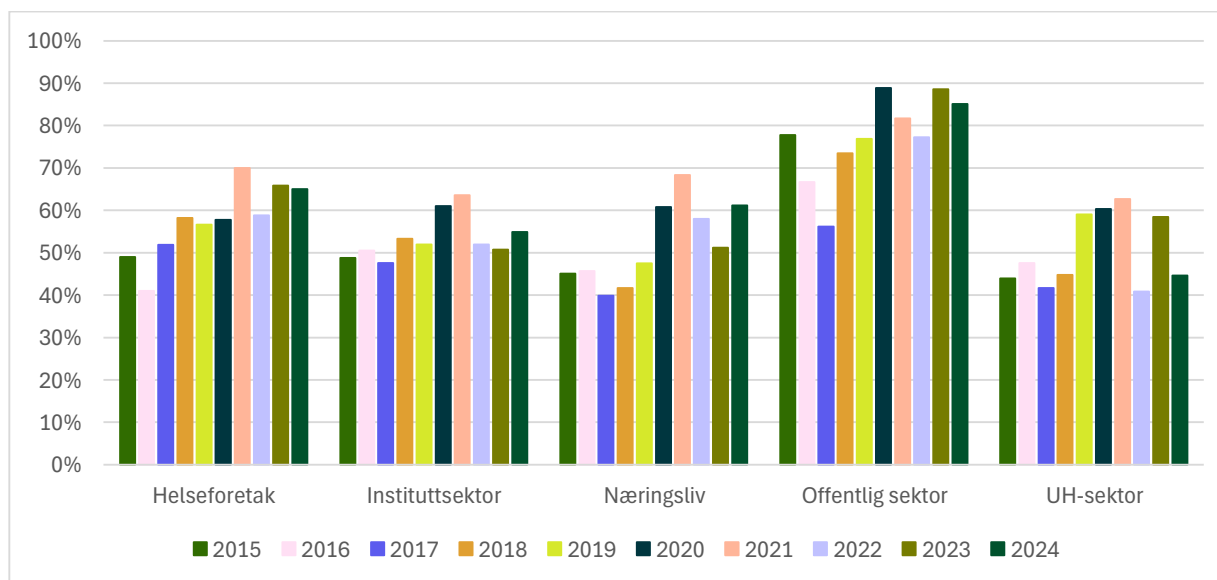

Sektorsamarbeid og tverrfaglig samarbeid i Forskningsrådets investeringer

Figur 10 viser andelen av forskningsrådsfinansierte prosjekter fra 2013 til 2021 som har minst én samarbeidspartner, fordelt på prosjektansvarliges sektor. Samarbeidspartner er telt det året et prosjekt starter opp. Det har vært en økning i prosjekter med minst én samarbeidspartner totalt sett, men økningen varierer mellom de prosjektansvarlige sektorene. Andelen prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere er høyest for prosjekter der offentlig sektor er prosjektansvarlig.⁵

UH-sektor er den sektoren der det er lavest andel prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere. Dette kan forklares med at det er søknadstypene Forskerprosjekt, samt Senter for fremragende forskning, denne sektoren henter flest av sin midler fra i Forskningsrådet, og ingen av disse søknadstypene har krav om samarbeid, selv om det oppfordres til internasjonalt samarbeid (som kan gi utslag i samarbeidspartnere fra utlandet).

Andelen innvilgede prosjekter i Forskningsrådet med minst en samarbeidspartner har økt fra 47 prosent i 2015 til 65 prosent i 2024, og fra 2018-19 er det en økning i andel prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere for alle sektorene. Dette skyldes trolig faktorer som 1) Omleggingen av Forskningsrådets søknadstyper i 2019 og innføring av søknadstypen Kompetanse- og samarbeidsprosjekt-Samarbeid, 2) en stor tildeling til Senter for forskningsdrevet innovasjon i 2020, samt tildeling til prosjekter i Grønn plattform i 2021 og 3) økte tildelinger gjennom Innovasjonsprosjekt i næringslivet i pandemiårene 2020-2021. Fra 2021 til 2022 er det en nedgang i andelen prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere, og det tyder på at tildelingene gjort under pandemien kan ha hatt en betydning for økningen i årene 2019-2021. I 2023 har UH-sektor, Helseforetak og Offentlig sektor en oppgang. Nedgangen i 2024 skyldes endringer som følge av omlegging av Forskningsrådets økonomisystemer ved inngangen til 2025, som medfører at utbetalinger i 2024 er betydelig lavere enn tidligere år og dette året er derfor ikke sammenlignbar med forgående år.

Figur 10 Prosentandel av innvilgede prosjekter finansiert av Forskningsrådet som har minst en samarbeidspartner fordelt på prosjektansvarlig sektor 2015 – 2024. Kilde: Datavarehuset.

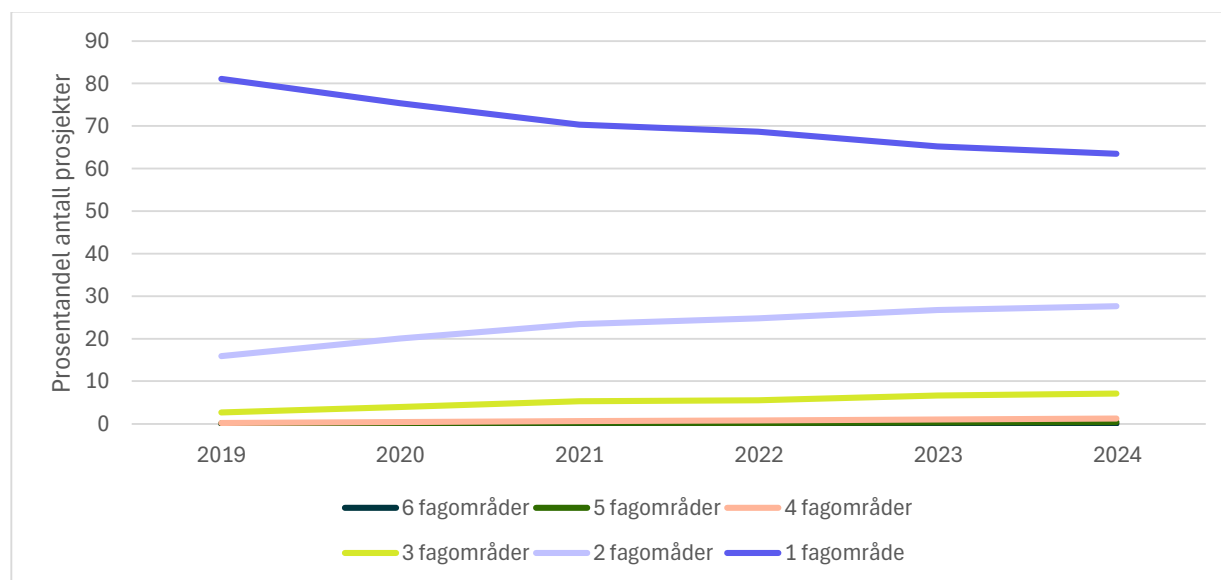
Figur 11 viser utviklingen for alle Forskningsrådsfinansierte prosjekter og hvor mange fagområder som er til stede i prosjektene. Fra 2019 til 2023 er det en betydelig nedgang i prosjekter innenfor ett

⁵ Gitt at det nesten bare er søknadstypen Innovasjonsprosjekt i offentlig sektor og Offentlig sektor ph.d. der offentlig sektor kan være prosjektansvarlig er ikke det så rart, for i begge søknadstypene har det til nå vært krav om samarbeid med forskningsutførende institusjon.

fagområde, men en tilsvarende økning for prosjekter innenfor to eller tre fagområder. Om økningen av prosjekter innenfor to eller flere områder skyldes en større vektlegging av tverrfaglighet i Forskningsrådets virkemidler er vanskelig å si, da det i perioden også har vært økende forskningspolitisk fokus på tverrfaglighet for å løse komplekse samfunnsutfordringer og utvikling av mer mission-tankegang innenfor forskningsfinansiering.

For prosjekter der to fagområder inngår var den vanligste kombinasjonen i 2024 Matematikk og naturvitenskap og Teknologi. De fire nest vanligste kombinasjonene var Medisin og helsefag og Teknologi, Humaniora og Samfunnsvitenskap, Samfunnsvitenskap og Teknologi, Medisin og Helsefag og Samfunnsvitenskap. Prosjekter merket med hovedfag Teknologi utgjorde også 34 prosent av Forskningsrådets tildelinger i 2024. Prosjekter merket hovedfag Matematikk og naturfag utgjorde 27 prosent, mens prosjekter merket hovedfag Samfunnsvitenskap utgjorde 19 prosent.⁶ Det er derfor ikke så merkelig at den vanligste kombinasjonen er nettopp Teknologi og Matematikk og naturfag.

Figur 11 Utviklingen av andel prosjekter som er merket med ett eller flere fagområder for hele Forskningsrådets portefølje 2019 - 2024. Ett prosjekt kan merkes med ett eller flere fagområder (herav tverrfaglighet), men summen av merkene kan ikke overstige 100 prosent. Kilde: Datavarehuset.

2.2.1.2 Delportefølje Internasjonalt samarbeid

Delporteføljen Internasjonalt samarbeid består av midler tildelt norske forskningsmiljøer fra EUs rammeprogram (3 801 millioner kroner i 2024), midler tildelt av andre porteføljestyrer (1 928 millioner kroner i 2024) og midler tildelt gjennom porteføljestyrets egne investeringer. Porteføljestyrets egne investeringer i 2024 var på 327 millioner kroner. De omfattes hovedsakelig av formål som har internasjonalt samarbeid som hovedformål, men også av midler som inngår i andre deler av porteføljen (som for eksempel forskningsinfrastruktur), som også omfatter internasjonalt samarbeid.

Forskningsrådets virkemidler er som en hovedregel åpne for å finansiere internasjonale samarbeidspartnere, med unntak av utenlandske bedrifter. De største investeringene i internasjonalt samarbeid i 2023 ble gjort av andre porteføljestyrer, hvorav Porteføljestyret for Banebrytende forskning med FRIPRO (Fri prosjektstøtte) og SFF (Senter for fremragende forskning) sto for den største andelen (577 millioner kr).

⁶ Prosjekter merket hovedfag Medisin og helse utgjorde 9 prosent, Humaniora 4 prosent og Landbruks og fiskerifag 5 prosent. Tall fra Prosjektbanken.

Porteføljestyrets egne investeringer

Porteføljestyrets egne investeringer innenfor internasjonalt samarbeid består i hovedsak av støtte til norske miljøer som søker EU, og omfatter ordningene prosjektetableringsstøtte (PES), EU-nettverkene og FORSTERK⁷. I 2024 ble det tildelt hhv. 54.4, 4.0 og 3.8 millioner kroner gjennom ordningene. Det er underskudd på FORSTERK, og det har derfor ikke vært gjennomført en utlysning under denne ordningen siden 2021. I tillegg til støtten rettet mot EU, kommer midler tildelt gjennom INTPART-ordningen.⁸ Dette er en ordning som følger opp regjeringens Panoramastrategi, og støtter prosjekter der det er samarbeid mellom norske forskningsmiljøer og forsknings- og utdanningsmiljøer i land omfattet av strategien.⁹ I 2024 ble det tildelt 88,8 millioner kroner gjennom INTPART.

Internasjonalt samarbeid i prosjekter finansiert av Forskningsrådet

Det internasjonale samarbeidet i Forskningsrådets prosjekter har økt i omfang og betydning de senere årene. Grunnstammen i samarbeidet er nettverk og kontakter enkeltforskere og forskningsinstitusjoner har med kolleger og partnere i andre land. Fra myndighetenes side legges det til rette for samarbeid gjennom inngåelse av samarbeidsavtaler og drøftelser av prioriterte områder. Forskningsrådets praksis har lenge vært at våre prosjekter kan dekke kostnadene forbundet med å ha utenlandske forskere med i prosjektet, med veldig få begrensninger.¹⁰

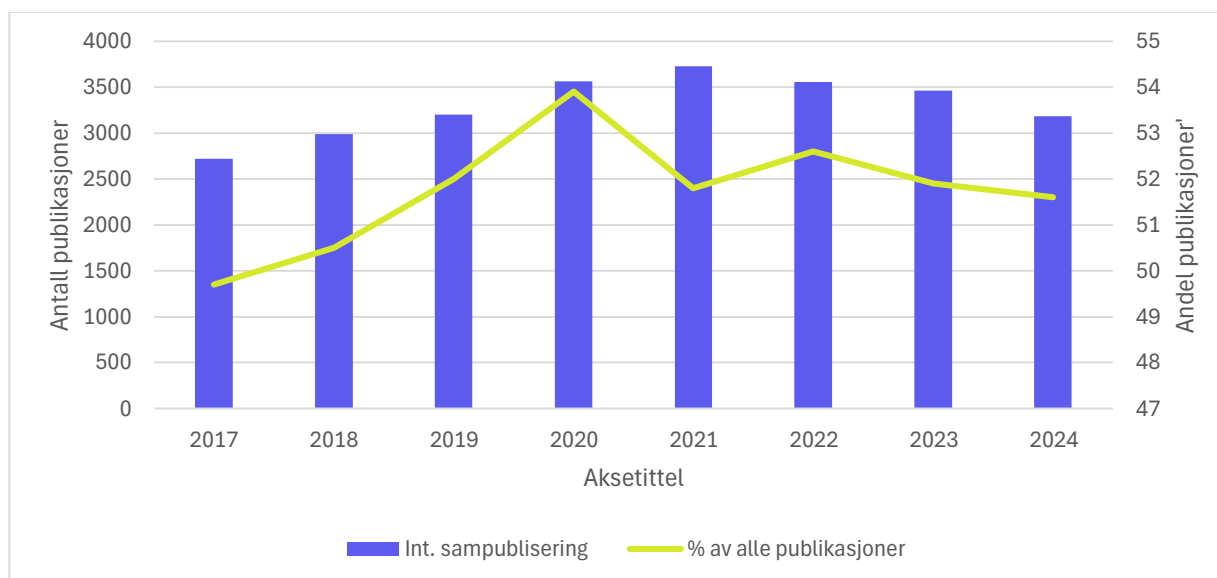
Figur 12 viser en stor økning fra 2017 til 2020 i andelen sampublikasjoner med forskere i andre land i Forskningsrådets prosjekter. Etter 2020 har det derimot vært en nedgang i antall sampublikasjoner, og fra 2021 også i andelen sampublikasjoner sett i forhold til det totale antall publikasjoner. Nedgangen følger seg inn i en generell trend i flere land. Det er sannsynlig at denne utviklingen kan henge sammen med pandemien. Gjennom Forskningsrådsfinansierte prosjekter er det flest samspubliseringer, og dermed også mest samarbeid, med forskere i Storbritannia og USA, deretter følger Sverige, Danmark og Tyskland.

⁷ EU-nettverkene skal mobilisere søkere til Horisont Europa og FORSTERK er en tilskuddsordning som skal bidra til å forsterke de norske virkningene av Horisont Europa-prosjekter.

⁸ Forskningsrådet samarbeider med Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) om oppfølging av Panoramastrategien, i første rekke gjennom INTPART-ordningen.

⁹ Panoramastrategien er regjeringens plan for hvordan Norge skal øke samarbeidet om forskning, høyere utdanning og innovasjon med utvalgte land utenfor EU/EØS på en helhetlig og langsiktig måte. Strategien omfatter landene Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA. Alle disse er blant de 30 landene der det er mest samarbeid om forskning og innovasjon i Forskningsrådets prosjekter. Norge samarbeider med panoramalandene i 185 prosjekter. Det er med norske aktører i over hvert tredje samarbeidsprosjekt med deltakelse fra panoramalandene i Horisont Europa, dvs. i 38 prosent av deres prosjekter. Denne andelen var på 36 prosent i Horisont 2020.

¹⁰ Dette er ofte ikke praksis i land norske forskere samarbeider med. Avtaler om Money Follows Cooperation (MFC) gjør det mulig for norske forskere å delta og bli finansiert av forskningsråd i samarbeidslandet når de deltar i rollen som samarbeidspartner. Slike avtaler er inngått med flere land, og Forskningsrådet arbeider aktivt for å inngå flere MFC-avtaler.

Figur 12 Sampubliseringer med andre land i Forskningsrådets prosjekter, både som antall felles publikasjoner med andre land og som andel av totalt antall publikasjoner. Kilde: Datavarehuset

Nordisk samarbeid

Det er en økning i investeringene i nordisk forskningssamarbeid. NordForsk lyste i 2024 ut prosjektstøtte for totalt 558 millioner kroner. Forskningsrådets bidrag på 82 millioner kroner var høyest blant de nordiske landene. NordForsk tilrettelegger for nordisk samarbeid med særlig fokus på strategiområdene et grønt Norden, et konkurransekraftig Norden og et sosialt bærekraftig Norden. Gjennom 2024 har NordForsk arbeidet med å tilrettelegge for økt samarbeid mellom forskningsråd i Norden og Baltikum. Fremover kan det bli aktuelt med nordisk samarbeid med Canada (disruptive technologies), India (Antimikrobiell resistens) og Japan (God aldring).

Finansiering fra EU

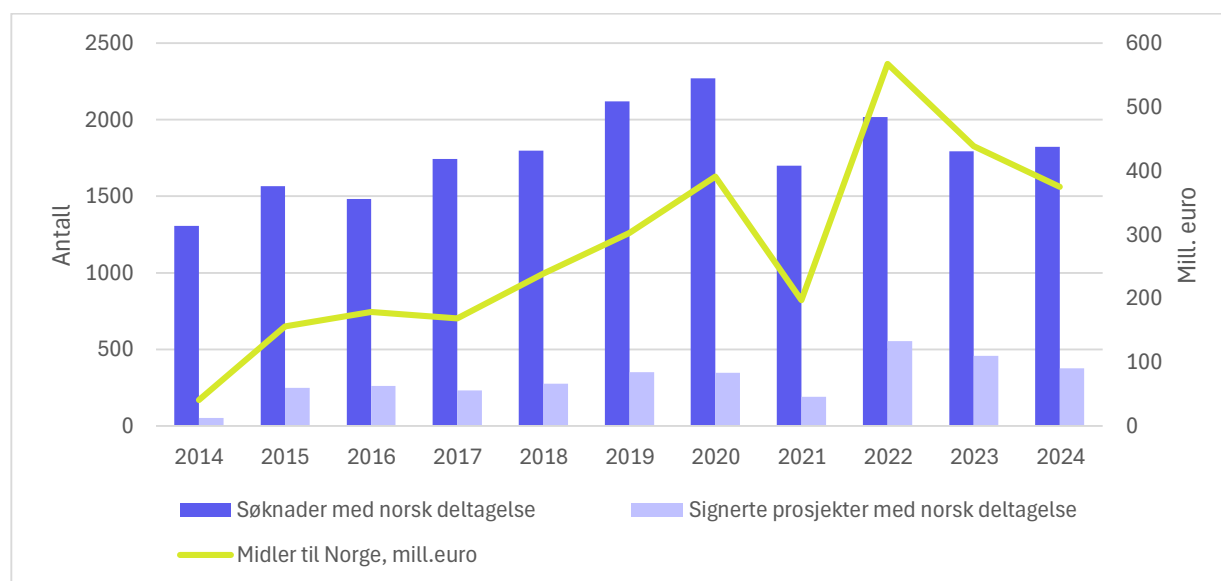
EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er Norges viktigste kilde til finansiering av internasjonalt samarbeid. Forskningsrådet og Innovasjon Norge har fått ansvar for norsk deltakelse av regjeringen, og det er utviklet et godt støtteapparat for norsk deltakelse. I 2023 utgjorde finansieringen fra EU til norske forskningsmiljøer omkring en tredel av finansieringen norske forskningsmiljøer mottok fra Forskningsrådet samme året.

I 2021 avløste Horisont Europa Horisont 2020, og det har vært betydelig økning i rammeprogrambudsjettene i perioden til de to programmene. Det har også vært en betydelig økning i norsk returandel i perioden. Mens den norske returandelen i Horisont 2020 endte på 2,53 prosent, er den per april 2025 i Horisont Europa på 3,18 prosent, som er godt over regjeringens ambisjon på 2,8 prosent. Norsk suksessrate var i Horisont 2020 på 15,1 prosent og lå godt over suksessraten for alle land (11,9 prosent). Per april 2025 var den norske suksessraten i Horisont Europa 22,1 prosent, og ligger fortsatt betydelig høyere enn suksessraten for alle land (16,4 prosent).

Norge mottok fram til april 2025 1,5 milliarder euro i de innstilte prosjektene fra Horisont Europa. I 2023 gikk i tillegg ca. 300 millioner kroner av EØS-midlene til norske aktører som deltok i internasjonale forskningsprosjekt. De bilaterale forskningsprogrammene mellom Norge og mottagerlandene ble avsluttet i 2024, og det foregår nå forhandlinger om nye bilaterale forskningsprogrammer for en ny periode med EØS-midler.

Den omfattende deltakelsen fra forskningsmiljøer og næringsliv i store deler av verden gjør Horisont Europa til Norges viktigste arena for internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid, også utover Europa. Hittil i Horisont Europa har Norge samarbeidsrelasjoner med 116 ulike land (inkludert autonome regioner) i de innstilte prosjektene i Horisont Europa. I hele Horisont 2020 samarbeidet Norge med totalt 131 land. Det betyr at det så langt er norsk samarbeid med 72 prosent av alle landene som har deltatt i prosjektene i Horisont Europa, mens samme tall i Horisont 2020 var på 80 prosent. De landene Norge ikke samarbeider med i Horisont Europa er stort sett mindre land i rammeprogram-sammenheng, som samlet sett kun står bak en marginal andel av de totale deltakelsene i prosjektene i Horisont Europa (dvs. 0,2 prosent). Nesten halvparten av disse landene er afrikanske land.

Figur 13 Resultater fra Horisont 2020 (2014-2021) og Horisont Europa (2021-2023) for Norge i EUs rammeprogram fordelt på år. (Kommisjonen) per april 2025. Resultater for søknadene vises per søknadsfrist år, mens resultatene fra signerte prosjekter vises per kontraktssigneringsår. Beløpene er uperiodiserte, dvs. at hele beløpet til et prosjekt er rapportert på kontraktssigneringsåret og ikke fordelt på årene som prosjektet løper. Alle beløpene er i millioner euro. Datakilde; eCorda.

Figur 13 viser at de norske resultatene fra 2021 er lavere enn foregående år, da dette var et overgangsår med færre utlysninger både i Horisont 2020 og i Horisont Europa. Det er også et fall i resultatene i 2023, som først og fremst skyldes at det ble utlyst mindre midler fra EU dette året.

I Horisont Europa oppfordres det til internasjonalt samarbeid med tredjeland. Hele 22 prosent av utlysningene i søyle 2 hadde krav til samarbeid med land utenfor Europa i arbeidsprogrammet for 2023-2024. Det deltar allerede flere afrikanske land i prosjektene i Horisont Europa enn i hele Horisont 2020. Hittil har Norge samarbeidet med 27 (eller 55 prosent) av totalt 49 afrikanske land som har deltatt i prosjektene i Horisont Europa. I hele Horisont 2020 samarbeidet Norge med 35 (eller 80 prosent) av totalt 44 afrikanske land.

I EUs rammeprogrammer finnes det mobilitetsvirkemidler under delprogrammet Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA). Norges andel av de utlyste midlene i MSCA har økt betydelig, fra 1,9 prosent i Horisont Europa til 3,2 prosent i Horisont Europa. Det er særlig høye norske returandeler i virkemidlene

Doctoral Networks og Postdoctoral Fellowships, hvor budsjettandelene er store, samt i en Cofund-utlysning i MSCA.¹¹

2.2.1.3 Delportefølje Forskningsinfrastruktur

Avansert forskningsinfrastruktur er en drivkraft i et velfungerende forskningssystem, en forutsetning for forskning av høyeste kvalitet, og gir muligheter for styrket samarbeid mellom forskningsaktører, næringsliv og samfunnet. Forskingen blir stadig mer datadrevet og behovet for infrastruktur for datahåndtering (lagring, tilgjengeliggjøring og gjenbruk) er økende. Utvikling av nye digitale verktøy og kunstig intelligens gjør at behovet for tilgang til data og regnekraft øker. Porteføljestyret for forskningssystemet har ansvar for veivalg om finansiering, utvikling og drift av nasjonal forskningsinfrastruktur.

Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur

Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur (INFRASTRUKTUR) er en konkurransebasert finansieringsordning der søknadene blir vurdert etter gitte kriterier. Bakgrunnen for hvordan Forskningsrådet prioriterer investeringer i forskningsinfrastruktur på ulike områder, er beskrevet i områdestrategiene i [Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2023](#), Regjeringens [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032](#) og Forskningsrådets porteføljeplaner.

INFRASTRUKTUR har siden 2009 gjennomført åtte ordinære utlysninger. Gjennom disse har mer enn 1000 søknader gjennomgått søknadsbehandling, med et totalt søkt beløp på mer enn 50 milliarder kroner. Av disse har 172 prosjekter blitt bevilget, og det har blitt tildelt om lag 7,5 milliarder kroner.

Utlysningsår	Antall søknader	Søkt beløp (millioner kroner)	Antall tildelte prosjekt	Tildelt beløp (millioner kroner)	Tildelingsprosent (antall)	Tildelingsprosent (midler)
2009	260	6 700	22	238	8 %	4 %
2010	144	4 131	19	461	13 %	11 %
2012	69	2 750	16	503	23 %	18 %
2014	88	4 300	31	1 396	35 %	32 %
2016	92	5 700	21	996	23 %	17 %
2018	114	7 000	20	1 244	18 %	18 %
2020	120	9 200	22	1 388	18 %	15 %
2023	121	10 460	21	1 288	17 %	12 %

Tabell 1 Oversikt over søknader og tildelte prosjekter i INFRASTRUKTUR for ordinære utlysninger 2009-2023, samt tildelingsprosent basert på antall søknader og søkte midler. Tabellen omfatter kun søknader og prosjekter tilknyttet etablering og/eller oppgradering av forskningsinfrastruktur. Kilde: Datavarehuset.

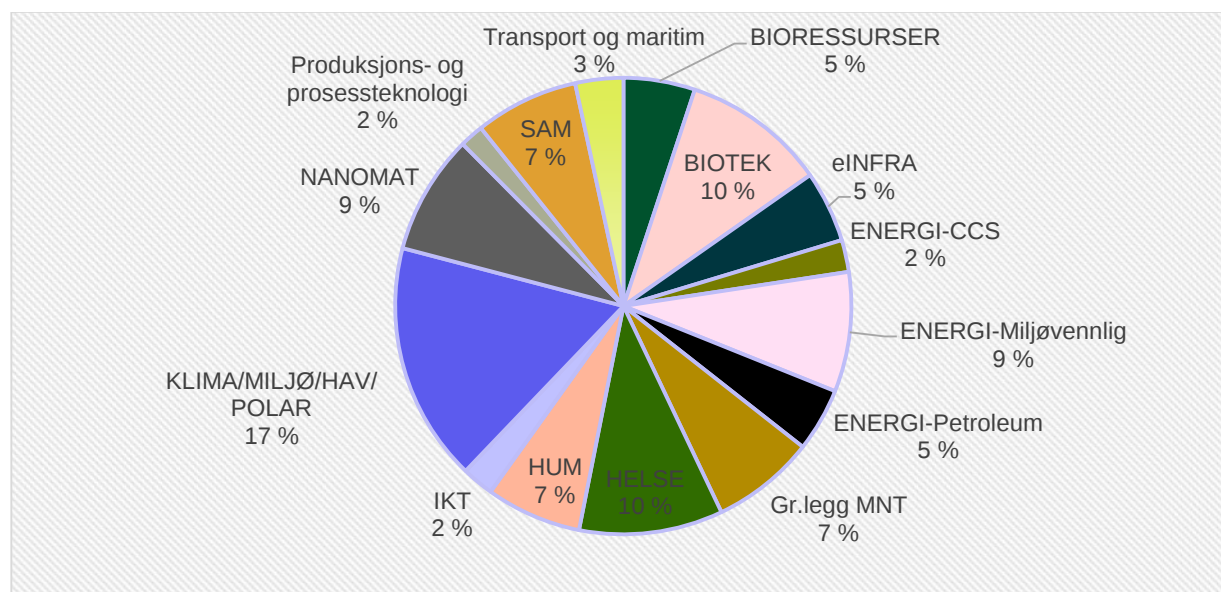
Tabell 1 viser at antall søknader er svært høyt og at en typisk søknad om støtte til forskningsinfrastruktur har hatt en stadig økning i søkt beløp.

¹¹ Doctoral Networks er samarbeidsprosjekter for utdanning av ph.d. kandidater, mens postdoctoral Fellowships er individuelle postdoktorstipend av 1-3 års varighet. MSCA Cofund er samfinansiering fra nasjonale, regionale eller institusjonelle ordninger som finansierer doktorgradsutdanning eller postdoktorstipender.

	Søkt totalt MNOK	Søkers foreslått minimumsramme for søknader til bevilgning	Tildeling % (midler)	Tildeling % (antall)	Antall søknader totalt	Antall søknader til bevilgning
Bioressurser	778	134	17 %	14 %	22	3
Bioteknologi	1 393	417	30 %	25 %	24	6
Digitalisering og bruk av IKT	1 361	400	29 %	21 %	19	4
Miljøvennlig energi	1 642	384	23 %	19 %	43	8
Petroleum	556	106	19 %	23 %	13	3
Grunnleggende MNT	967	117	12 %	12 %	26	3
Helse	2 399	306	13 %	13 %	46	6
HUM	700	50	7 %	21 %	24	5
Klima/miljø/hav/po lar	3 134	401	13 %	13 %	62	8
NANOMAT	1 324	259	20 %	28 %	29	8
Produksjons- og prosessteknologi	978	67	7 %	12 %	17	2
SAM	463	97	21 %	25 %	16	4
Transport og maritim	799	92	11 %	15 %	13	2
Totalt	16 494	2 830	17 %	18 %	354	62

Tabell 2 Oversikt over søknader og tildelte prosjekter i INFRASTRUKTUR for ordinære utlysninger 2018-2023, samt tildelingsprosent basert på antall søknader og søkte midler. Tabellen omfatter kun søknader og prosjekter tilknyttet etablering og/eller oppgradering av forskningsinfrastruktur. Kilde: Datavarehuset.

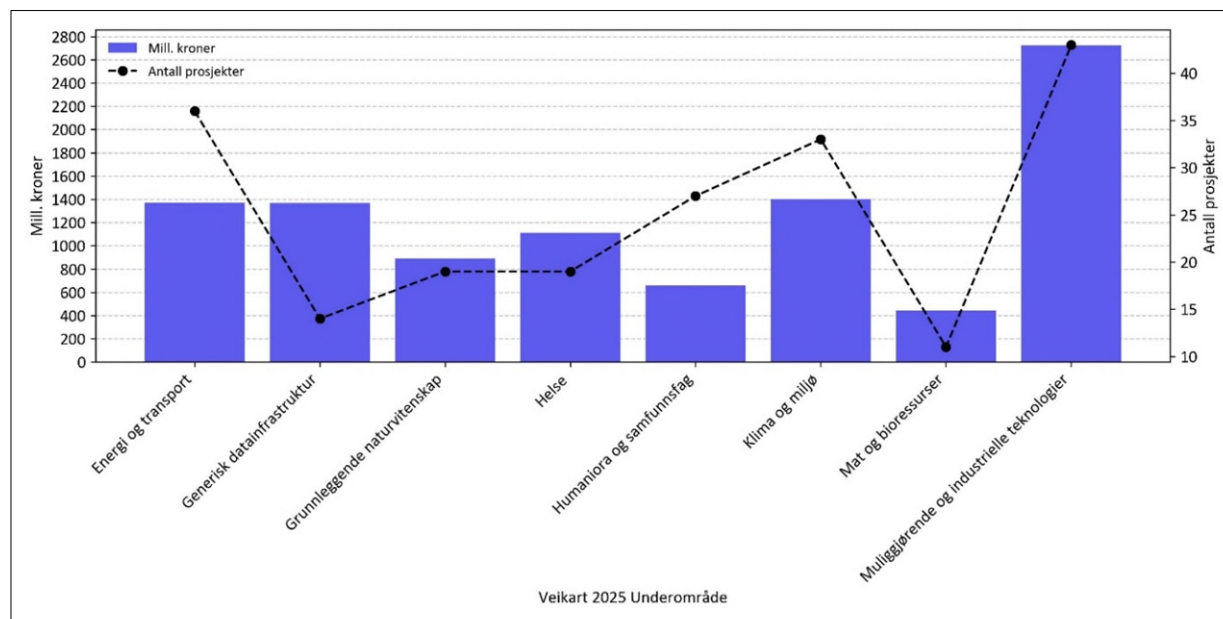
Figur 14 Antall bevilgete prosjekter (ekskl. forprosjekter) per administrative panel 2009-2023 (totalt 177 stk.) Kilde: Datavarehuset.

Søknadsbehandlingen i INFRASTRUKTUR gjennomføres i flere trinn og omfatter en faglig vurdering utført av eksterne fagekspert og en strategisk vurdering utført av Forskningsrådets administrasjon. Internasjonale fagekspert vurderer først hvorvidt forskningsinfrastrukturen det ble søkt støtte til vil kunne bidra til forskning av høy vitenskapelig kvalitet. Ekspertpanelene settes sammen i henhold til den faglige profilen i søknadsmassen. Ekspertvurderingene er rådgivende for den administrative strategiske vurderingen, som gjøres av Forskningsrådets administrasjon. Her blir infrastrukturens nasjonale viktighet og strategiske relevans, institusjonelle forankring, samt planene for ledelse, fremtidig drift og tilgjengeliggjøring av infrastrukturene vurdert.

Dokumentet [Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2023](#), som inkluderer det som tidligere var Forskningsrådets strategi for forskningsinfrastruktur, "Verktøy for forskning", er i tillegg til Regjeringens [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning](#) (LTP) et viktig grunnlag for prioriteringene som gjøres ved tildeling av nye INFRA-prosjekter. Et oppdatert veikart for 2025 er nå under utarbeidelse. Det strategiske grunnlaget beskrevet i det nye veikartet er delt inn i tre områder, med totalt åtte underområder:

- Generisk datainfrastruktur
- Muliggjørende og industrielle teknologier
- Energi og transport
- Grunnleggende naturvitenskap
- Mat og bioressurser
- Helse
- Humaniora
- Samfunnsvitenskap

Figur 15 viser hvordan alle tildelinger fra INFRA-ordningen for utlysningene i perioden 2009-2023 fordeler seg på de åtte underområdene i veikartet fra 2025.

Figur 15 Tildelinger fra INFRASTRUKTUR i perioden 2009-2023 per underområde i nasjonalt veikart for forskningsinfrastruktur (2025). Søylene inkluderer tildelinger gjort gjennom de ordinære utlysningene, samt tildelinger fattet utenom utlysningene som European Spallation Source (ESS) ERIC, CESSDA ERIC, ECCSEL ERIC, Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System - Knowledge Centre (SIOS-KC), EISCAT_3D, Helseanalyseplattformen (HAP) og basisfinansiering til Sigma2 og Sikt (tidligere NSD); totalt ca. 9,9 milliarder kroner. Kilde: Datawarehuset.

Det er et prinsipp for INFRASTRUKTUR at det investeres i forskningsinfrastruktur innenfor fagområder og -disipliner hvor Forskningsrådet finansierer forskning. Dette underbygger målet om at investering i forskningsinfrastruktur er forankret i forskningens behov i dag og fremover, og at infrastrukturene har brukergrupper som sikrer videre utnyttelse og drift av fasilitetene.

INFRASTRUKTUR har i perioden 2009-2023 bidratt med betydelige investeringer innenfor alle de nasjonalt prioriterte forskningsområdene i Langtidsplanen.

Figur 16 viser hvordan midlene fra INFRASTRUKTUR-ordningen fordeler seg på nasjonale forskningsorganisasjoner. Figuren inkluderer organisasjoner som har fått tildelt to eller flere prosjekter rettet mot etablering eller oppgradering av forskningsinfrastruktur.

Midlene fordeler seg på UH-sektor (48 prosent), institutt-sektor (30 prosent) og andre inkl. internasjonale forskningsinfrastrukturer som utbetales direkte fra Forskningsrådet (ESS i Lund, CESSDA ERIC, ECCSEL ERIC, SIOS KC) (22 prosent), men mange av infrastrukturene medfører samarbeid på tvers av sektorer. Institusjonene har lagt en betydelig egeninnsats i utvikling og drift av infrastrukturene. Infrastrukturene betjener en rekke forskningsmiljøer og næringsliv innen prioriterte områder i regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning.

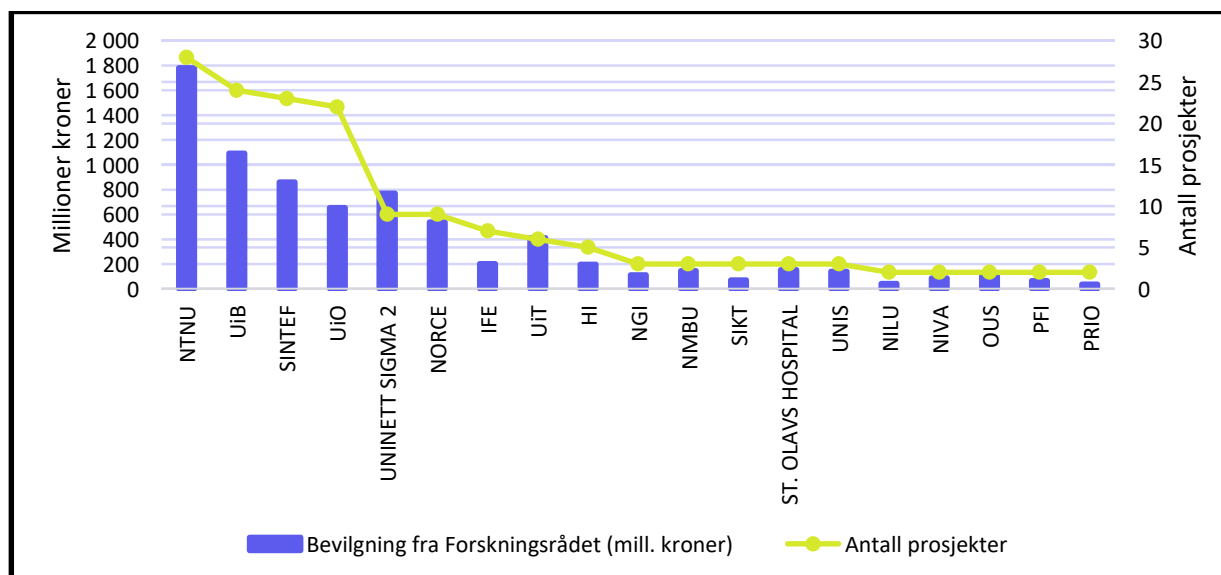
Deltagelse i europeisk forskningsinfrastruktursamarbeider

Kunnskapsdepartementet har gitt Forskningsrådet i oppdrag å følge opp den norske deltakelsen i planleggingsprosjekter og etablerte forskningsinfrastrukturer i ESFRI Roadmap. Norske forskningsmiljøer deltar aktivt i 18 av de til sammen 41 etablerte forskningsinfrastrukturene i ESFRI Roadmap.¹²

De nasjonale konsortiene som planlegger et norsk bidrag til realisering av internasjonale forskningsinfrastrukturer, inkl. infrastrukturer i ESFRIs veikart, må som hovedregel søke Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur (INFRASTRUKTUR) på lik linje med øvrige norske prosjekter av nasjonal karakter. Dette skal sikre at de prosjekter som har høyest kvalitet og nasjonal relevans innvilges, uavhengig av om prosjektet står på ESFRIs veikart.

Forskningsrådet utarbeider sine anbefalinger om norsk deltakelse i ESFRI-prosjektene til KD og relevante sektordepartementer etter hver søknadsbehandling i INFRASTRUKTUR. I samsvar med sektorprinsippet bør avtaler om forpliktende norsk deltakelse i ESFRI-prosjekter så langt mulig inngås av sektoransvarlig departement i samråd med KD. Sektoransvarlig departement vil også i samråd med KD være ansvarlig for å utnevne norske representanter til infrastrukturens styrende organer og kommunisere beslutningene til ESFRI.

Innenfor ordinære økonomiske rammer og søknadsbehandling for INFRASTRUKTUR-utlysningene har Forskningsrådet hittil bevilget midler til nasjonale noder i 16 distribuerte infrastrukturer i ESFRI Roadmap. I tillegg skal de norske bidragene til CESSDA ERIC, SIOS Kunnskapssenter, EISCAT3D, ECCSEL ERIC og European Spallation Source ERIC dekkes innenfor rammen av INFRASTRUKTUR.¹³ Norske forskningsmiljøer deltar i 18 internasjonale forskningsinfrastrukturer med en samlet finansiering fra INFRASTRUKTUR på godt over 2 milliarder kroner.

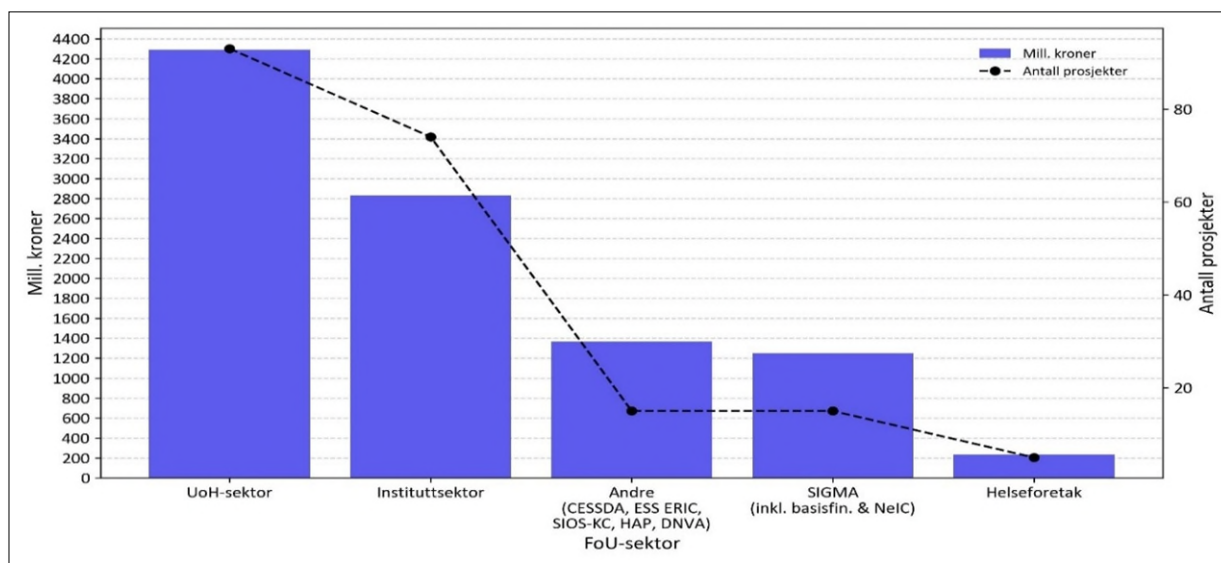
Figur 16 Total bevilgning og antall prosjekter per prosjektansvarlig som har fått tildelt 2 eller flere prosjekter i perioden 2009-2023. Kilde: Datavarehuset..

¹² Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2023 viser til at Norge så langt har inngått forpliktende deltakelse i 18 av de felleseuropeiske infrastrukturene, inkludert ESS ERIC i Lund, CESSDA ERIC, ECCSEL ERIC og SIOS Svalbard AS med Norge som vertsland. Veikartet viser til at Norges medlemskap i internasjonale organisasjoner/forskningsinfrastrukturer som CERN, ESRF, EMBL/EMBC, ESA, og IARC finansieres over Statsbudsjettet.

¹³ Tildelingsbrev til Norges forskningsråd 2025 fra KD datert 19. desember 2024.

Det kan også være nyttig å se på hvordan de ulike aktør-kategoriene fordeler seg i porteføljen 2009-2023. Figur 24 viser hvordan de tildelte midlene, og antall prosjekter, fordeler seg på ulike aktørkategorier. Figuren omfatter også infrastruktur-tildelinger gjort utenfor de ordinære utlysningene.

Figur 17 Tildelte midler (totalt 9,9 milliarder kroner) og antall prosjekter (totalt 202 stk.) fordelt på aktørkategori 2009-2023. Kilde: Datavarehuset.

2.2.1.4 Delportefølje Forskningskultur

Delporteføljen Forskningskultur består av underporteføljene Forskerrekruttering, Kjønn og mangfold, Åpen forskning, Etikk og forskningsintegritet og Forskning om forsknings og innovasjonspolitikk. Selv om porteføljestyret har egne finansieringsordninger knyttet til Forskerrekruttering (Vitensentrene, Forskerskoler og Forskerlinjer), Kjønn og mangfold (BALANSE+) og Forskning om forsknings og innovasjonspolitikk (tidligere kalt FORINNPOL) har alle disse områdene til felles at de er overgripende politikkområder. Det gir derfor mest mening å bruke statistikk som omfatter hele Forskningsrådets finansiering og i noen tilfeller nasjonal statistikk.

Forskerrekruttering

I 2023 la Forskningsrådet frem en omfattende plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere¹⁴, som inneholder en rekke målrettede tiltak for å styrke forskningsmiljøene i Norge. Planen bygger videre på Forskningsrådets eksisterende innsats og inkluderer både nasjonale og internasjonale virkemidler for å sikre en robust og dynamisk forskerrekuttering. Gjennom denne planen ønsker Forskningsrådet å tilpasse sine tiltak og virkemidler for å møte samfunnets behov og bidra til å nå overordnede samfunns mål. Hovedansvaret for rekruttering og karriereløp ligger hos forskningsinstitusjonene, men

¹⁴ [Forskningsrådets plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere.](#)

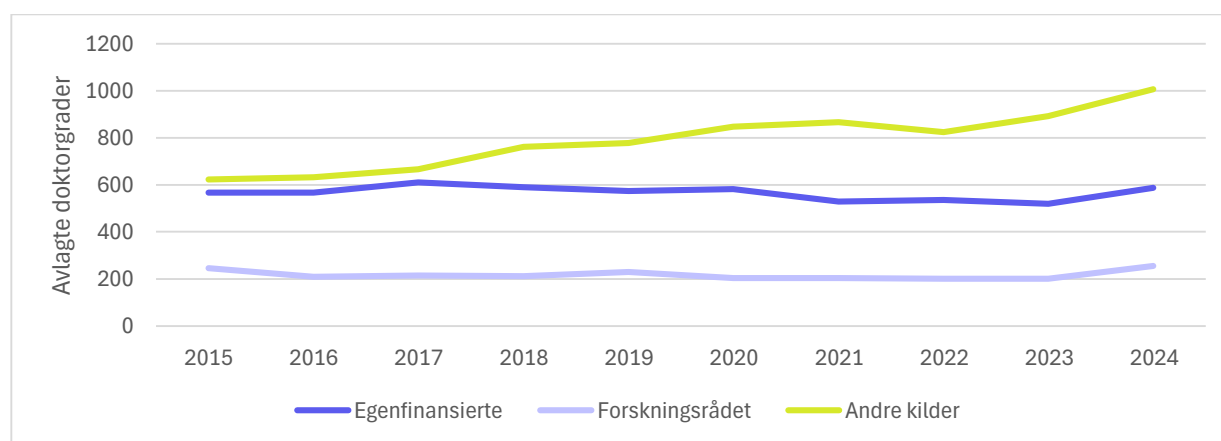
Forskningsrådet spiller en sentral rolle i å legge til rette for en helhetlig og strategisk tilnærming til forskerrekuttering

Rekrutteringsstillinger

Forskningsrådets portefølje for rekruttering består i hovedsak av investeringer fra andre porteføljer i Forskningsrådet, og er midler som går til å finansiere rekrutteringsstillinger i prosjekter og senterordninger, støtte for doktorgradsprosjekter i offentlig sektor og næringslivet, samt midlene til søknadstyper for forskere tidlig i karrieren.

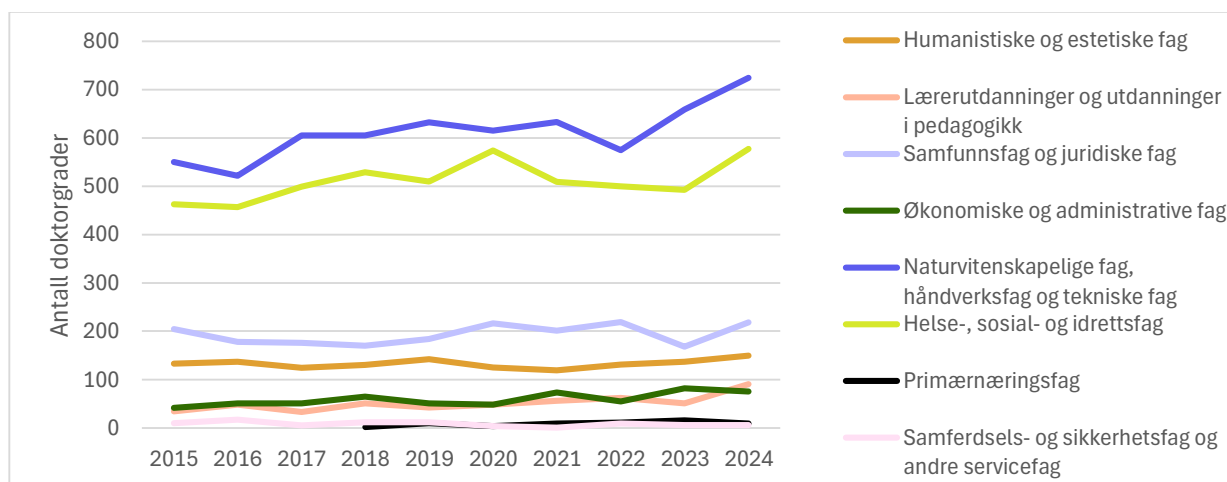
Doktorgradsstipendiater

Som figur 18 viser har antallet doktorgrader økt betraktelig i perioden 2015-2024. Samtidig har antallet som er finansiert av Forskningsrådet vært relativt stabilt de siste ti årene, og økningen er først og fremst et resultat av egenfinansiering (grunnfinansieringen til UH-institusjonene). Andre kilder inkluderer her finansiering fra forskningsinstitutter, helseforetak og sykehus og offentlige og private organisasjoner. I 2022 utgjorde avlagte doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde 14 prosent.

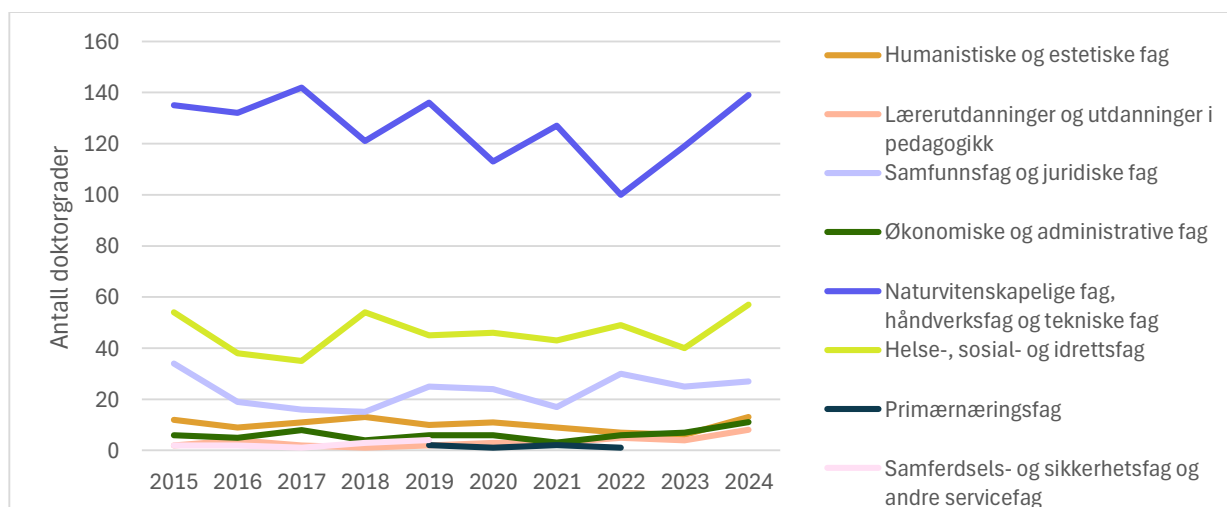
Figur 18 Avlagte doktorgrader i Norge fordelt på finansieringskilde. Kilde: DBH.

Flest avlagte doktorgrader er det innenfor Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, etterfulgt av Helse-, sosial- og idrettsfag. Fordelingen på fagfeltene har vært relativt jevn de siste ti årene.

Figur 19 Avlagte doktorgrader i Norge etter (NUS) fagfelt. Kilde: DBH.

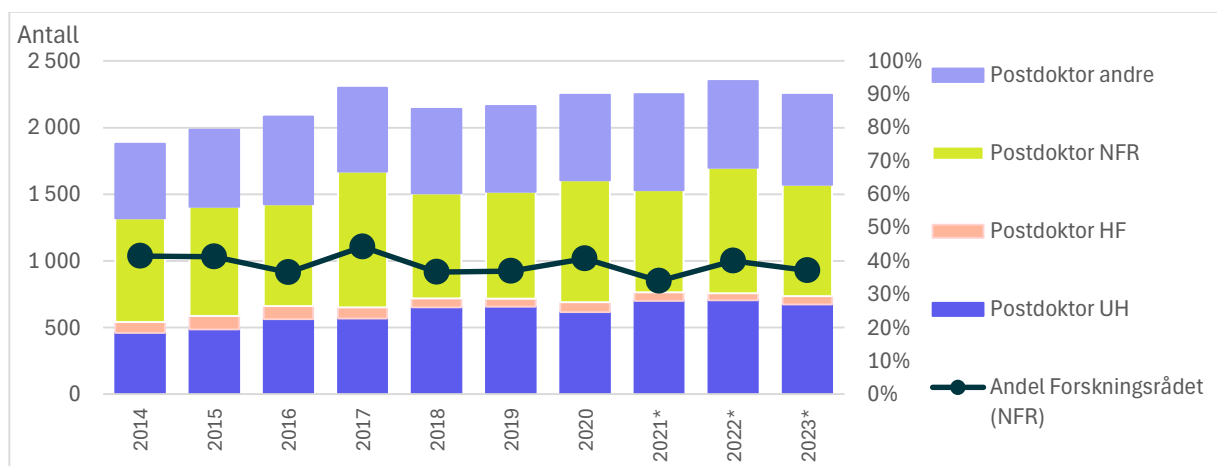
Blant avlagte doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde er fagfordelingen noe annerledes enn på nasjonalt nivå. Den største forskjellen består i at Forskningsrådet finansierer en lav andel av doktorgradene innenfor Helsefag. Også blant doktorgrader finansiert av Forskningsrådet har andelen til de ulike fagfeltene vært relativt jevn de siste ti årene.

Figur 19 Avlagte doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde etter (NUS) fagfelt. Kilde: DBH.

Postdoktorstipendiater

Situasjonen for postdoktorstipendiater er litt annerledes. Her utgjør finansiering fra Forskningsrådet en betydelig andel av det totale antallet postdoktorstipendiater i Norge, og har ligget relativt stabilt på rundt 40 prosent de siste 10 årene.

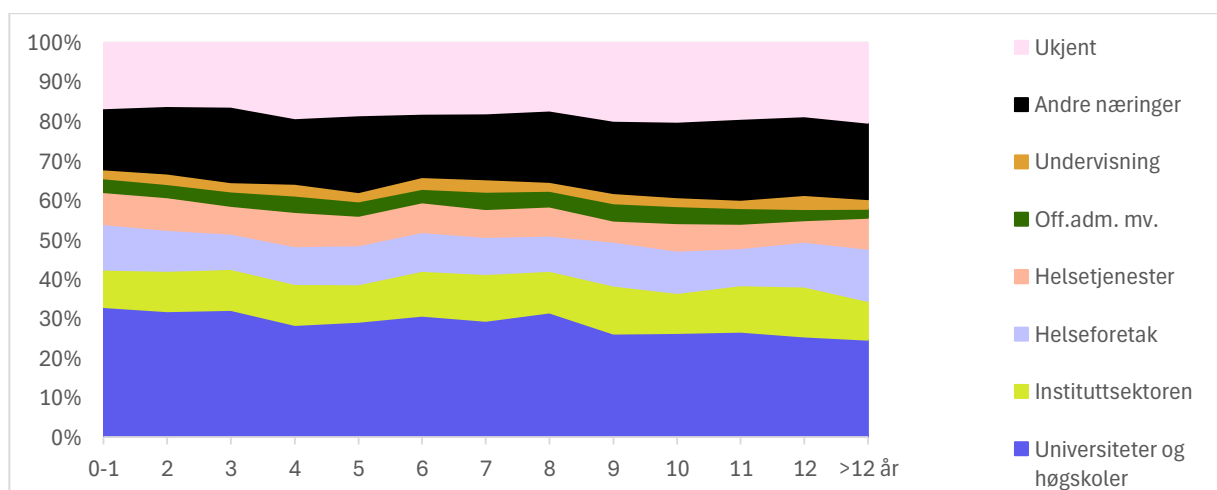

Figur 20: Antall postdoktorstillinger fordelt på finansieringskilde. For årene 2021 til 2023 er ikke postdoktorene ved universitetssykehusene fordelt etter finansieringskilde. Fordelingen er derfor estimert på bakgrunn av forutgående år. Kilde: SSB.

Mobilitet blant doktorgradsstipendiater

Tall fra forskerrekutteringsmonitoren (SSB) viser at 52–54 prosent av de som disputerte i perioden 2019–2021, jobber i akademien i 2022. Akademien omfatter her FoU-stillinger i universiteter og høyskoler, instituttsektor og helseforetak.

For de som har disputert for mer enn tre år siden, er andelen som jobber innenfor de ulike sektorene relativt lik uavhengig av antall år siden disputas. Andelen som jobber i akademien er omkring 50 prosent, mens vel 30 prosent jobber utenfor akademien og i underkant av 20 prosent er ikke registrert sysselsatt i Norge. Et flertall av de som ikke er registrert sysselsatt, har utvandret fra landet.

Figur 21 Arbeidssted i 2022 for personer tatt opp på doktorgradsprogram 2005–2016, antall år etter disputas. Kilde: Indikatorrapporten.

Forbedret rekrutteringsstatistikk

Som del av oppfølgingen av Forskningsrådets plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere har Forskningsrådet behov for utvidet statistikk knyttet til rekruttering og karriere. Dette gjelder statistikk på flere nivåer, både nasjonalt og spesifikt for Forskningsrådets porteføljer og virkemidler. I samarbeid med

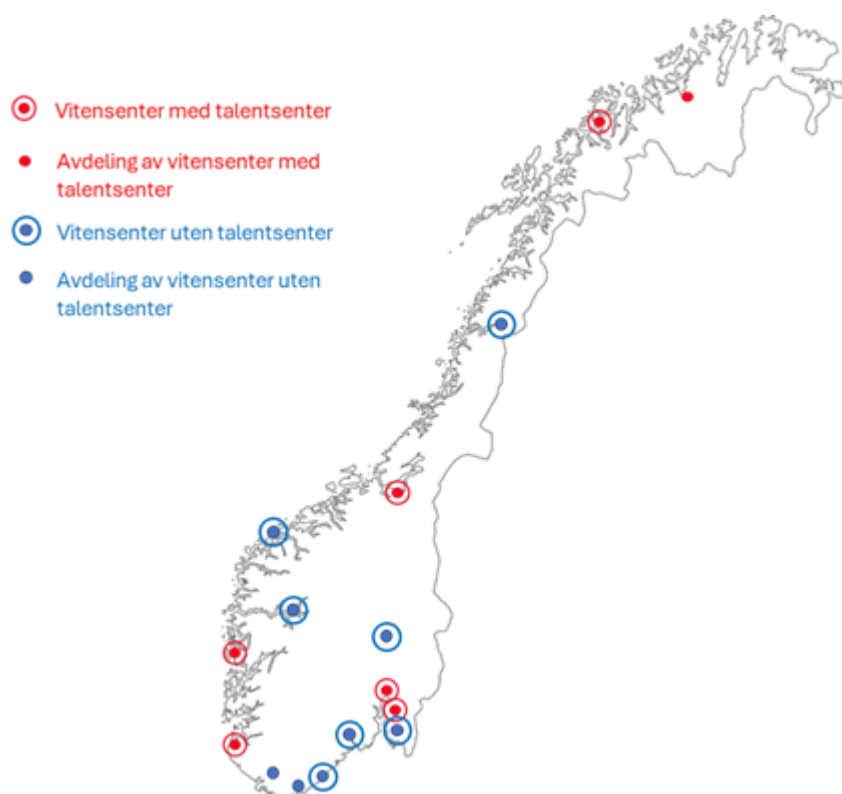
SSB jobber det for å koble data fra Forskningsrådet med sentrale registre ved SSB. Dette vil muliggjøre å se forskningsrådets innsats opp mot nasjonal statistikk på sentrale indikatorer som rekruttering, mobilitet og karriereveier. En pilot for dette arbeidet skal ferdigstilles i løpet av 2025.

Porteføljestyrets egne investeringer

Porteføljestyrets egne investeringer innenfor delporteføljen Rekruttering består i hovedsak av finansieringen av Vitensentre (VITEN), Forskerlinjer (FLINSTUD) og Nasjonale forskerskoler (FORSKERSKOLER).

Vitensentre:

Vitensentrene er opplevelses- og læringssentre innenfor matematikk, naturvitenskap og teknologi spesielt rettet mot barn og ungdom, der de besøkende opplever, oppdager og løser oppdrag. Utforskende læring fremmer kritisk tenkning og evne til å tenke naturvitenskapelig. Vitensentrene retter seg mot barnehager, skoler og allmennheten. Vitensentrene har kompetanse i interaktiv formidling og er en ressurs for lærere og lærerutdanningene, bla. ved å tilby forskjellige former for kurs.

Figur 22 Geografisk fordeling av vitensentre med og uten talentsenter. Kilde: Forskningsrådets data.

Den norske modellen er en egen tilskuddsordning gitt av Kunnskapsdepartementet for målrettet utvikling av et begrenset antall regionale vitensentre, som sammen utgjør et helhetlig nasjonalt tilbud. Tilskuddene støtter og delfinansierer sentrene, og ordningen administreres av Forskningsrådet. Det er nå 13 vitensentre i Norge, se Figur 22 for den geografiske fordelingen av disse. Bevilgningen har økt fra 4 millioner kroner i 2003 til 115,6 millioner kroner i 2024, og besøkstallene har økt fra 272 000 til 1 349 000 i samme periode.

Vitensentrene har fått flere oppdrag fra regjeringen, inkludert Talentsentre i realfag og Programmering i grunnopplæringen. Talentsentre i realfag ble opprettet i 2016 og gir tilbud til elever med stort læringspotensial i realfag. Det finnes talentsentre ved seks av de 13 vitensentrene.

Mer informasjon om vitensenterordningen kan finnes på [Forskningsrådets nettsider](#), [vitensentrenes egne nettsider](#), i [utviklingsplanen for de regionale vitensentrene 2025-2028](#), [Forskningsrådets retningslinjer](#), og [Kunnskapsdepartementets retningslinjer](#).

Forskerlinjer:

Forskerlinjer er spesialiserte studieløp som tilbys ved universiteter og høyskoler for å gi studenter tidlig erfaring med forskning. Formålet med forskerlinjene er å øke andelen studenter som rekrutteres til doktorgradsstudier og en videre forskerkarriere innenfor utvalgte fag.

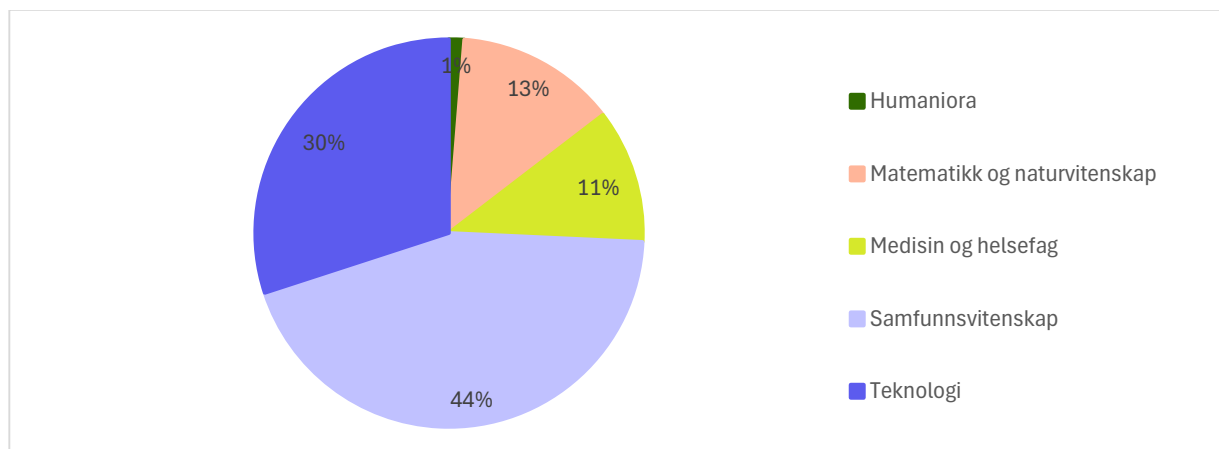
Forskningsrådet har finansiert forskerlinjer i medisin og studentstipend i odontologi og psykologi siden 2002. I 2016 satte Forskningsrådet og fem universiteter i gang et pilotprosjekt med forskerlinjer i andre fag. Målet var å prøve ut ordninger som kan ha de samme positive effektene som forskerlinjen i medisin, men ikke nødvendigvis samme oppbygging eller omfang. Universitetene valgte ut hvert sitt fagområde og utformet en ordning (pilot) tilpasset deres fagområde; veterinærmedisin, psykologi, ingeniørvitenskap, rettsvitenskap og informatikk.

En evaluering av forskerlinjene og forskerlinjepilotene er planlagt i 2025 og vil danne grunnlag for vurdering av videre satsing.

Forskerskoler:

Gjennom ordningen finansieres nasjonale forskerskoler, som skal heve kvalitet og relevans i doktorgradsutdanningen gjennom samarbeid på tvers av institusjoner. Forskerskolene organiserer ph.d.-kurs og nettverksaktiviteter innenfor fagfelt som de enkelte institusjonene ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre alene. I tillegg til faglig utbytte får kandidatene som tas opp i forskerskolene tilgang på utvidete nettverk både nasjonalt og internasjonalt, som oppleves som svært verdifullt i videre karriere. Forskerskolene har også utstrakt samarbeid med instituttsektoren og aktører i offentlig og privat sektor.

I tillegg til Porteføljestyrets egne investeringer i forskerskoler har også andre porteføljestyrer bidratt med egne midler til forskerskoleutlysningene. I de siste utlysningene har det vært krav om at forskerskolene skal øke arbeidslivsrelevansen, med krav om samarbeid med aktører utenfor forskningsinstitusjoner. Av totalt 14 aktive forskerskoler med finansiering fra Forskningsrådet fikk 12 bevilgning fra utlysningen i 2022. En ny utlysning ble gjennomført i slutten av 2024, og syv nye forskerskoler vil ha oppstart i 2025, og kommer bl.a. til å styrke satsingen innenfor humaniora, matematikk og naturvitenskap, samt medisin og helsefag.

Figur 23 Fordeling av forskerskoler på fagområder (omfatter de 12 forskerskolene for arbeidslivsrelevans). Kilde: Datavarehuset.

Innføring av nye rekrutteringsordninger

Mobilitetsstipend

I tillegg til utenlandsopphold er sektormobilitet en viktig komponent i å styrke samspillet og kunnskapsflyten mellom akademiske institusjoner og øvrig arbeidsliv. Økt mobilitet av ansatte mellom akademia og arbeids- og næringsliv er avgjørende for å skape nettverk med kompetansemiljøer, bygge kompetanse og styrke kunnskapsflyten mellom sektorene. Forskningsrådet jobber i henhold til [Plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere](#) med å innføre ulike virkemidler for å fremme sektormobilitet. Eksempler på slike virkemidler inkluderer mobilitetsstipend til doktorstipendiater og postdoktorer for hospitering i næringsliv, offentlig sektor eller frivillig sektor i inntil seks måneder, samt gjesteopphold i Forskerprosjekt for ansatte fra næringsliv og offentlig sektor. Disse tiltakene legger til rette for hospitering, delte stillinger og andre former for ansattutveksling mellom sektorer, noe som bidrar til å kvalifisere forskere for bredden av arbeidslivet og sikre at forskerkompetanse blir anvendt på tvers av sektorer.

Entreprenørskapsstipend

Det arbeides også med å implementere entreprenørskapsstipend for ph.d.- og postdoktorstipendiater. Dette er et spesifikt tiltak som skiller seg fra de øvrige ordningene ved å fokusere på å fremme entreprenørskap og innovasjon blant forskere. Disse stipendene er designet for å støtte forskere som ønsker å utvikle forretningsideer basert på deres forskning. Ved å tilby økonomisk støtte og ressurser til entreprenørskapsprosjekter, bidrar Forskningsrådet til å skape en kultur for innovasjon og nyskaping innen akademia. Dette tiltaket sikrer at forskere ikke bare bidrar til kunnskapsutvikling, men også til økonomisk vekst og samfunnsutvikling gjennom utvikling av forskningsbaserte forretningsideer.

Kjønn og mangfold

Forskningsrådet har over flere tiår hatt ambisjoner om å fremme likestilling i akademia, og en omfattende tilnærming til feltet. Dette innebærer både policy og retningslinjer, finansiering og støtte, kunnskapsutvikling, integrering av kjønnsperspektiver i forskningsprosjekter, samt internasjonalt samarbeid. En av de viktigste aktivitetene har vært Forskningsrådets 10-årige satsning BALANSE - Kjønnsbalanse i faglige toppstillinger og forskningsledelse (2012-2022). Gjennom perioden 2013 til 2022 ble det tildelt totalt 130 millioner kroner fordelt på 37 prosjekter. Andelen kvinnelige professorer i Norge økte i samme periode fra 23 prosent i 2011 til 38 prosent i 2024. Fra og med 2023 er satsningen utvidet til BALANSE+, det vil si at fokus er utvidet til også å gjelde mangfold og inkludering, i

tillegg til kjønnsbalanse. Ansvar for BALANSE+ midlene er fra og med 2024 lagt til Porteføljestyret for forsknings- og innovasjonssystemet. 27 millioner kroner ble lyst ut og bevilget i 2023. Nye 30 millioner kroner lyses ut høsten 2025, med planlagt bevilgning i 2026.

I løpet av 2025 vil også Forskningsrådet oppdatere sin Plan (tidligere Policy) for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold, blant annet for å få mangfoldsperspektivene tydeligere fram.

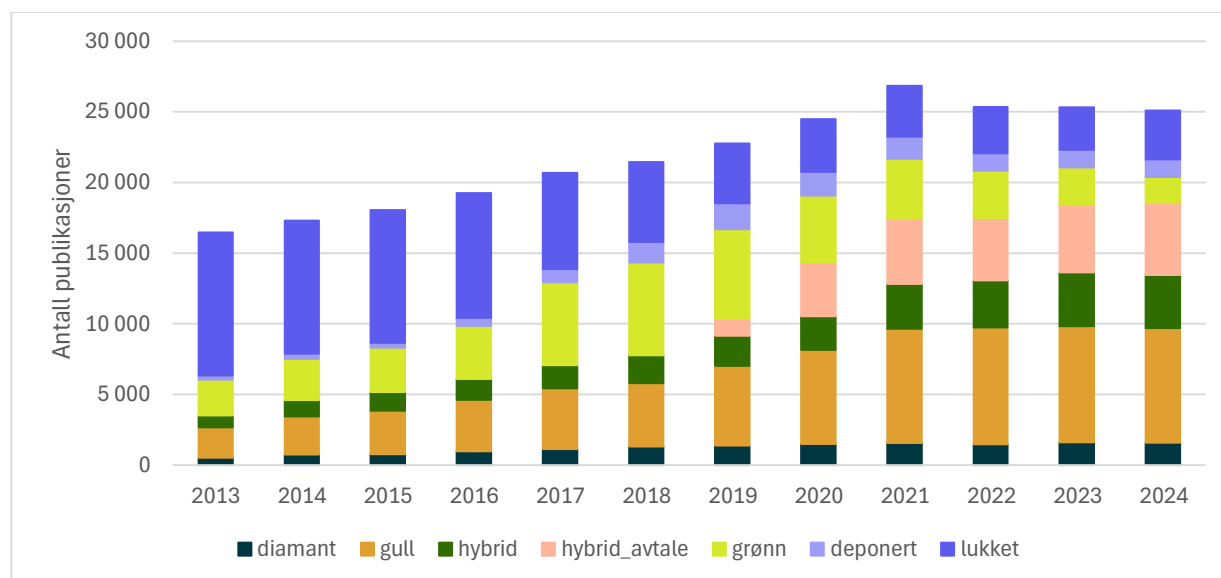
Forskningsrådet finansierer også [Kilden kjønnsforskning.no](https://www.kjonnforskning.no), et nasjonalt kunnskapssenter for kjønnsperspektiver og kjønnsbalanse i forskning. Kilden formidler kjønnsforskning og annen forskning med kjønnsperspektiver gjennom sitt nettmagasin.

Åpen forskning

Forskningsrådet har spilt en viktig rolle i å iverksette politikk for åpen publisering både i nasjonalt og internasjonalt, blant annet ved å stille krav om åpen tilgang knyttet til prosjektfinansiering. Dette er en oppfølging av nasjonale og internasjonale mål om full og umiddelbar åpen tilgang til vitenskapelige publikasjoner. Figur 24 viser tall for åpen publisering, som leveres hvert år av SIKT-kunnskapssektorens tjenesteleverandør. Figuren viser at norske forskningssystemet har hatt en meget positiv utvikling i andelen åpent tilgjengelige artikler i perioden 2013-2025. Utviklingen har skjedd samtidig med en sterk økning i totalt antall publikasjoner, fra rundt 16000 artikler per år i 2013 til ca. 25000 artikler per år i 2025.

Tallene viser at andelen publikasjoner med åpen tilgang er i ferd med å stabilisere seg på ca. 80 prosent (kategoriene "lukket" og "deponert" betyr at artikkelen ikke er åpent tilgjengelig. De øvrige kategoriene "gull", "diamant" "hybrid", osv. er ulike varianter av åpen tilgang). En betydelig andel av de åpne artiklene i perioden 2019-2024 skyldes «publiser og les»-avtalene som virksomhetene i sektoren har fremforhandlet i konsortier gjennom Sikt - kunnskapssektorens tjenesteleverandør. Bildet viser at andelen «grønn OA» (det vil si artikler hvor en fagfellevurdert versjon blir gjort tilgjengelig i åpent arkiv) har gått ned, parallelt med at andelen «gull» og «hybrid» åpen tilgang gjennom «publiser og les avtalene» har økt. Tallene viser at kategoriene «gull» (åpen tilgang med artikkelavgift) og «diamant» (åpen tilgang uten artikkelavgift) er stabile de siste årene i perioden, og for «diamant» er tallene stabile på et lavt nivå.

Fra 2026 vil Forskningsrådet, sammen med en rekke europeiske finansiører og EU-kommisjonen, støtte utvidelsen av "diamant"-publiseringsplattformen Open Research Europe (ORE). ORE-plattformen dekker alle fagområder og det legges vekt på publikasjoner av høy kvalitet og transparens i publiseringsprosessen. ORE tilbyr i dag en publiseringsmulighet kun for prosjekter støttet av Horisont Europa. Med utvidelsen fra 2026 vil alle forskere fra landene som deltar få mulighet til å publisere kostnadsfritt i ORE. Den norske støtten til ORE er trukket frem i Systemmeldingen og initiativet er tråd med anbefalingene i Strategi for norsk vitenskapelig publisering etter 2024 om å utvikle alternative publiseringskanaler og diamant-publisering.

Figur 24 Antall artikler registrert i Cristin fordelt på ulike varianter av åpen tilgang. Kilde: SIKT – Kunnskapsektorens tjenesteleverandør.

Mens statistikk for åpen publisering er godt tilgjengelig, er bildet et ganske annet for andre områder relatert til åpen forskning. Når det gjelder forskningsdata, er det langt mer krevende å følge utviklingen gjennom statistikk. Målsetninger som FAIR data (Findable, Accessible, Interoperable og Reuseable) lar seg vanskelig tallfeste, og det er store fagforskjeller, ulik praksis og et stort spekter av ulike tjenester som benyttes til håndtering og deling av data. Dette kompliserer arbeidet med å monitorere området. Det er grunn til å tro at det norske forskningssystemet har relativt gode forutsetninger for å dele og gjenbruke forskningsdata. Forskningsrådet bidrar aktivt med krav og forventninger, blant annet til datahåndteringsplaner og deltar aktivt både nasjonalt og internasjonalt i å utvikle kunnskap og politikk for deling og gjenbruk av forskningsdata. Det arbeides med å utvikle en nasjonal løsning for datahåndtering og videreutvikle føringer rundt datahåndteringsplaner som vil kunne gi bedre oversikt over forskningsdata som produseres, deles og brukes i den norske forskningssektoren.

Forskningsintegritet og etikk

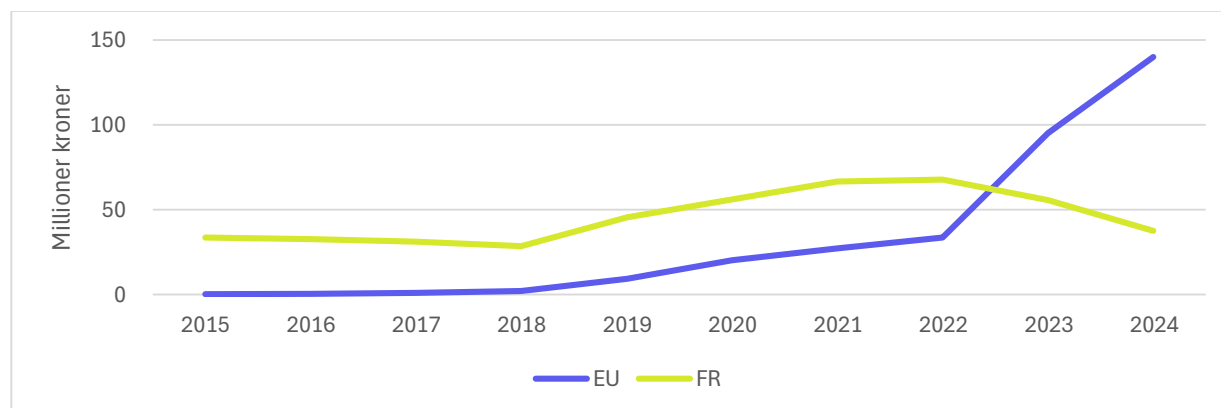
For å bidra til å styrke tillitten til det norske forskningssystemet har Forskningsrådet i 2024 gjennomført et prosjekt for å utrede hvordan stille tydeligere krav til forskningsetikk og – integritet i utlysninger, søknadsmaler, kontrakter og samarbeidsavtaler. Disse kravene er allerede implementert i flere av Forskningsrådets utlysninger, og innen utgangen av 2025 er det planlagt at de skal innføres i alle utlysninger. De nasjonale forskningsetiske komiteene, som fungerer som en nasjonal fagressurs, bidrar med råd og veiledning i arbeidet.

Forskning om forsknings og innovasjonspolitik

Forskningsrådets totalportefølje merket forskning om forsknings og innovasjonspolitik har ligget på mellom 31 og 68 millioner kroner de siste 10 årene. Blant disse finnes midler tildelt gjennom porteføljestyrets egne investeringer, som hovedsakelig er midler tildelt de tre Forskning på forskning og innovasjon (FORINNPOL)-sentrene (se under) og BALANSE+-prosjekter (omtalt over). Øvrige midler er prosjekter finansiert av bl.a. aktivitetene Teknologikonvergens, Nyskaping og Innovasjon i offentlig

sektor. Økningen fra 2021 i tildelte midler gjennom EUs rammeprogram skyldes økende søkning til, og tildeling fra, programmet European Research Infrastructures i Pilar 1 i Horisont Europa.

Figur 25 Forskningsrådets totalportefølje og midler til delt norske FoU-miljøer gjennom EUs rammeprogram merket forskning om forskning og innovasjon 2015 – 2024. Kilde: Datavarehuset.

Forskning om forskning og innovasjon (FORINNPOL) ble etablert i 2015 som en tidsbegrenset satsing over åtte år, med et budsjett på 12-13 millioner kroner i året. I 2024 ble satsingen videreført til og med 2028 med samme budsjetttramme. Ordningen har til nå finansiert tre forskningssentre innenfor temaene 1) Kvalitet i forskning, 2) Resultater og effekter av forskning og innovasjon og 3) Omstilling i næringslivet og hvilke betingelser som fremmer og hemmer utvikling.¹⁵ I 2024 ble det lyst ut 43 millioner kroner til kompetanse- og samarbeidsprosjekter innenfor temaene 1) Bruk av kunnskap og samspill mellom forskning og brukere, 2) Utvikling av forsknings- og innovasjonspolitik og 3) Bærekraftig omstilling av samfunnet. Seks prosjekter ble innvilget. Disse prosjektene startet opp i 2025 og går til og med 2028.

¹⁵ [Centre for Research Quality and Policy Impact Studies \(R-QUEST\)](#), [Oslo Institute for Research on Impact of Science \(OSIRIS\)](#) og [Innovation Policy for Industrial Transformation, Sustainability and Digitalization \(INTRANSIT\)](#).

3. Vurdering av måloppnåelse

I porteføljeplan for Forskningssystemet er det satt følgende mål for porteføljen:

- *Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet*
- *Mål 2 Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet*
- *Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig*
- *Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur*

3.1 Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet

Porteføljen Forskningssystemet utgjorde i 2024 rundt halvparten av Forskningsrådets totale investeringer det året, mens porteføljestyrets egne investeringer utgjorde i underkant av 10 prosent av Forskningsrådets totale investeringer. Porteføljestyret har derfor begrenset innflytelse på totalporteføljen til Forskningsrådet og hvordan den bidrar til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet.

Blant porteføljestyrets egne investeringer inngå likevel noen strukturelle virkemidler, som Forskningsinfrastruktur, Nasjonale forskerskoler og Forskning om forsknings- og innovasjonspolitik, som har stor betydning for samspillet i forskningssystemet. Forskningsinfrastruktur tilrettelegger for samarbeid mellom institusjoner og forskningsmiljøer gjennom etablering og bruk av viktig forskningsinfrastruktur. Nasjonale forskerskoler bidrar til samarbeid om doktorgradsutdanninger mellom institusjoner og tilrettelegger for samarbeid med aktører i næringsliv og offentlig sektor.

Gjennom totalporteføljen Forskningssystemet, som bl.a. inkluderer Senterordningen til Forskningsrådet og midler som går til rekrutteringsstillinger, herunder Nærings- og Offentlig sektor Ph.d., tilrettelegges det for samspill mellom UH-, instituttsektor og helseforetak, og mellom de tre og aktører i næringsliv og offentlig sektor. Statistikk vist i Kapittel 2.2 Om porteføljen forskningssystemet, viser at andelen prosjekter med sektor- og tverrfaglig samarbeid i Forskningsrådet har økt siden 2015. Det er samtidig en stor utfordring i Norge å øke næringslivets FoU, absorberingskapasiteten for forskning i næringslivet og offentlig sektor og få til mer samhandling og kunnskapsoverføring mellom forskningsmiljøer og arbeids- og næringsliv. Det ser heller ikke ut til at de nåværende tiltakene og virkemidlene gjennom Forskningsrådet er tilstrekkelige for å møte behovet.

Gjennom grunnbevilgningen til instituttsektoren og Retur-EU-ordningen tilrettelegger også porteføljen Forskningssystemet for at instituttsektoren har en viss forutsigbarhet i sin finansiering og drift, i tillegg til at sektoren kan delta på lik linje med instituttsektoren i resten av Europa i konkurranse om midler fra EUs rammeprogram. Dette sikrer en helhet i det nasjonale forskningssystemet. Samtidig er grunnbevilgningen til norsk instituttsektor («nøkkeltallst instituttene»), som ligger samlet sett på 10 prosent av total omsetning, lav sammenlignet med grunnbevilgningen instituttsektoren i andre land mottar. Dette gjelder særlig for de teknisk-industrielle instituttene, som i 2024 hadde en grunnbevilgning på rundt syv prosent. Den lave grunnbevilgningen hemmer særlig instituttenes evne til å bidra til den grønne og digitale omstillingen norsk næringsliv har behov for, og dermed også helheten og samspillet i forskningssystemet.

3.2 Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet

Det gode norske støtteapparatet og økonomiske stimuleringsordninger som PES, Retur-EU og FORSTERK for norske forskere og forskningsmiljøer har vært en viktig faktor for at den norske returandelen i Horisont Europa, som per april 2025 er på 3,18 prosent. Det er godt over regjeringens ambisjon på 2,8 prosent. Samtidig er norsk suksessrate 22,1 prosent, som er betydelig høyere enn suksessraten for alle land.

Forskningsrådet har gjennom flere år vært opptatt av det faglige samspillet mellom prosjekter finansiert av EU og forskningsrådsfinansierte prosjekter. Dette omfatter alle porteføljer. Porteføljestyling legger godt til rette for å se på det faglige samspillet mellom prosjekter finansiert av EU og Forskningsrådsfinansierte prosjekter, for en strategisk innretning av nasjonale midler. I slutten av 2024 startet Forskningsrådet en større gjennomgang av egne virkemidler. Dette arbeidet fortsetter i 2025, og vil også omfatte samspillet med EU sine ordninger.

Det har også vært gjort endringer i vurderingskriterier for Forskningsrådsfinansierte prosjekter, for å legge disse nærmere mot vurderingskriterier brukt av EU. Formålet er at nasjonale virkemidler i større grad skal fungere som en treningsarena for Horisont Europa.

I 2025 er det for første gang bevilget midler til internasjonal stimulering. Det er avsatt 100 millioner kroner per år for 2025 og 2026. Potten skal forsterke porteføljenes internasjonale satsinger, bidra til å tette hull hvor satsinger ikke naturlig treffer porteføljene, og/eller raskt kunne støtte viktige forskningspolitiske initiativer. Midlene har gitt mulighet til å snu seg rundt raskt, og har vist seg å ha stor relevans og etterspørsel.

3.3 Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig

Søknadene i INFRASTRUKTUR er fremmet av institusjonenes ledelse, høyt prioritert av ledelsen ved samtlige institusjoner som deltar i søkerkonsortiet og er begrunnet i institusjonenes forskning og strategiske utvikling. Måloppnåelsen vurderes som god.

De nasjonale forskningsinfrastrukturene har et stort potensial for å delta i felleseuropeiske søknader til Horisont Europa. Forskningsrådet etablerte en ny referansegruppe for programmet *Research Infrastructure* (RI-programmet) i Horisont Europa 2024. Referansegruppene bidrar til at norske aktører får bedre informasjon om utlysninger og satsinger i EUs rammeprogram. Norske institusjoner har hatt en stigende returandel i RI-programmet i Horisont Europa som nå er på over 4 prosent.

Horisont Europa setter tydelige krav til åpen forskning som ett av vurderingskriteriene og European Open Science Cloud (EOSC) er et initiativ fra EU-kommisjonen som tar sikte på å utvikle og samordne eksisterende infrastruktur og tjenester for å fremme åpen forskning. Forskningsdata skal gjøres tilgjengelig, så langt som mulig i henhold til FAIR prinsippene. Kunnskapsdepartementet utnevnte høsten 2021 Forskningsrådet som *mandated organisation*. Forskningsrådet ble formelt tatt opp som medlem i EOSC Association i desember 2021. Forskningsrådet har dermed en vedtektsfestet rolle som representant for det norske forskningssystemets interesser i EOSC Association og har etablert et nasjonalt EOSC Forum for norske medlemmer av EOSC Association og andre relevante, norske aktører. Målet med forumet er å samle, dele og bruke kunnskap om EOSC, koordinere nasjonal deltakelse i EOSC Association og ivareta norske interesser i utviklingen av EOSC.

Virkemiddelet INFRASTRUKTUR ble evaluert av en ekstern ekspertgruppe i 2021. Målet med evalueringen var å finne ut hva verdien av ordningen er for norsk forskning og samfunnet generelt, og om ordningen kan forbedres med hensyn til fremtidige behov. Den eksterne ekspertkomiteen konkluderte med at INFRASTRUKTUR er en suksess og har stor og økende innvirkning på det norske forskningssystemet. Komiteen konkluderte at ordningen har hatt en strukturerende effekt på forskningssystemet og bidratt til forbedret samarbeid og synergier mellom aktører. INFRASTRUKTUR-ordningen viser også positive effekter for samfunnet gjennom flere brukere fra næringslivet, økt samhandling mellom universiteter og næringsliv og viktige fremskritt innenfor sentrale områder som klima, helse, miljøvennlig energi og sosial velferd. Effektene på de sistnevnte områdene er langsiktige og forventes å øke med tiden.

Investeringer i tungregning, infrastrukturer for FAIR data og nasjonale støttetjenester skal bidra til nyttiggjørelse av mulighetene det store tilfanget av forskningsdata gir til å gjøre vitenskapelige fremskritt, bidra til verdiskaping og til å løse store samfunnsutfordringer. Forskningen er i endring og de fleste forskningsfelt er mer datadrevet enn tidligere. Ambisjonen er at tilstrekkelig nasjonal tungregnekapasitet og tilhørende støttetjenester skal dekke nåværende og fremtidige behov i forskning og forvaltning. Porteføljestyret vurderer at dagens nivå på investeringer i tungregning, datainfrastruktur for FAIR forskningsdata og støttetjenester ikke er tilstrekkelig for at forskere ved norske universiteter og institutter skal ha tilgang til datainfrastrukturer som muliggjør forskning og utdanning i verdensklasse.

3.4 Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur

Forskningsrådets rekrutteringsvirkemidler som inkluderer rekrutteringsstillinger, doktorgradsprosjekter, postdoktorstipendiater, forskerlinjer, nasjonale forskerskoler og vitensentre oppnår de satte målene i stor grad.

Antallet doktorgrader har økt betydelig i perioden 2015-2024, men antallet finansiert av Forskningsrådet har vært stabilt. Økt egenfinansiering fra UH-institusjonene har påvirket denne utviklingen. I 2022 utgjorde doktorgrader finansiert av Forskningsrådet 14 prosent. Forskningsrådet finansierer også en betydelig andel postdoktorstipendiater. De eksisterende forskerskolene bidrar til økt sektormobilitet i dag, og forskerskolene som ble tildelt midler i 2025 vil ytterligere styrke sektorsamspillet.

Forskningsrådet har fortsatt med å finansiere de 13 vitensentrene i Norge, inkludert talentsentrene ved seks av disse. I 2024 ble det bevilget 115,6 millioner kroner (hvorav 17,3 millioner til talentsentrene) og det totale besøkstallet var 1 349 000. I 2025 er det bevilget 120 millioner kroner (hvorav 17,9 millioner til talentsentrene).

Forskningsrådet vil iverksette tiltak som mobilitetsstipend, entreprenørskapsstipend og forbedret rekrutteringsstatistikk for å nå målene. Disse tiltakene skal styrke samspillet mellom akademiske institusjoner og arbeidslivet, fremme innovasjon og nyskaping samt gi Forskningsrådet bedre grunnlag for å tilpasse virkemidlene. Fremover forventes det at tiltakene vil kvalifisere enda flere forskere for et bredt arbeidsliv og sikre anvendelse av forskerkompetanse på tvers av sektorer.

Ved å stille tydeligere krav til forskningsetikk og – integritet i utlysninger, søknadsmaler, kontrakter og samarbeidsavtaler, bidrar Forskningsrådet til å styrke tillitten til forskningssystemet og fremme en god forskningskultur.

Likestilling, kjønnsbalanse og mangfold er avgjørende for et demokratisk og bærekraftig samfunn, og er også viktige elementer for en god forskningskultur. Likestilling fremmer forskningens kvalitet, samfunnsmessige relevans og miljøenes konkurransedyktighet. Samtidig sørger det for at norsk forskning er rustet til å møte fremtiden, har legitimitet i befolkningen, og slik sett bidrar til verdiskaping i

Norge. Forskningsrådets arbeid på kjønn og mangfold har en ambisjon om at alle forskere og deres samarbeidspartnere skal ha likestilte muligheter til å ta del i Forskningsrådets finansiering og øvrige aktiviteter, og derigjennom sørge for god forskningskultur.

Når det gjelder åpen forskning er bildet positivt i den forstand at andelen åpent tilgjengelige artikler er høy, samtidig som det er en tendens til bildet «sementeres» og overgangen til gull eller diamant publisering foreløpig uteblir og tidsskriftene innenfor «publiser og les» avtalene forblir hybrid-tidsskrifter. Med andre ord er publiseringssystemet fortsatt i stor grad basert på en kombinasjon av åpen tilgang og abonnement-systemet, og det gjenstår fortsatt mye arbeid for å lykkes med nasjonale og internasjonale strategier, herunder at «diamant» initiativer for åpen publisering blir reelle alternativ til den tradisjonelle publiseringsmodellen. Forskningsrådet deltar i et internasjonalt samarbeid mellom EU-kommisjonen og europeiske finansiører om å utvide publiseringsplattformen Open Research Europe til å bli en helhetlig diamant-publiseringplattform med fri publiseringstilgang for alle forskere i en rekke EU-land som deltar i samarbeidet. Dette vil bidra vesentlig til utvikling av diamant-initiativ, som er et uttalt mål for vitenskapelig publisering i Norge.

Forsknings- og innovasjonssystemet er i endring. Det er behov for mer forskningsbasert kunnskap om hvordan forsknings- og innovasjonssystemet fungerer, herunder hvilke effekter geopolitisk uro, økende fokus på forskningssikkerhet, digitalisering, demografiske endringer og større behov for forskning og innovasjon i et kunnskapsdravet samfunn vil få for forskningssystemet og omvendt. Fram til 2028 er det satt av 13,5 millioner årlig som skal gå til å finansiere forskning om forsknings- og innovasjonspolitik. Dette er de eneste midlene KD bruker målrettet innenfor sitt sektoransvar for forskning om forsknings- og innovasjonspolitik og porteføljestyret mener at det ikke vil være tilstrekkelig for å sikre en kunnskapsbasert forskningspolitikk. Måloppnåelsen vurderes derfor som ikke tilstrekkelig på dette feltet.

4. Oppsummering og anbefalinger

Mål 1 Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet

Porteføljen Forskningssystemet utgjør nesten halvparten av Forskningsrådets totale investeringer, mens porteføljestyrets egne investeringer utgjorde i 2024 i underkant av 10 prosent av de totale investeringene. Flere av porteføljestyrets ansvarsområder og målsetninger, som samspill i forskningssystemet, forskerrekuttering, kjønn og mangfold m.m. strekker seg over alle Forskningsrådets investeringer, og porteføljestyrets evne til å påvirke måloppnåelsen er derfor noe begrenset. Likevel forvalter styret viktige strukturelle virkemidler som Forskningsinfrastruktur, Nasjonale forskerskoler og forskning om forsknings- og innovasjonspolitik, som styrker samspillet i forskningssystemet.

Forskningsinfrastruktur fremmer samarbeid mellom institusjoner, mens nasjonale forskerskoler styrker doktorgradsutdanning og samarbeid med næringsliv og offentlig sektor. Hele porteføljen, inkludert ordninger som Sentre for fremragende forskning og Ph.d.-stillinger, bidrar til tverrsektorielt samarbeid. Statistikken viser økt sektor- og tverrfaglig samarbeid, men det er fortsatt utfordringer med å øke næringslivets FoU og kunnskapsoverføring mellom forskningsmiljøer og nærings- og arbeidsliv

Behovet for grønn omstilling av norsk næringsliv er tydelig beskrevet i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (LTP). Det er behov både for etablering av ny næringsvirksomhet og fornyelse i den eksisterende, og omstillingen skal gå i retning av et mer kunnskaps- og forskningsintensivt næringsliv. Norsk næringsliv har et omfattende samarbeid med norske forskningsinstitutter, særlig med de teknisk-industrielle (TI-)instituttene. De teknisk-industrielle instituttene har også en grunnbevilgning på 7 prosent, og ligger med det langt under sine søsterinstitutter i andre land. Historisk har dette samarbeidet hatt avgjørende betydning for utvikling av nye næringsområder.

Det foreslås i tråd med dette styrket innsats gjennom Forskningsrådet, for å styrke de teknisk-industrielle instituttene evne til å bidra til å bygge opp næringsområder (for grønn og digital omstilling) med manglende betalingsdyktig næringsliv. Grunnbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene, som kommer fra NFD, bør gradvis trappes opp til et nivå svarende til ca. 15 % av netto driftsinntekter. Dette innebærer en opptrapping på 88 millioner kroner per år de fem neste årene, og totalt 440 millioner kroner.

Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet

Forskningsrådet jobber for bedre faglig samspill mellom EU- og nasjonalt finansierte prosjekter. Det har tidligere vært gjort endringer i vurderingskriterier for å tilnærme Forskningsrådets vurderingskriterier til de som brukes i Horisont Europa.

Grunntildeling til instituttsektoren og Retur-EU-ordningen gir forutsigbarhet og styrker deltakelse i EUs rammeprogram. PES-ordningen bidrar ytterligere til å styrke den norske deltagelsen. Norge har per april 2025 en returandel på 3,18 prosent i Horisont Europa, over regjeringens mål, og en suksessrate på 22,1 prosent.

I alle Horisont Europa-prosjekter skal det lages en plan for hvordan man skal spre kunnskapen og ta i bruk resultatene. Selve planen utarbeides innenfor rammen av EU-prosjektet, men spredningsaktivitetene og det å ta i bruk resultatene er sjelden finansiert av EU-prosjektet, da dette arbeidet i all hovedsak vil foregå etter at resultatene er klare og EU-prosjektet avsluttet. FORSTERK-ordningen bidrar gjennom nasjonal tilleggfinansiering av slike aktiviteter, slik at norske miljøer som ikke deltok i EU-prosjektet kan få tilgang til resultatene. Imidlertid har det vært underskudd på FORSTERK, slik at det ikke har vært lyst ut midler siden 2021. Samtidig har den stor norske suksessen i Horisont

Europa ført til at det nå er et stort antall nye prosjekter med tung norsk deltakelse. Porteføljestyret foreslår derfor å styrke finansieringen av FORSTERK-ordningen, for å kunne kapitalisere på prosjekter i Horisont Europa med norsk deltakelse.

Det er satt av 100 millioner kroner per år for 2025 og 2026 til internasjonal stimulering. Potten skal forsterke porteføljenes internasjonale satsinger, bidra til å tette hull hvor satsinger ikke naturlig treffer porteføljene, og/eller raskt kunne støtte viktige forskningspolitiske initiativer. Av disse midlene er 96 millioner kroner allerede disponert for 2025 og 55 millioner kroner for 2026. Midlene har gitt mulighet til å snu seg rundt raskt, og en styrket satsing vil kunne øke muligheten til et område med stor relevans og etterspørsel. Porteføljestyret anbefaler derfor en styrking av den internasjonale stimuleringspotten.

Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig

INFRASTRUKTUR-ordningen er evaluert som en suksess, med positiv effekt på samarbeid, samfunnsnytte og strategisk utvikling. Det er behov for å begrense antallet søknader og en bedre strategisk forankring hos eierinstitusjonene i den nåværende ordningen.

Porteføljestyret ser at nåværende kapasitet i Norge innen tungregning for forskning og KI ikke er dekkende for dagens kjente behov. Å holde investeringene på samme nivå som i dag, tilsier at gapet mellom behov og kapasitet vil fortsette å øke og Norge vil sakke enda mer akterut sammenlignet med nordiske og relevante EU-land. For at forskere ved norske universiteter og institutter skal ha tilgang til datainfrastrukturer som muliggjør forskning og utdanning i verdensklasse er en satsing på tungregning, lagring og tilgjengeliggjøring av FAIR data helt nødvendig. Det er derfor behov for betydelig investering i tungregning, datainfrastruktur for FAIR forskningsdata og støttetjenester.

Dersom situasjonen krever det bør forskningsinfrastrukturer som vurderes som særlig utsatt for å sikre kunnskap, prioriteres.

Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur

Rekrutteringsvirkemidler som doktorgrads- og postdoktorstillinger, forskerskoler og vitensentre oppnår i stor grad sine mål. Antallet doktorgrader har økt, men andelen finansiert av Forskningsrådet er stabil. I 2025 er det bevilget 120 millioner kroner til vitensentre. Nye tiltak som mobilitetsstipend og entreprenørskapsstipend skal styrke samspill med arbeidslivet og fremme innovasjon.

Forskningsrådet stiller også tydeligere krav til forskningsetikk og integritet. Innenfor åpen forskning er andelen åpent tilgjengelige artikler høy, men overgangen til diamant-publisering går tregt. Forskningsrådet deltar i et EU-samarbeid for å utvikle en felles diamant-publiseringsplattform.

Forsknings- og innovasjonssystemet er i endring og det er behov for mer forskningsbasert kunnskap om hvordan forsknings- og innovasjonssystemet fungerer. Satsingen er per nå på 13,5 millioner kroner i året, og porteføljestyret vurderer det slik at dette ikke er tilstrekkelig. Derfor foreslås det en styrking av satsingen på forskning om forsknings- og innovasjonspolitik, slik at det kan gjennomføres en ny utlysning i 2027.

Oppsummert foreslås følgende satsinger:

- Institutsatsing for næringslivet
- Styrking av FORSTERK-ordningen
- Økning av den internasjonale stimuleringspotten
- Investeringer i infrastruktur for tungregning og FAIR forskningsdata
- Styrket innsats innenfor forskning om forsknings- og innovasjonssystemet

Sak PS-Forskningssystemet 32/25

Utkast til investeringsplan 2026-28

Sak PS-Forskningssystemet
32/25

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian M. Baltzrud	1. Utkast til investeringsplan 2026-28
Fra			
Områdedirektør Benedicte Løseth			

ORIENTERINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret for forskningssystemet tar utkast til investeringsplan 2026-28 til etterretning.

Kort bakgrunn På grunnlag av porteføljeplanene og porteføljeanalysene skal det utarbeides 3-årige investeringsplaner (tiltaks- og utlysningssplaner) som oppdateres årlig.

Investeringsplanene omfatter en oversikt over de samlede tiltakene som planlegges med bruk av porteføljens egne midler. Investeringsplanene rulleres årlig og legges frem for Styret i forbindelse med budsjettprosessen.

I 2024 vedtok porteføljestyret investeringsplan 2025-27, og det vedlagte utkastet er en videreføring av den planen.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Investeringsplanen skal behandles to ganger årlig av porteføljestyrene, først som et utkast sammen med porteføljeanalysen og budsjettinnspill, og dernest for å vedta planen. I dette møtet skal porteføljeanalysen og budsjettinnspill behandles, og derfor legges også utkast til investeringsplan fram.

Hovedpunkter Porteføljestyret vedtar investeringsplanen, Forskningsrådets styre godkjenner planene og administrasjonen oppgave er å implementere den. Administrasjonen kan derfor iverksette utlysninger og andre tiltak beskrevet i investeringsplanen uten videre behandling i porteføljestyrene. Det kan være behov for endringer i investeringsplanen, etter vedtak i porteføljestyret, som følge av nye føringer i Statsbudsjettet og/eller tildelingsbrev etc.

Det vedlagte utkastet til investeringsplanen baserer seg på den vedtatte investeringsplanen for 2025-27, men er oppdatert med informasjon som ikke var tilgjengelig da planen ble vedtatt i 2024. Planlagte utlysninger inkluderer i tillegg til 2026 og 2027 også 2028.

I neste porteføljestyremøte (Møte 4/25 17. september) skal porteføljestyret vedta en endelig versjon av investeringsplanen. I mellomtiden vil det også ha kommet en ny mal for investeringsplaner, så den planen som legges fram på neste møte vil være utformet noe annerledes enn den vedlagte versjonen. De planlagte investeringene og utlysningene vil derimot være de samme, og de vil fortsatt ta utgangspunkt i porteføljeplanen og mål og prioriteringer der.

Porteføljestyret inviteres til å stille spørsmål til utkastet, og til å komme med innspill til evt. endringer av tekstinhold.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Endelig versjon av investeringsplan 2026-28 vedtas av porteføljestyret i møte 4/25, og publiseres deretter på porteføljestyrets nettsider.

Investeringsplan 2026-2028

Porteføljestyret for forskningssystemet

1 Innledning

Porteføljen dekker ansvaret for forskningsinfrastruktur, internasjonalt samarbeid, tverrgående policyområder som åpen forskning (inkl. deling og gjenbruk av forskningsresultater, medvirkning, involvering og folkeforskning, og samfunnsansvarlig forskning og innovasjon), kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold, forskerrekuttering og tidlig karriere samt forskningsintegritet og etikk. Porteføljestyret for forskningssystemet er rådgivende overfor Styret og administrasjon i policyutvikling og overordnede strategiske vurderinger som har et systemperspektiv, herunder Forskningsrådets strategiske rolle for utviklingen av UH- og instituttsektor og utviklingen av et velfungerende forskningssystem nasjonalt og internasjonalt. Et kjennetegn ved porteføljen er at den er en blanding av rådgivning, policyutvikling og spesifikke finansieringsordninger rettet mot forskningssystemet i sin alminnelighet, uavhengig av fag og tema. Finansieringsordningene brukes i stor grad til å påvirke strukturelle forhold i forskningssystemet.

Den største enkeltposten i porteføljens investeringsordninger er grunnbevilgningene til forskningsinstitutter omfattet av [Retningslinjer for statlig grunnbevilgning](#) (GRUNNFIN). Dette, sammen med [Kompensasjonsordning for deltakelse i Horisont Europa](#) (Retur-EU), er en såkalt regelbasert ordning, og inngår dermed ikke i porteføljestyrets konkurranseutsatte investeringsordninger. Det samme gjelder for ordningen rekrutteringsstillinger i instituttsektoren (STIPINST). Porteføljestyret har ansvaret for å rådggi Forskningsrådet og Kunnskapsdepartementet om disse ordningenes innretning.

De største postene i porteføljestyrets konkurranseutsatte investeringer er forskningsinfrastruktur (FORSKNINGINFRASTRUKTUR), internasjonalt samarbeid (PES, FORSTERK, INTPART og internasjonal stimuleringspott) og rekrutteringsordninger (FORSKERSKOLER). Porteføljestyret beslutter også investeringer i romforskning (ROMFORSK), som gjøres for å maksimere den forskningsmessige utnyttelsen av norsk deltakelse i internasjonale organisasjoner, samt forskningsinfrastrukturer som CERN, ESA, EISCAT, Nordic Optical Telescope (NOT), EUs romprogram og European Social Survey (ESS). I tillegg har porteføljestyret ansvaret for Forskningsrådets investeringer i forskning om forsknings- og innovasjonspolitik (FORINNPOL) og kjønnsbalanse og mangfold (BALANSE+), samt tildelinger til Vitensentprogrammet (VITEN).

Investeringsplanen skal operasjonalisere porteføljeplanenes mål:

- **Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet**
- **Mål 2 Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet**
- **Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig**
- **Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur**

2 Prioriteringer

Prioriteringene under skal bidra til å realisere de fire overordnede målene. For best mulig samlet måloppnåelse er det behov for å samhandle med de andre porteføljestyrene.

Prioritering 1: Porteføljestyret vil bidra til økt samhandling mellom ulike FoU-sektorer

Porteføljestyret skal bidra til å utvikle det nasjonale forskningssystemet, til styrket helhet og samspill. Porteføljestyret vil legge til rette for at de forskningsutøvende institusjonene, næringsliv og offentlige virksomheter, og aktører i sivilsamfunnet samarbeider godt når forskningen gjennomføres og når resultatene skal tas i bruk.

Prioritering 2: Porteføljestyret vil bidra til bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet

Å få til et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og rammeprogrammet er helt nødvendig for å utnytte forskningsressursene best mulig. De nasjonale forskningsinfrastrukturene har et stort potensial for å delta i felleseuropeiske søknader til Horisont Europa.

Prioritering 3: Porteføljestyret vil bidra til å styrke samarbeid med land utenfor EU

Internasjonalt samarbeid med land utenfor EU er viktig for å få tilgang til forskning, bygge relasjoner og å få til globale løsninger. Forskningsrådet har en viktig rolle i oppfølgingen av regjeringens Panoramastrategi. Det er behov for å styrke samarbeidet med de nordiske landene og med regioner i vekst, som for eksempel det afrikanske kontinentet.

Prioritering 4: Porteføljestyret vil bidra til at norske miljøer har tilgang til relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur

Porteføljestyret skal arbeide for en prioritering av forskningsinfrastruktur, deling og tilgjengeliggjøring av forskningsdata, ved å investere i nasjonal forskningsinfrastruktur og norsk deltakelse i internasjonale forskningsinfrastruktursamarbeid som støtter opp under norske prioriteringer. Forskningsinfrastrukturene betjener en rekke forskningsmiljøer og sektorer.

Prioritering 5: Porteføljestyret vil utvikle og følge opp tverrgående policyer og retningslinjer som berører forskningskultur

Porteføljestyret vil sørge for at de tverrgående policyene blir sett i sammenheng og godt implementert. For at dokumentene skal være relevante også fremover, vil porteføljestyret vurdere å revidere eksisterende policy eller utarbeide ny policy.

3 Tiltaksplan

Investeringsporteføljen til porteføljestyret består av delporteføljene et velfungerende forskningssystem, internasjonalisering, forskningsinfrastruktur, rekruttering og forskertalenter, kjønn og mangfold og forskning om forskning og innovasjon, som har ulike aktiviteter og utlysninger knyttet opp mot seg. Under omtales kun de tiltakene som har utlysninger i planens periode, knyttet opp mot de aktuelle prioriteringene, basert på porteføljens mål i kapitlene over. Planen skal revideres hvert år, og konkretisering av valg av temaer og søknadstyper gjøres i forbindelse med den årlige revisjonen.

3.1 Bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet

I 2026 tildeles 29 millioner kroner til den løpende utlysningen av **Prosjektetableringsstøtte (PES)**, derav øremerkes 2 millioner kroner til samarbeid med afrikanske land og 3 millioner kroner til samarbeid med Ukraina. EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er Norges viktigste kilde til finansiering av internasjonalt samarbeid innenfor forskning og innovasjon. Ordningen med tildeling av prosjektetablerings- og posisjoneringsstøtte er et viktig virkemiddel i Forskningsrådet for å styrke norsk deltakelse i EUs rammeprogram.

PES-støtten gjelder både utlysninger fra Horisont Europa og Det europeiske forsvarsfondet (EDF), og består av to deler: en rammebevilgning og en åpen, løpende utlysning. Det ble lyst ut en rammebevilgning på 138 millioner kroner for 2025-2027, og en evt. ny rammebevilgningsutlysning er derfor ikke ventet før i slutten av 2027 med prosjektstart i 2028.

PES-budsjettet er summen av bidrag fra fire departement (KD, ED, NFD, KDD). I tillegg kommer seks millioner kroner øremerket søknader rettet mot det Europeiske Forsvarsfondet (EDF). Forsvarsdepartementet har delegert oppfølging av PES-støtte for EDF-søknader til Forskningsrådet.

Samarbeidsprogram Norge Frankrike (AURORA) er forskerutveksling for nytt samarbeid mellom Norge og Frankrike, der forskere fra Norge og Frankrike kan få støtte til korte forskeropphold eller starte felles forskerprosjekter. Programmet er en samfinansiering mellom de to landene. Det lyses ut 0,8 millioner kroner årlig i planens periode.

FORSTERK er en ordning med forsterkningsmidler til deltagere i norske EU-prosjekter. Her er nå et underskudd, og ingen midler å lyse ut. Det ble fremmet et satsingsforslag for 2026.

EU-nettverk øker deltakernes kompetanse om Horisont Europa, styrker samarbeid på tvers av sektorer og bidrar til å lære og dele god praksis og bygge nettverk for kommende EU-søknader. Hva som kommer etter horisont Europa, eller om det er aktuelt med en tilsvarende ordning da er det for tidlig å si noe om.

Toppfinansiering for utgående MSCA-kandidater (MSCA TOPP-UT) er toppfinansiering av utgående kandidater og skal bidra til bedre økonomiske vilkår for forskere som har fått stipend (fellowship) fra Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA). MSCA-TOPP-UT har en aktiv løpende utlysning på 2,5 millioner kroner, det er ikke endelig bestemt om denne skal fortsette i perioden.

PES, AURORA, FORSTERK, EU-nettverk og MSCA TOPP-UT bidrar til å oppnå Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet.

3.2 Styrket samarbeid med land utenfor EU

I 2027 tildeles 45 millioner kroner til Internasjonale **Partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon (INTPART)**. INTPART-ordningen ble etablert som en oppfølging av Langtidsplan for forskning og høyere utdanning og satsing for å utvikle flere verdensledende fagmiljøer i Norge, og følger opp regjeringens Panoramastrategi - Strategi for forskings- og høyere utdanningssamarbeid med Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA (2021–2027).

I tillegg til midlene som vedtas av porteføljestyret for forskningssystemet, er det invitert til spleiselag med andre porteføljer.

Styret etablerte den **internasjonale stimuleringspotten** i sak om budsjettfordeling 2024 og vedtok at potten skal forsterke porteføljenes internasjonale satsinger, bidra til å tette hull hvor satsinger ikke naturlig treffer porteføljene, og/eller raskt kunne støtte forskningspolitiske initiativer. Det er satt av 100 millioner kroner i 2025, og tilsvarende beløp forventes for 2026 og 2027. Retningslinjer for bruk av midlene ble vedtatt av porteføljestyret for forskningssystemet i møte 5/24.

Av midlene er det avsatt 96 millioner kroner for 2025 og 55 millioner kroner for 2026. Midlene er fordelt til flere av Forskningsrådets porteføljer, og har bl.a. gått til satsing på samarbeid med afrikanske land, nordisk samarbeid, og samarbeid med Ukraina. Det planlegges utlysning av midler til INTPART for Afrika i 2027, men det er ikke klart hvor mye midler. Det planlegges lyst ut 30 millioner kroner til bilateralt samarbeid med Ukraina i 2027.

INTPART og internasjonal stimuleringspott bidrar til å oppnå Mål 3: Porteføljestyret vil bidra til å styrke samarbeid med land utenfor EU.

3.3 Norske miljøer har tilgang til relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur

Avansert forskningsinfrastruktur er en drivkraft i et velfungerende forskningssystem, en forutsetning for forskning av høyeste kvalitet, og gir muligheter for styrket samarbeid mellom forskningsinstitusjoner, næringsliv og samfunnet. I 2026 vil det tildeles inntil 1400 millioner kroner til prosjekter som søker utlysningen til Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur (**INFRASTRUKTUR**), med søknadsfrist 12. november 2025. I tildelingsbrevet for 2025 fra Kunnskapsdepartementet står det at Forskningsrådet skal finansiere *Nasjonal satsning på infrastruktur*, samt særskilte formål som Norsk bidrag til de internasjonale infrastrukturprosjektene CESSDA ERIC, ECCSEL ERIC, Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System, European Spallation Source og EISCAT. I tillegg skal basistildelingen til Sigma2 AS videreføres for 2025. Tildelingen skal bidra til å oppnå målene og prioriteringene i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

En løpende utlysning innenfor finansieringsordningen koordinerings- og støtteaktivitet er støtte til medlemskap i European Open Science Cloud Association for ett år av gangen. Det er lyst ut en rammebevilgning på 1 million kroner pr. år for årene 2026-2027. Kompensasjonen fra Forskningsrådet skal dekke medlemskapsavgift på inntil 130 000 kroner (inntil 10 000 euro) per år.

En annen løpende utlysning innenfor finansieringsordningen koordinerings- og støtteaktivitet er støtte til norsk deltagelse i planlegging av forskningsinfrastruktur på ESFRI Roadmap. Det norske konsortiet som deltar i Preparatory Phase med finansiering fra EU-kommisjonen kan søke om inntil 500 000 kroner i støtte til etablering av nødvendige nasjonale nettverk, design/case studies for videre utvikling av teknisk/vitenskapelig konsept og avklaring av en mulig norsk deltakelse i ESFRI-prosjektene. Det er også mulig for norske konsortier som har deltatt i Preparatory Phase å søke om 250 000 kroner til videre deltakelse i planleggingsfasen på europeisk nivå etter at EU-kommisjonen har avsluttet sin finansiering. Siden 2010 har Forskningsrådet hatt en løpende utlysning til dette formålet. Utlysningen har en øvre ramme på 30 millioner kroner som tas fra INFRASTRUKTUR og gjelder ut 2027. Det er så langt tildelt 16,128 millioner kroner i ESFRI forprosjektstøtte.

I 2027 vil det tildeles 35 millioner kroner til Forskerprosjekter under **Program for romforskning (ROMFORSK)**. ROMFORSK er en løpende aktivitet som skal bidra til økt grunnleggende kunnskap om verdensrommet og jorda og bidra til utviklingen av en ny generasjon romforskere. Formålet med aktiviteten er å maksimere den forskningsmessige utnyttelsen av norsk medlemskap i flere europeiske romforskningsorganisasjoner, samt øvrig ESA-relevant vitenskapelig infrastruktur i Nord-Norge og på Svalbard. Virkemiddelet CERN er et følgeforskningsprogram som lyser ut midler for å maksimere den forskningsmessige utnyttelsen av det norske medlemskapet i CERN. Utlysningen er rettet mot NorCC, det norske senteret for CERN-relatert forskning, som fordeler midlene til institusjoner, grupper og individer. I 2027 er det planlagt å tildele 250 millioner kroner til CERN. Neste utlysning er i 2027.

INFRASTRUKTUR, CERN og ROMFORSK bidrar til å oppnå Mål 4: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig.

3.4 Følge opp tverrgående policyer og retningslinjer som berører forskningskultur

I 2027 er det planlagt å tildele 96 millioner kroner til **Nasjonale forskerskoler (FORSKERSKOLER)**. Forskningsrådet etablerte satsingen Nasjonale forskerskoler i 2008 på oppdrag fra KD. Bakgrunnen for satsingen var evalueringen av norsk forskerutdanning i 2002 som pekte på behovet for å heve kvalitet og kapasitet i norsk forskerutdanning. Formålet med nasjonale forskerskoler er å strukturere forskerutdanningen og gi et utdanningstilbud som er tilgjengelig på tvers av institusjoner. Ved forrige utlysning (2021) ble det lagt inn krav om arbeidslivsrelevans som strategisk innretning, og dette vil også gjelde for utlysningen i 2024. Forskerskolene skal bidra til å heve aktiviteten og kapasiteten i de samarbeidende miljøene, og gi stipendiatene bedre tilgang til forskernettverk og veiledning. De skal dessuten bidra til internasjonalisering av norsk forskerutdanning.

FORSKERSKOLER bidrar til å oppnå Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet og Mål 2 Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur.

Tiltak (utlysning)	Mål for porteføljen	Aktuelle søknadstyper	Planlagt utlysning 2025 millioner kr.	Planlagt utlysning 2026 millioner kr.	Planlagt utlysning 2027 millioner kr.
Prosjektetableringsstøtte (PES) løpende	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	29	29	29
Prosjektetableringsstøtte (PES) ramme	2	Koordinerings- og støtteaktivitet		75	
Bilateral utlysning i samarbeid med Ukraina	2	Forskerprosjekt	30		
Samarbeidsprogram Norge Frankrike (AURORA)	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	0,8	0,8	0,8
Toppfinansiering for utgående MSCA-kandidater (MSCA TOPP-UT)	2	Koordinerings- og støtteaktivitet	2,5	2,5	2,5
Partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon (INTPART)	2	Koordinerings- og støtteaktivitet		45	
Forskningsinfrastruktur av nasjonal viktighet (INFRASTRUKTUR)	3	Forskningsinfrastruktur		1400	
Medlemskap i European Open Science Cloud Association (EOSC)	3	Koordinerings- og støtteaktivitet	1	1	1
Preparatory Phase - forskningsinfrastruktur på ESFRI Roadmap	3	Koordinerings- og støtteaktivitet	5	5	5
Program for romforskning (ROMFORSK)	3	Forskerprosjekt		35	
CERN	3	Forskningscenter		250	
Nasjonale forskerskoler (FORSKERSKOLER)	1 og 4	Koordinerings- og støtteaktivitet		96	
SUM			68,3	1939,3	38,3

4 Utlysningsplan

Utlysninger (fordelt på fellesutlysninger og søknadstyper)	Prioritering 2026 (stikkord)	Planlagt utlysning 2026 millioner kr.	Planlagt utlysning 2027 millioner kr.	Planlagt utlysning 2028 millioner kr.
Forskerprosjekt (f.eks. FRIPRO eller andre enkeltutlysninger)	Bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet (prioritering 2), Relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur (prioritering 4)	30	35	
Forskningssentre	Bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet (prioritering 2), Relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur (prioritering 4),		250	
Forskningsinfrastruktur	Relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur (prioritering 4)		1400	
Koordinerings- og støtteaktivitet	Bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet (prioritering 2), Styrke samarbeidet med land utenfor EU (prioritering 3) og Tverrgående policyer og retningslinjer som berører forskningskultur (prioritering 5)	38,3	254,3	38,3
SUM		68,3	1939,3	38,3

Sak PS-Forskningssystemstyret 33/25

Budsjettinnspill 2027

Sak PS-
Forskningssystemstyret 33/25

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian M. Baltzrud	1. Porteføljeplan Forskningssystemet
Fra			2. Overordnet innspill til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet (ettersendes 3. juni)
Områdedirektør Benedicte Løseth			

DRØFTINGSSAK

Forslag til vedtak	Administrasjonen vil ta med seg porteføljestyrets innspill i det videre arbeidet med budsjettforslaget.
---------------------------	---

Kort bakgrunn

Kunnskapsdepartementet har i tildelingsbrev for 2025 bedt Forskningsrådet utforme budsjettforslag for 2027 med frist for oversendelse 1. november 2025. I 2023 ble det besluttet en ny modell for budsjettforslagsarbeidet i Forskningsrådet, som innebærer at Forskningsrådet i større grad skal følge opp mål og prioriteringer i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning samt tilpasses langtidsplanens fireårige syklus. Budsjettforslag 2027 er år fire av denne syklusen

Forskningsrådets budsjettforslag 2027 er todelt med

- et overordnet innspill til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet, samt
- spesifikke budsjettforslag overfor departementene i tråd med mål og prioriteringer som er anbefalt i overordnet innspill.

Porteføljestyrene skal bidra til (videre)utvikling av spesifikke satsingsforslag (b over) innenfor portefølje-ansvaret. Administrasjonen tar med seg innspillene i det videre arbeidet med budsjettinnspill i Forskningsrådet.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

På grunn av tidsplanen for arbeidet med Forskningsrådets budsjettinnspill 2027 må alle porteføljestyrene ha komme med sine innspill innen 12. juni. I dette møtet fremmes også sakene porteføljeanalyse 2025 og utkast til investeringsplan 2026, og det er naturlig å behandle disse tre sakene sammen i dette porteføljestyremøtet.

Hovedpunkter

Under følger kort omtale av det administrasjonen foreslår som aktuelle satsingsforslag, med tekst identisk til tekst i kapittel 4 Oppsummering og anbefalinger i porteføljeanalysen. Der begrunnes også forslagene med utgangspunkt i porteføljeanalysen og en analyse av måloppnåelsen ift. mål og prioriteringer i porteføljeplanen.

Mål 1 Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet

Behovet for grønn omstilling av norsk næringsliv er tydelig beskrevet i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (LTP). Det er behov både for etablering av ny næringsvirksomhet og fornyelse i den eksisterende, og omstillingen skal gå i retning av et mer kunnskaps- og forskningsintensivt næringsliv. Norsk næringsliv har et omfattende samarbeid med norske forskningsinstitutter, særlig med de teknisk-industrielle (TI-)instituttene. De teknisk-industrielle instituttene har også en grunnbevilgning på 7 prosent, og ligger med det langt under sine søsterinstitutter i

andre land. Historisk har dette samarbeidet hatt avgjørende betydning for utvikling av nye næringsområder.

Det foreslås i tråd med dette styrket innsats gjennom Forskningsrådet, for å styrke de teknisk-industrielle instituttene evne til å bidra til å bygge opp næringsområder (for grønn og digital omstilling) med manglende betalingsdyktig næringsliv.

Grunnbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene, som kommer fra NFD, bør gradvis trappes opp til et nivå svarende til ca. 15 % av netto driftsinntekter. Dette innebærer en opptrapping på 88 millioner kroner per år de fem neste årene, og totalt 440 millioner kroner.

Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet

I alle Horisont Europa-prosjekter skal det lages en plan for hvordan man skal spre kunnskapen og ta i bruk resultatene. Selve planen utarbeides innenfor rammen av EU-prosjektet, men spredningsaktivitetene og det å ta i bruk resultatene er sjelden finansiert av EU-prosjektet, da dette arbeidet i all hovedsak vil foregå etter at resultatene er klare og EU-prosjektet avsluttet. FORSTERK-ordningen bidrar gjennom nasjonal tilleggsfinansiering av slike aktiviteter, slik at norske miljøer som ikke deltok i EU-prosjektet kan få tilgang til resultatene. Imidlertid har det vært underskudd på FORSTERK, slik at det ikke har vært lyst ut midler siden 2021. Samtidig har den store norske suksessen i Horisont Europa ført til at det nå er et stort antall nye prosjekter med tung norsk deltakelse. Porteføljestyret foreslår derfor å styrke finansieringen av FORSTERK-ordningen, for å kunne kapitalisere på prosjekter i Horisont Europa med norsk deltakelse.

Det er satt av 100 millioner kroner per år for 2025 og 2026 til internasjonal stimulering. Potten skal forsterke porteføljenes internasjonale satsinger, bidra til å tette hull hvor satsinger ikke naturlig treffer porteføljene, og/eller raskt kunne støtte viktige forskningspolitiske initiativer. Av disse midlene er 96 millioner kroner allerede disponert for 2025 og 55 millioner kroner for 2026. Midlene har gitt mulighet til å snu seg rundt raskt, og en styrket satsing vil kunne øke muligheten til et område med stor relevans og etterspørsel. Porteføljestyret anbefaler derfor en styrking av den internasjonale stimuleringspotten.

Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig

Porteføljestyret ser at nåværende kapasitet i Norge innen tungregning for forskning og KI ikke er dekkende for dagens kjente behov. Å holde investeringene på samme nivå som i dag, tilsier at gapet mellom behov og kapasitet vil fortsette å øke og Norge vil sakke enda mer akterut sammenlignet med nordiske og relevante EU-land. For at forskere ved norske universiteter og institutter skal ha tilgang til datainfrastrukturer som muliggjør forskning og utdanning i verdensklasse er en satsing på tungregning, lagring og tilgjengeliggjøring av FAIR data helt nødvendig. Det er derfor behov for betydelig investering i tungregning, datainfrastruktur for FAIR forskningsdata og støttetjenester.

Dersom situasjonen krever det bør forskningsinfrastrukturer som vurderes som særlig utsatt for å sikre kunnskap, prioriteres.

Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur

Forsknings- og innovasjonssystemet er i endring og det er behov for mer forskningsbasert kunnskap om hvordan forsknings- og innovasjonssystemet fungerer. Satsingen er per nå på 13,5 millioner kroner i året, og porteføljestyret vurderer det slik at dette ikke er tilstrekkelig. Derfor foreslås det en styrking av satsingen på

forskning om forsknings- og innovasjonspolitikk, slik at det kan gjennomføres en ny utlysning i 2027.

Oppsummert peker administrasjonen på følgende mulige satsinger porteføljestyret kan spille inn til Forskningsrådets budsjettinnspillet 2027:

- Instituttsatsing for næringslivet
- Styrking av FORSTERK-ordningen
- Økning av den internasjonale stimuleringspotten
- Investeringer i infrastruktur for tungregning og FAIR forskningsdata
- Styrket innsats av forskning om forsknings- og innovasjonssystemet

Porteføljestyret bes om å:

- 1) Drøfte om dette er de satsingene porteføljestyret ønsker å løfte fram og
- 2) sette dem i prioritert rekkefølge

**Forberedelse /
prosess**

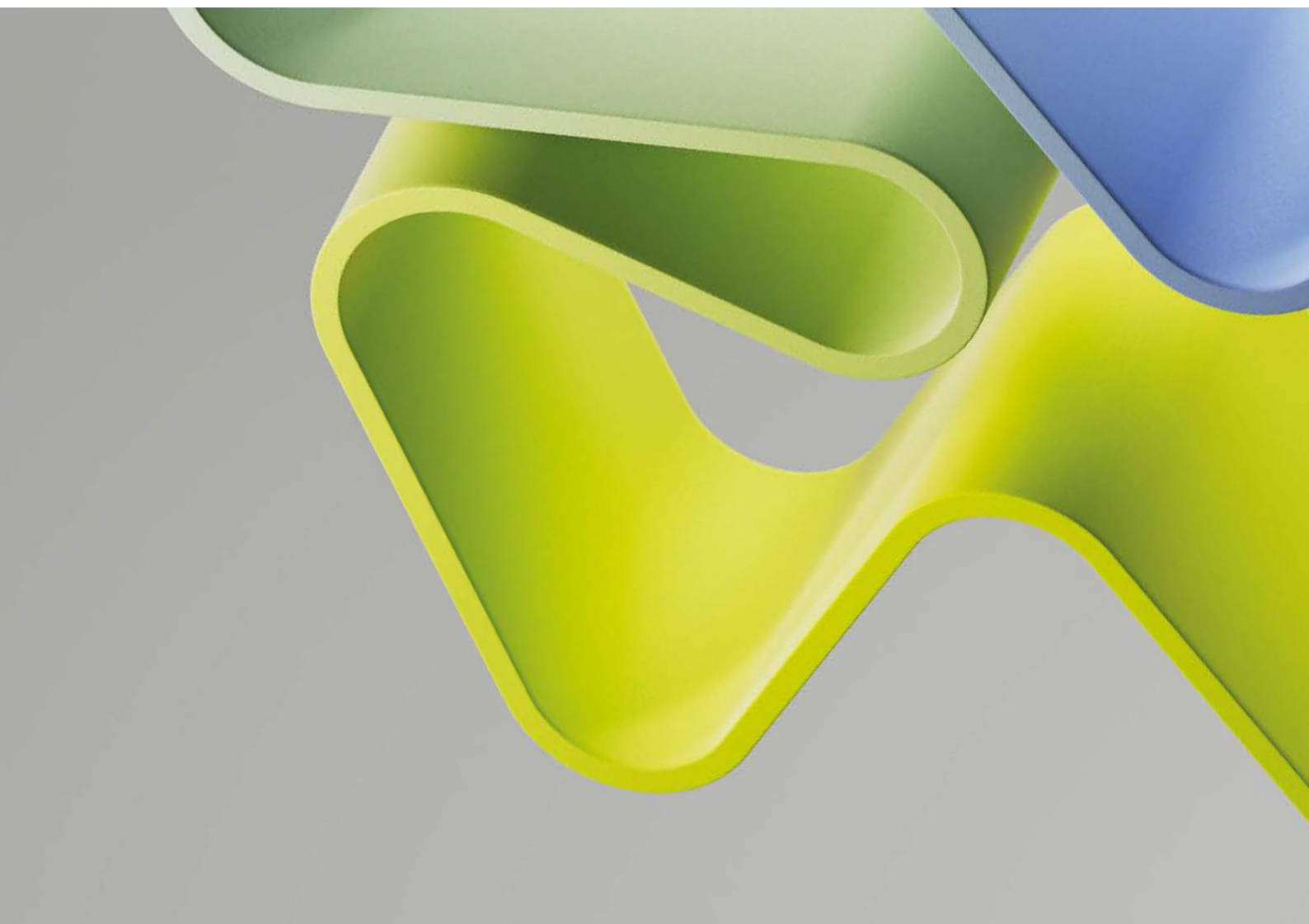
Administrasjonen har utviklet saken

Videre saksgang

Overordnet innspill for budsjettforslagene (a over) vedtas i Forskningsrådets styre 2. juni. Innspill til spesifikke budsjettforslag (b over) fra porteføljestyrene skal komme fra styrene innen 12. juni. Etter innspillene fra porteføljestyrene og bearbeiding i Forskningsrådets administrasjon, oversendes endelig budsjettforslag (a og b over) departementene 1.11.2025.

Budsjettforslag 2027

Innspill til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet 2027

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Innspill til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet 2027	5
Nye utfordringer må møtes med ny kunnskap	5
Innsats mot klimaendringer og naturkriser	6
Sikkerhet, samarbeid og demokrati	7
Konkurransekraft og verdiskaping	8
Fellesskap og velferd	9

Forord

Forskningsrådets budsjettforslag skal bidra til helhet i forskningspolitikken og er vårt viktigste formelle råd til Regjering og Storting om hvordan forskningsinnsatsen bør prioriteres og innrettes for å ivareta samfunnets kunnskapsbehov, bidra til verdiskaping og sikre høy kvalitet og tilstrekkelig kapasitet i forskningssystemet.

Forskningsrådets budsjettforslag 2027 er utformet med to deler:

- I. Et overordnet og uavhengig råd med forslag til volum og innretning på offentlig FoU-innsats i 2027 og fremover med utgangspunkt i kunnskapsbehov som er særlig aktualisert siste år.
- II. Departementsvise budsjettforslag for 2027 med konkrete forslag til forsknings- og innovasjonssatsinger.

Del II av budsjettforslaget oversendes til departementene innen 1. november 2025.

Innspill til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet 2027

Innspill til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet 2027

Nye utfordringer må møtes med ny kunnskap

Forskningsrådet legger i dette forslaget til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet for 2027 til grunn et utfordringsbilde som har utviklet seg raskt de siste årene, blant annet knyttet til nasjonal sikkerhet, og hvor forskning og innovasjon spiller en viktig rolle. Budsjettforslaget 2027 fremmer klare prioriteringer, der de mest påtrengende elementene i utfordringsbildet for Norge løftes fram. Perspektivmeldingen (2024) og Stortingsmeldingen om forskningssystemet (2024-2025) danner et viktig bakteppe for dette innspillet, som vil detaljeres ytterligere i budsjettforslag 2027 overfor departementene. Der vil det fremmes forslag til konkrete satsinger som følger opp prioriteringer i dette dokumentet og som ivaretar departementenes sektoransvar for forskning. Forskningsrådets rådgiving om realisering av mål og prioriteringer i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning er godt dekket i innspillet til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet 2026, som ble oversendt departementene høsten 2024.

Forskningens verdi for samfunnsutviklingen

Forskning utvider grensene for hva vi vet, forstår og kan få til. Vitenskapelig kvalitet, akademisk frihet og ytringsfrihet er også selve fundamentet for fri og uavhengig forskning og en av grunnplankene i demokratiet. For at forskningen skal komme til anvendelse til beste for samfunnet må kunnskapen tas i bruk i alle samfunnssektorer. Dette forutsetter at samfunnet har tillit til forskningen, at det er en velutviklet kunnskaps- og samhandlingskultur og et strategisk lederskap. Det norske forskningssystemet må være dimensjonert til å støtte alle samfunnssektorer med nødvendig kompetanse og kapasitet til å møte utfordringene og å dra nytte av muligheter som oppstår. Innsatsen for å fremme høy kvalitet og tilrettelegge for kunnskapsgjennombrudd i alle deler av forsknings- og innovasjonskjeden må styrkes, og det må være en hensiktsmessig balanse mellom grunnforskning, anvendt forskning og innovasjon, samt mellom fag og tema. Norske forskningsaktører må sikres vilkår som gjør dem attraktive i møte med økt internasjonal konkurranse om forskertalenter og erfarne forskere. Det må tilrettelegges for at norske forskningsmiljøer hevder seg i forskningsfronten, ikke minst for at norske forskere skal kunne samarbeide med fremragende forskere i andre land.

De siste årene har betydningen av forskning og innovasjon for velferd, verdiskaping, konkurransekraft og sikkerhet blitt understreket i flere sentrale dokumenter. Dette gjelder særlig Langtidsplanen for forsvarssektoren, Totalberedskapskommisjonens og Helsepersonellkommisjonens rapporter samt tre rapporter fra EU om europeisk integrasjon, om Europas konkurransekraft samt anbefalinger for siste periode av Horisont Europa, kjent som hhv. Letta¹-, Draghi²- og Heitor³-rapportene. Rapportene fra EU samt OECDs ministererklæring om forskning og innovasjon⁴ begrunner behovet for en tydeligere politisk retning i forskningspolitikken, økt og langsiktig finansiering samt mekanismer for raskere bruk av forskning. En transformativ forskningsagenda med sterkere kobling av forsknings- og innovasjonspolitikk og øvrig sektorpolitikk er en slik mekanisme. Videreutvikling av policy-instrumenter, som samfunnsoppdrag, og økt vektlegging av samskaping og brukermedvirkning blir viktig for å møte komplekse samfunnsutfordringer.

Behov for endrede prioriteringer

Raske og store skift i utfordringsbildet vil også måtte medføre endringer i forskningssystemet og i et bredere kunnskapssystem. Når kriser oppstår, vil Forskningsrådet være en sentral aktør for å

¹ Enrico Letta: Much more than a market

² Mario Draghi: The future of European competitiveness

³ Manuel Heitor: Align, act, accelerate

⁴ Declaration on Transformative Science, Technology and Innovation Policies for a Sustainable and Inclusive Future

mobilisere og sammenstille kunnskap, kompetanse og kapasitet som allerede finnes i forsknings-systemet; avverge svikt i forsknings- og innovasjonssystemet; tilrettelegge for økt innsats og eventuell endret innretning for å få fram ny kunnskap; samt sikre godt samarbeid med andre aktører. Mindre forutsigbarhet fordrer større fleksibilitet i tildelingene av midler til forskning både fra departementenes og Forskningsrådets side. I møte med kriser vil det være avgjørende å kunne disponere FoU-budsjettet effektivt slik at midlene kan settes i arbeid på områder der behovene er størst. For å møte en krisesituasjon må man derfor på forhånd ha etablert mekanismer for effektivt å omprioritere eller oppprioritere forskningsmidlene⁵.

Offentlig FoU-innsats må økes

Forskningsrådet opprettholder rådet fra tidligere års budsjettforslag om at offentlige FoU-investeringer må økes til minst 1,2 prosent av BNP. Veksten anses nødvendig for å møte presserende utfordringer knyttet til klimatiltak og -tilpasning, miljø og biologisk mangfold samt nasjonalt forsvar; stimulere til et mer FoU-intensivt næringsliv, bl.a. ved økt kommersialisering fra forskning; bidra til forskningsbasert omstilling og verdiskaping i privat og offentlig sektor samt videreutvikle og integrere forsknings-systemet bedre i samfunnet. En styrket FoU-innsats vil bidra til effektivitet og bedre løsninger i alle samfunnssektorer og er derfor ikke i strid med målet om økte investeringer i forsvarssektoren eller innenfor andre områder. Både Finland og Sverige har innenfor det samme sikkerhetspolitiske utfordringsbildet vedtatt storstilte offentlige satsninger på forskning og innovasjon som begrunnes i behov for bærekraftig økonomisk vekst, verdiskaping og konkurransekraft. Utviklingstrekk i USAs forskningspolitikk reduserer amerikansk forskningsinnsats på felt av stor betydning for Norge, bl.a. innenfor helse, klima- og polarforskning. Dette har betydning for hvordan Norge må prioritere i forskningspolitikken, ikke minst for å sikre at det samles data på felt der amerikanske institusjoner ikke lenger tildeles midler til å videreføre datatidsserier eller for å sikre tilgang til eksisterende data. En viktig oppgave for Forskningsrådet framover blir å tilrettelegge for et godt samspill mellom norske FoU-investeringer og EUs kommende rammeprogram for forskning og innovasjon. Større endringer i det 10. rammeprogrammet vil måtte reflekteres i Forskningsrådets prioriteringer, for at samlet innsats skal gi størst mulig ønsket effekt. Arbeidet for å styrke det europeiske forskningssamarbeidet blir enda viktigere i lys av økt press på demokratiske verdier og nedgang i tilliten til forskningen.

Styrke nasjonale konkurransearenaer

Forskningsrådet skal øke verdien av samfunnets investeringer i forskning og være en drivkraft for utvikling av ny kunnskap. Forskningsrådets andel av den offentlige forskningsfinansieringen har over tid gått ned fra om lag 26 prosent i perioden 2011-2019 til 23 prosent i 2024. Med vekst i de generelle FoU-budsjettene bør andelen av de offentlige midlene som kanaliseres gjennom Forskningsrådets og konkurransearenaer over tid økes til 30 prosent. Tildelinger til forskning gjennom Forskningsrådet vil sikre høy kvalitet og at forskningspolitiske prioriteringer kan iverksettes raskt og på en hensiktsmessig måte, for eksempel ved å sikre kunnskap i kriser. Stortingsmeldingen om forskningssystemet peker på at et sterkt og uavhengig Forskningsråd er viktig for å løfte kvalitet og relevans i forskningen og for å videreutvikle FoU-systemet, blant annet gjennom nasjonale konkurransearenaer.

Under omtales kunnskapsbehov knyttet til temaer med utgangspunkt i et oppdatert utfordringsbilde. En forutsetning for å lykkes med satsingene, er å sikre et løft til banebrytende forskning og innovasjon gjennom nasjonale konkurransearenaer samt å styrke innsatsen på konvergerende og framvoksende teknologier. Til dette ligger også at investeringene i forskningsinfrastruktur, spesielt økt tungregne-kapasitet, må trappes opp og at deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid må styrkes.

Innsats mot klimaendringer og naturkriser

Målsettingen i Parisavtalen om å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grader over førindustrielt nivå kan trolig ikke lenger nås uten at det tas grep for å raskt redusere utslipp av klimagasser i atmosfæren. I 2024 passerte global gjennomsnittlig oppvarming 1,4 grader og økningen i 2023 og

⁵ Jf. Stortingsmeldingen om forskningssystemet, kap. 1.4.5

2024 er den største som er målt siden 1850-tallet, med månedlige temperaturrekorder i 15 påfølgende måneder fra juni 2023 til august 2024⁶. Dette ventes å intensivere ekstremvær som tørke og skogbranner, ekstremt regn og oversvømmelser, med følger for sykdomsutbrudd, dødsfall samt store folkeforflytninger når livsgrunnlaget forvitrer i klimasårbare områder. Klimaendringer vil også akselerere landdegraderingsprosesser som fører til ørkenspredning og tap av dyrkbar mark. I Norge vil klimaendringene gi mildere vintre og våtere somre, noe som kan endre forutsetningene for bl.a. matproduksjonen fra hav og land. Mer ekstremnedbør, med hyppigere og kraftigere regn, vil øke risikoen for oversvømmelser, erosjon og jordskred. Dette vil bl.a. ha stor betydning for hvor det kan bygges boliger, veier og annen infrastruktur.

Klimaendringer, forurensing til jord, luft og vann, ødeleggelse av habitater (samt overfiske, monokultur og dårlig forvaltning) og spredning av fremmede arter fører til tap av biodiversitet. Dette innebærer reduksjon av antall arter, artsmangfoldet og genetisk variasjon innenfor og på tvers av økosystemer. Det er en reell risiko for at den pågående naturkrisen fører til kollaps av økosystemer som er avgjørende for matproduksjon, fremstilling av medisiner og for naturens evne til å levere økosystem-tjenester som ren luft, rent vann og produktive hav- og landområder. Hele 28 prosent av kjente arters overlevelse er truet⁷ og mange flere arter er sårbare.

Det er behov for forskning som gir kunnskap om klimaomstilling og klimatilpasning. Slik forskning må styrkes for at utslipp til luft, hav og land skal reduseres kraftig. Tiltak for å ivareta naturmangfold samt sikre produktive og sunne hav og landområder må iverksettes i vesentlig større monn enn i dag. Det må kuttes i utslipp fra industri, transport og energiproduksjon ved å bruke renere teknologier og energieffektivisering, noe som kan gi opphav til nye grønne produkter og tjenester med internasjonalt potensiale. Investeringer i, og bruk av, fornybare energikilder må vesentlig opp og det må utvikles og implementeres teknologi og rammebetingelser for lavutslipp, klimagassfangst og -lagring og som også bidrar til grønn næringsutvikling. Ny kunnskap og teknologi for utvikling av effektive gjenbruks- og resirkuleringstiltak kan dempe presset på arealer og naturressurser. Det trengs mer innsikt i hvordan naturbaserte løsninger og klimatiltak, som gjenåpning av vassdrag og flomsletter, kan implementeres for å gi vern mot skader fra kraftig nedbør og oversvømmelser. Norge må arbeide aktivt for å styrke internasjonalt samarbeid om forskning og innovasjon på klima- og miljøfeltet.

Forskningsrådet vil vektlegge følgende prioriteringer ved vekst i forskningsinnsatsen:

- Forskning, teknologi og innovasjon for utslippsreduksjon samt fangst og lagring av klimagasser.
- Forskning og innovasjon for rettferdig samfunnsomstilling og klimatilpassing.
- Forskning på biomangfold og tiltak for å reversere naturkrisen.

Sikkerhet, samarbeid og demokrati

De siste årene har kriger og væpnede konflikter mellom stater økt i omfang. Trussel- og risikobildet mot Norge og norske interesser blir stadig mer sammensatt og går på tvers av sektorer og samfunns-områder. Ikke minst har den geopolitiske rivaliseringen i Arktis økt betydelig, noe som bør ha implikasjoner for forskningsinnsatsen. Det er et uttalt mål for forsvarspolitikken å styrke Norges evne til å ivareta nasjonal sikkerhet og integritet av landets grenser til havs og på land. Dette øker den gjensidige avhengigheten mellom sivile og militære aktører og krever tiltak for økt sikkerhet og bedre beredskap på tvers av sektorer. I rapportene fra Forsvarskommisjonen⁸ og Totalberedskaps-kommisjonen⁹ understrekes det at arbeidet med totalforsvar og samfunnets motstandskraft bør styrkes. Det må gjøres en kartlegging av behovene og den nasjonale kompetansebasen for å bedre nasjonal sikkerhet og beredskap må styrkes. Det etterlyses kunnskapsløft i hver sektor samt en

⁶ Berkeley Earth: Global temperature report for 2024

⁷ UN: The Sustainable Development Goals Report 2024

⁸ Forsvarskommisjonen

⁹ Totalberedskapskommisjonen

målrettet og helhetlig tilnærming. Et kritisk tidsperspektiv knyttet til den sikkerhetspolitiske utviklingen tilsier at dette bør skje raskt. Langtidsplanen for forsvarssektoren peker også på behovet for "en nedbygging av barrierer mellom militær og sivil sektor, slik at aktørene finner sammen og drar nytte av hverandre". Stortingsmeldingen om forskningssystemet påpeker det samme.

Tillit mellom nasjoner og internasjonal samhandling er avgjørende for å kunne løse bærekraftsutfordringene, ikke minst på klimafeltet, i bekjempelsen av global fattigdom og for å sikre markeder for internasjonal handel fungerer godt. Det multilaterale samarbeidet gjennom FN, Verdens helseorganisasjons COVAX-samarbeid og EU, m.fl., var avgjørende for å bekjempe koronapandemien. Utsiktene til de-globalisering og forvitring av globale verdikjeder vil svekke global beredskap i møte med kriser, samt at næringsliv og økonomi vil bli skadelidende. Dette vil utgjøre en betydelig risiko for enkeltlands evne til å håndtere kommende kriser. Samtidig vil evnen til å gjenoppbygge samfunnet etter at krisene er over, svekkes. Innsats på samfunnssikkerhet og beredskap må fremover håndtere større usikkerhet knyttet til internasjonalt samarbeid.

Når stormaktene i mindre grad slutter opp om internasjonale institusjoner og multilaterale avtaler, utfordrer det folkerettslige prinsipper, noe som er særlig kritisk for små stater som Norge. Verden synes å være på vei inn i en tid med økt bilateralisme, hvor populisme og proteksjonisme er i frammarsj. Demokratiske land utsettes i økende grad for desinformasjonskampanjer, falske nyheter og «alternative fakta» med det formål å øke polarisering og svekke samholdet mellom ulike samfunnsgrupper. Det er avgjørende at det bygges opp motstand mot påvirkning fra land og organisasjoner som har som mål å underminere samholdet og tilliten vi har til hverandre som borgere, og tilliten til myndigheter og offentlige institusjoner. Dette krever tiltak for å sikre levende og deltakende demokratier. Et velfungerende demokrati forutsetter også at forskningen er fri og uavhengig. I Forskningsrådets undersøkelser om befolkningens tillit til forskning fremgår det av halvparten av respondentene er bekymret for at utenlandsk desinformasjon og propaganda påvirker tilliten til forskning negativt¹⁰. Innbyggerundersøkelsen 2024¹¹ viser nedgang i nordmenns tillit til institusjoner og politikere og lavere tilfredshet med offentlige tjenester samt at innbyggere vurderer mulighetene for medvirkning som lav. Medvirkning er ett av få områder der Norge skårer lavt sammenlignet med andre OECD-land.

Forskningsrådet vil vektlegge følgende prioriteringer ved vekst i forskningsinnsatsen:

- Forskning og teknologiutvikling for nasjonal sikkerhet og beredskap og bedre kobling av sivil og militær forsknings- og innovasjonsinnsats for raskt å øke FoU-kapasiteten og forsvarsevnen.
- Internasjonalt forskningssamarbeid gjennom EU, både rammeprogrammet og andre deler av EU-kommisjonens arenaer som styrker internasjonalt samarbeid om sikkerhet og beredskap, samt økt forsknings- og innovasjonssamarbeid innenfor Norden.
- Forskning og innovasjon for fremme av fred, rettferdighet, økt demokratisk deltakelse, medvirkning og medbestemmelse.

Konkurranseskraft og verdiskaping

I Draghi-rapporten om Europas konkurranseskraft pekes det på at Europa sakker akterut for stormaktene Kina og USA. En sentral utfordring er at Europa er for dårlig til å frembringe og holde på avanserte teknologier i Europa. Det er store barrierer i kjeden fra innovasjon til kommersialisering, og det pekes på at mellom 2008-2021 flyttet 30 prosent av europeiske teknologibedrifter i oppstartsfasen hovedkvarteret sitt ut av Europa, først og fremst til USA, grunnet enklere tilgang på kapital og at det er vesentlig enklere å oppskalere. Europa får ikke frem banebrytende teknologier og nye vekstmotorer, og de største bedriftene er i etablerte næringer som energi og transport. Europas og Norges største industribedrifter er likevel viktige for produksjonskapasitet, regional suverenitet og konkurranseskraft

¹⁰ Årlige undersøkelser som gjennomføres av Verian på oppdrag av Forskningsrådet. Rapport for 2024 offentliggjøres i uke 22 og denne fotnoten vil da oppdateres.

¹¹ Innbyggerundersøkelsen 2024: Nedgang i tillit og tilfredshet | DFØ

på så vel etablerte som fremvoksende områder. Draghi-rapporten vektlegger at forskning, innovasjon og bedre rammebetingelser for kapitaltilgang og for grønn omstilling er avgjørende for å få fart på verdiskaping i europeisk næringsliv, og peker spesielt på rollen ny teknologi, fremragende forskning og verdens-ledende forskningsmiljøer spiller for utvikling av nytt, innovativt næringsliv.

Det fleste av utfordringene for det europeiske næringslivet som omtales i Draghi-rapporten er også gyldige for Norge, jf. Abelias omstillingsbarometer¹². Norsk næringsliv står overfor en rekke utfordringer for å kunne være konkurransedyktige i internasjonale markeder. Norge er sterkt avhengig av velfungerende internasjonale markeder for eksport av varer, spesielt av fisk, olje og gass, og tollmurer kan gjøre norske varer dyrere og mindre konkurransedyktige. Også importvarer kan bli vesentlig dyrere og gi høyere priser på varer og tjenester i Norge, noe som kan påvirke forbrukernes kjøpekraft og øke inflasjonen. Kombinasjonen av redusert eksport og høyere importpriser kan føre til lavere økonomisk aktivitet og potensielt tap av arbeidsplasser og verdiskaping, spesielt i eksport-orienterte sektorer. Norge er i hovedsak en råvareproduserende nasjon og en større diversifisering av næringslivet vil gjøre økonomien mindre sårbar for store omskiftninger i internasjonal handel. Norge besitter viktige ressurser som etterspørres globalt, blant annet rike forekomster av metaller og mineraler, som er viktige for næringslivets konkurransekraft og som vil kunne bidra til europeisk selvforsyning. Norske bedrifter må holde tritt med utviklingen og nyttiggjøre seg innovasjoner for å forbli konkurransedyktige. Rask teknologisk utvikling krever kontinuerlig investering i digitalisering og kompetanse i tillegg til forskning på bærekraft i vid forstand. Overgangen til en grønn, digital økonomi krever betydelige investeringer og omstilling i mange bransjer, og gir store muligheter for innovasjon, næringsutvikling og nye markeder. Tjenesteandelen av verdiskapingen, også i etablerte næringer og bedrifter, er økende og i stor grad drevet fram av mulighetene i digitalisering og ulike digitale teknologier. Det må legges til rette for nyskaping og entreprenørskap basert på forskning, og et godt samspill mellom virkemiddelaktørene som Forskningsrådet, SIVA og Innovasjon Norge, m.fl., er sentralt for å lykkes med dette.

Norge har en økonomi med en stor eksportandel som er lite diversifisert, noe som gjør at inntekter i liten grad er stabile og forutsigbare grunnet store variasjoner i pris på råvarer, valutakurssvingninger og eksport- versus importverdi, mv. Det er behov for oppdatert kunnskap om hvilke endringer som trengs i rammevilkårene for å fremme næringsetablering og oppskalering innenfor mange næringsområder, spesielt for FoU-intensive næringer. Det må sikres et løft i kompetanse og rekruttering til næringslivet, spesielt knyttet til nye teknologier, for å sikre grønn og digital omstilling. Ikke minst trengs det økt tilgang på risikovillig kapital for å styrke verdiskaping i det fremvoksende næringslivet.

Forskningsrådet vil vektlegge følgende prioriteringer ved vekst i forskningsinnsatsen:

- Muliggjørende og industrielle teknologier, spesielt knyttet til KI og kvanteteknologi.
- Kompetanseheving og doktorgradsutdanning for næringslivet, spesielt innenfor teknologi.
- Styrke samspillet mellom banebrytende forskningsmiljøer og næringslivet gjennom økt mobilitet mellom sektorer, samlokalisering og virkemidler for å redusere avstand fra forskningsmessig gjennombrudd til kommersialisering.

Felleskap og velferd

Felleskap er sentralt for individers helse og samfunnets velferd og bærekraft. Deltakelse i, og opplevelse av, fellesskap påvirkes av mange faktorer som sosioøkonomisk status, helse, mv. Forskning på gjenstridige utfordringer knyttet til økende utenforskap og fattigdom mv. er viktig for å utvikle gode og effektive avbøtende tiltak. Det norske velferdssamfunnet bidrar til å redusere økonomisk usikkerhet og skape et mer rettferdig samfunn gjennom universelle rettigheter, bl.a. ved å sikre tilgang til utdanning og til helsetjenester for alle. Velferdsordningene bidrar også til å fremme likestilling og inkludering. Dette er sentrale verdier for Norge og viktig for at alle som bor i landet skal ha mulighet til å utvikle sitt potensiale og ha gode liv. I tillegg til velferdsgoder skal det offentlige bl.a.

¹² Omstillingsbarometeret 2024, Abelia

sikre ivaretagelse av sikkerhet, lov og orden gjennom forsvar, politi og rettsvesen, utvikling og vedlikehold av viktig infrastruktur for transport og kommunikasjon, og å tilrettelegge for bærekraftig forvaltning av ressurser og arealer.

Det er avgjørende å sikre at framtidens velferdssamfunn er bærekraftig og at offentlige utgifter balanseres mot inntektene, ikke minst for å sikre fortsatt oppslutning om den norske samfunnsmodellen. Ifølge SSBs befolkningsframskrivninger for 2024¹³ vil den norske befolkningen øke fra rundt 5,5 millioner i dag til 6 millioner i 2040. Fødselsoverskuddet blir mindre hvert år fra 2030 som følge av at de store etterkrigskullene når en høy alder, noe som innebærer at det framover blir mange flere eldre i Norge. Den demografiske forskyvingen mot en eldre befolkning tilsier at stadig flere nordmenn vil trenge helse- og omsorgstjenester. Dette stiller store krav til tjenestenes kvalitet og effektivitet.

For å sikre at privat og offentlig sektor har tilgang på tilstrekkelig arbeidskraft framover, må flere av de som i dag står utenfor arbeidsliv og utdanning inn i jobb, samtidig som ressursinnsatsen per bruker av offentlige tjenester må betydelig ned. Det er allerede en personellkrise i helsesektoren, jf. helsepersonellkommisjonens rapport fra 2023, og kostnadene til helse, omsorg og trygdeutbetalinger, herunder også pensjon, øker voldsomt. Dette legger betydelig press på norsk økonomi og gjør det nødvendig å evaluere hvordan de ulike velferdsordningene fungerer, om de er treffsikre, hvorvidt det er negative virkninger, og om ordningene er kostnadseffektivt innrettet og organisert.

Beredskap mot og håndtering av kriser er en sentral oppgave for offentlig sektor som det må planlegges for i normaltider. Her har forskningssektoren en særlig viktig rolle i å få fram relevant eksisterende kunnskap, samarbeide for å fremskaffe ny kunnskap for å løse krisen og evaluere tiltak som iverksettes for å avbøte negative effekter. Det foreligger mye kunnskap fra Norges og andre lands håndtering av finanskrisen i 2008 og koronapandemien i 2019-2022, som kan bidra til bedre beredskap for kommende kriser. Men denne kunnskapen må implementeres i strukturer og retningslinjer før neste krise rammer.

Ivaretagelse av offentlig sektors mange oppgaver krever god koordinering mellom ulike sektorer, myndighetsorgan, etater og styringsnivåer. Kommunene spiller en viktig rolle som leverandører av velferdstjenester, som samfunnsutvikler og som myndighetsutøver. Innovasjoner som bidrar til kostnadseffektive og gode tjenester i kommunesektoren vil ha stor betydning for å redusere kostnadene i offentlig sektor. Offentlige anskaffelser utgjør om lag 780 mrd. kroner i 2023¹⁴ og trenden tilsier at volumet vil øke kraftig framover. Økt bruk av innovative, førkommersielle anskaffelser vil være et viktig verktøy for å styrke offentlig sektors innovasjonsevne, samtidig som det vil gjøre offentlig sektor til en krevende kunde som bidrar til utvikling av norsk forskning og til omstilling av næringslivet. Dette vil kreve en tydeligere strategisk kunnskapsledelse og utvikling av en ambisiøs innovasjonskultur i alle deler av offentlig sektor.

Forskningsrådet vil vektlegge følgende prioriteringer ved vekst i forskningsinnsatsen:

- Forskning og innovasjon for og med offentlig sektor, spesielt knyttet til økt digitalisering av tjenester som i dag krever store menneskelige og økonomiske ressurser, samt arenaer for eksperimentering, testing og demonstrasjon for innovasjoner i offentlig sektor.
- Kompetanseheving og doktorgradsutdanning for offentlig sektor, spesielt innenfor teknologi.
- Kunnskap om kriser og integrering av forskning i samfunnets beredskapsplaner.

¹³ Vi blir flere, men også eldre – SSB

¹⁴ Utgifter til offentlige innkjøp | DFØ

Norges forskningsråd

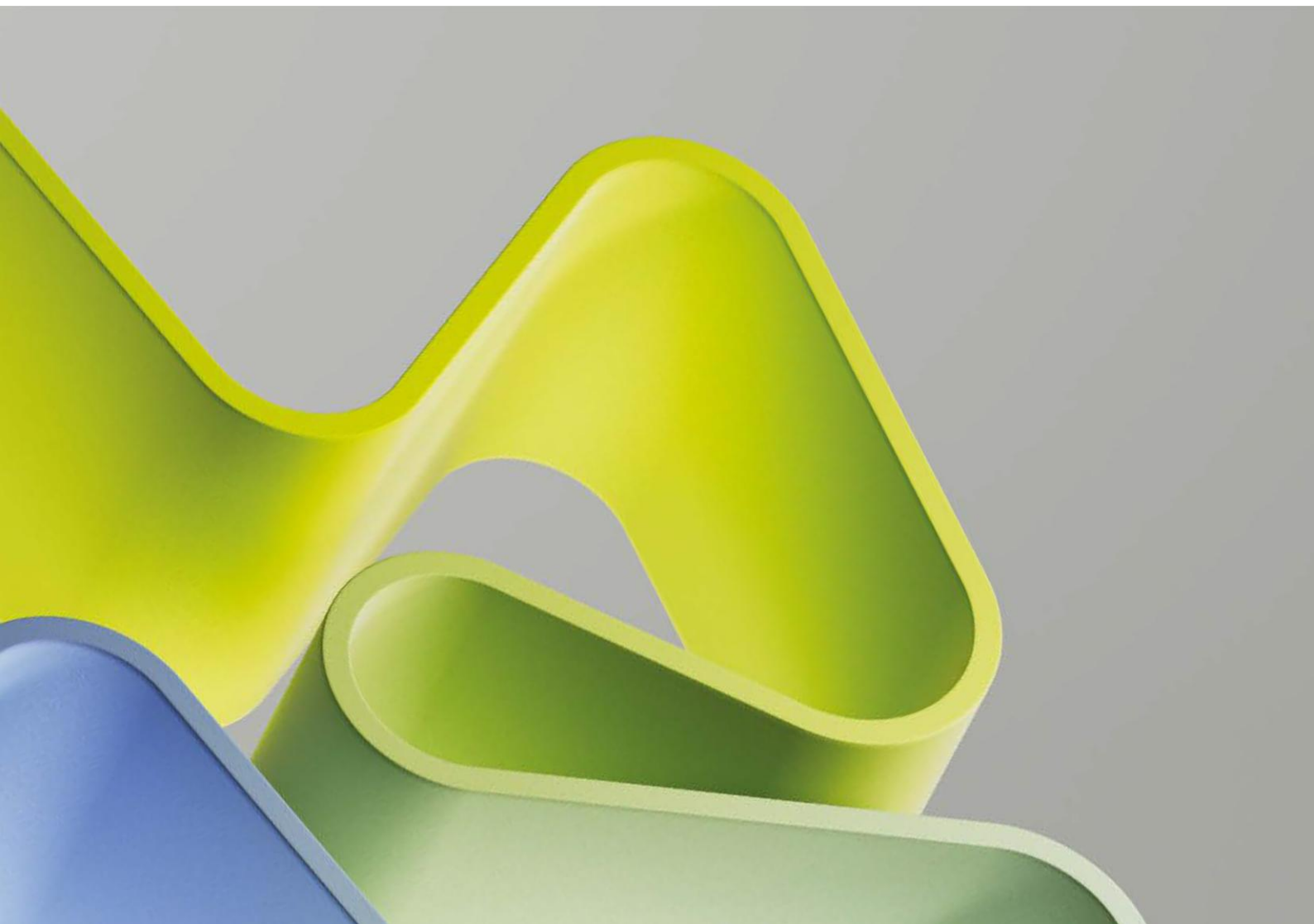
Besøksadresse: Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker

Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01

post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

Publikasjonen kan lastes ned fra
www.forskningsradet.no/publikasjoner

ISBN 978-82-12-[fyll ut (xxxxx-x)] (pdf)

Sak PS-Forskningssystemet 37/25

Søknadsprosedyre INTPART

Sak PS-Forskningssystemet
37/25

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Marianne Jensen	Thomas Hansteen Seka Iraguha Torill Iversen Wanvik (HK-dir)	
Fra			
Områdedirektør Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak	Porteføljestyret for forskningssystemet vedtar følgende prinsipper for søknadsbehandling av søknader til INTPART sendt inn til fristen 30. april 2025: Søknader med karakterer under terskelverdien 5 fra ekspertpanelet avslås en bloc. Prosjektsøknader med svært høy kvalitet og svært høy relevans for utlysningen kan vedtas en bloc. Etter søknadene i trinnene over er behandlet legges det fram en gruppe søknader som er aktuelle for tildeling, som porteføljestyret kan diskutere ut ifra porteføljehensyn. Dette vil være søknader med samlet karakter fra 5 og høyere, og de vil kunne supplere søknadene tildelt midler i de forrige trinnene. Porteføljestyret legger følgende hensyn til grunn i porteføljevurderingen. • En helhetlig ivaretagelse av de overordnede målsetningene med INTPART og målsetningene knyttet til ulike øremerkninger i INTPART • en balansert fordeling mellom samarbeidsland og fagfelt • prosjekter med kvinnelig prosjektleder når søknadene ellers vurderes likt • en balansert fordeling mellom norske institusjoner når søknadene ellers vurderes likt • prosjekter med gode synergier til EUs rammeprogram og tydelig forankring i FNs bærekraftsmål
Kort bakgrunn	Utllysning av 100 millioner kroner til Koordinering og støtteaktivitet, med formål å bygge verdensledende fagmiljøer i Norge. Søknadsfrist 30.april 2025. Porteføljestyret skal behandle søknadene og vedta tildeling på møte i porteføljestyret 17. september 2025. Under følger forslag til prinsipper for søknadsbehandlingsprosedyre for søknadene.
Hvorfor saken fremmes til dette møtet	Porteføljestyret bes om å gi sin tilslutning til prosedyre for søknadsbehandlingen slik at denne er fastlagt før selve søknadsbehandlingen i september.
Hovedpunkter	Porteføljestyrets beslutninger om tildeling av forskningsmidler er basert på følgende vurderinger: • ekspertpanelenes faglige kvalitetsvurderinger, • porteføljehensyn – dvs. sikre dekning/spredning iht. utlysningens ulike prioriteringer.

Forslag til hvilke prosjekter som skal få støtte vil være innenfor den tilgjengelige budsjetttrammen for utlysningen (100 millioner kroner).

Søknadene grupperes slik at det er mulig å vedta avslag eller bevilgning for flere søknader samtidig, jf. en bloc-vedtak. Denne framgangsmåten innebærer at porteføljestyret primært ikke diskuterer enkeltsøknader, men tar kvalitetsmessige og strategiske hensyn og vurderer hvordan de innstilte søknadene samlet svarer på de ulike prioriteringene i utlysningen. Det kan også bli aktuelt for porteføljestyret å vedta prosjektsøknader til rangert venteliste.

Kriteriene for å innstille søknader til tildeling er å finne i utlysningen (se lenker under). Ekspertpanelets faglige vurderinger og de ulike prioriteringene knyttet til ulike finansieringselementer gir hovedgrunnlaget for å innstille søknader til avslag eller tildeling (en bloc eller enkeltvis).

INTPART 2025 er finansiert gjennom generelle midler fra KD til oppfølging av Panoramastrategien (4. millioner kroner), og til mobilisering av samarbeid med afrikanske land (40 millioner kroner), fra NFD (IKT - 5 millioner kroner), fra UD (India – ODA-midler, som må oppfylle OECD sine krav til bruk av bistand - 10 millioner kroner).

Det er ikke åpnet for søknader med russiske partnere.

Utlysningen

Prosedyren for søknadsbehandling som porteføljestyret vedtar vil gjelde for følgende utlysning:

Inntil 100 millioner r kroner til Internasjonale partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon (INTPART). Ordningen administreres av Forskningsrådet og HK-dir i felleskap.

- Søknadsfrist: 30. april kl 13:00 CEST
- Søknadstype: Koordinering og støtteaktivitet
- Hvem kan søke: Godkjente forsknings- og høyere utdanningsorganisasjoner i faktisk samarbeid med relevante forskningsaktører og aktører i offentlig sektor, frivillige organisasjoner, og/eller private organisasjoner. Det gis ikke statsstøtte
- Antall mottatte søknader: 144
- [Lenke til utlysningstekst](#)

Gjennomgang av habilitet

Avgjørelser om habilitet i søknadsbehandlingen vedtas av porteføljestyret før søknadene behandles. Før bevilgningsmøtet får porteføljestyret søknadslister med en oversikt over sentrale deltakere og samarbeidspartnere for prosjektene som skal behandles. Styremedlemmene gir så en tilbakemelding om alle forhold som kan medføre inhabilitet.

I henhold til mandatet for Forskningsrådets porteføljestyrer, skal halvparten av medlemmene være habile for at styret skal være vedtaksdyktig. Dersom det blir behov, vil områdedirektør oppnevne setteleder og settemedlemmer til tildelingsmøtet.

Trinn 1: Panelvurdering

Søknadene vurderes av et internasjonalt ekspertpanel etter fastsatte kriterier. For Koordinering og støtteaktivitet er vurderingskriteriene:

- Kvalitet,
- Virkninger og effekter
- Gjennomføring

For INTPART er forskningskvalitet allerede vurdert ved at INTPART søknaden bygger på et fagfellevurdert løpende forskningsprosjekt. Administrasjonen undersøker at søknadene oppfyller dette kravet i søknadsbehandlingen. I panelvurderinger vurderer eksperter kriteriene i lys av målsettingene for programmet. I forkant av panelgjennomføringen vil ekspertene få en gjennomgang av utlysningens mål og krav.

[Lenke til vurderingskriteriene for Kompetanse og samarbeidsprosjekter.](#)

Det er tatt hensyn til søknadenes faglige og tematiske innretning ved sammensetning av fagpanelet, som består av inntil fem eksperter. Fagekspertene har selv vurdert habilitet. Panelet utarbeider en omforent vurdering og karakterer (se under) for hver søknad.

Trinn 2: Søknadsbehandling i tildelingsmøtet

Basert på ekspertpanelets vurderinger skriver INTPART sekretariatet en innstilling til porteføljestyret, med en anbefaling om tildeling eller avslag. På bakgrunn av sekretariatets innstilling kan styret fatte en bloc-vedtak knyttet til både tildeling og avslag av søknader. Søknader som faller under terskelverdi for karakterer fra fagpanelene, blir avslått en bloc,

Søknader med meget høy karakter fra fagpanelet innstilles til bevilgning en bloc. Øvrige søknader diskuteres i porteføljestyret i tråd med trinnene i innstillingen fra administrasjonen (beskrevet under).

Søknadene behandles i flere trinn, der porteføljestyret vedtar hvilke søknader som skal innvilges og hvilke som skal avslås. Porteføljestyrets diskusjon kan resultere i beslutningsvedtak som skiller seg fra de forslagene administrasjonen har lagt fram.

Administrasjonens innstilling vil basere seg på følgende prinsipper:

- Søknader med karakterer under karakteren 5 fra ekspertpanelet avslås en bloc.
- Prosjektsøknader med svært høy kvalitet og svært høy relevans for utlysningen kan vedtas en bloc.
- Etter søknadene i trinnene over er behandlet, legges det fram en gruppe søknader som er aktuelle for tildeling som porteføljestyret kan diskutere ut ifra kvalitet og porteføljehensyn.

Møteledelse på vedtaksmøtet

I tilfelle styreleder blir inhabil under deler eller hele søknadsbehandlingen, vil et annet medlem i styret være forberedt på å lede deler av møtet. Hvem som blir settestyreleder under den aktuelle saken avgjøres når det er klart hvem av styremedlemmene som er habile under søknadsbehandlingen.

Så fort som mulig etter porteføljestyret har avholdt tildelingsmøtet den 17. september 2025, offentliggjøres hvilke prosjekter som er innvilget.

Forberedelse / prosess	INTPART sekretariatet, representert av administrasjonen i Forskningsrådet og administrasjonen i HK-dir, har utviklet saken.
-------------------------------	---

Videre saksgang	Styremedlemmene gir tilbakemelding om inhabilitet.
------------------------	--

Den vedtatte prosedyren for søknadsbehandling legges til grunn for styrets søknadsbehandling og vedtak om tildeling på møte i september 2025.

Sak PS-Forskningssystemet 38/25

Refleksjonsnotat 2025

Sak PS-Forskningssystemet
38/25

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian M. Baltzrud	1. Utkast til refleksjonsnotat
Fra			
Områdedirektør			
Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret for forskningssystemet vedtar utkast til refleksjonsnotat 2025. Arbeidsutvalget gis mandat til å implementere innspill og evt. kommentarer som kom fram i diskusjonen i porteføljestyremøtet. Endelig versjon sendes på sirkulasjon til porteføljestyret så fort dokumentet er klart.

Kort bakgrunn I porteføljeplanen til forskningssystemstyret er et av tiltakene under «Prioritering 5. Porteføljestyret vil utvikle og følge opp tverrgående planer og retningslinjer som berører forskningskultur», at porteføljestyret skal «Utarbeide refleksjonsnotater om forskningskultur og om andre av porteføljestyrets ansvarsområder».

Hvorfor saken fremmes til dette møtet I dette møtet legges skisse til notat (vedlegg 1) fra arbeidsutvalget fram for porteføljestyret til diskusjon. Porteføljestyret bes om å slutte seg til foreslått disposisjon og tematikk i skissen, og komme med innspill til arbeidsutvalgets videre arbeid med refleksjonsnotatet.

Hovedpunkter I porteføljestyremøte 1/25 besluttet porteføljestyret at:

- Det utarbeides tre refleksjonsnotater i perioden 2025-27.
- Målgruppen for notatene er styret i Forskningsrådet og de andre porteføljestyrene, men også øvrige aktører i forskningssektoren, som myndigheter, forskningsorganisasjoner og interesseorganisasjoner.
- Det opprettes et arbeidsutvalg som kommer tilbake med forslag om prosess og innretning.
- Følgende av porteføljestyrets medlemmer oppnevnes til arbeidsutvalg for utarbeidelse av refleksjonsnotat for 2025:
 - David Budtz Pedersen
 - Magnus Gulbrandsen
 - Ågot Aakre
 - Tanja Storsul

I porteføljestyremøte 2/25 besluttet porteføljestyret disposisjon, og at tematikken for refleksjonsnotatet skulle handle om hvordan forskningskulturen og forskningssystemet påvirkes av

- den geopolitiske situasjonen og
- desinformasjon og fallende tillit til forskning.

Arbeidsutvalget har gjennomført to digitale møter. I første møtet ble tematikk og avgrensning diskutert, mens i møte to ble et utkast til refleksjonsnotat, utarbeidet av

administrasjonen, diskutert. Der ble det også besluttet å konsentrere notatet om åpenhet, forskningsintegritet, internasjonalt samarbeid og ansvarlig forskning.

Det vedlagte utkastet er bearbeidet i tråd med arbeidsutvalgets diskusjoner. Notatet har tittelen **Forskningskultur i møte med globale endringer – normer, verdier og etiske spenninger i et internasjonalt kunnskapslandskap**, og har følgende disposisjon:

- Definisjoner og utgangspunkt
- Noen sentrale verdier og dilemmaer
 - Åpenhet
 - Forskningsintegritet
 - Internasjonalt samarbeid
 - Ansvarlig forskning
- Råd
- Andre kunnskapskilder

Porteføljestyret bes om å komme med innspill til teksten i refleksjonsnotatet og spissing av rådene.

Porteføljestyret bes også om å vurdere om dette er en god disposisjon.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken etter innspill fra arbeidsutvalget.

Videre saksgang

Arbeidet videre følger vedtatt tidsplan:

Møte 3/25	Bearbeidet refleksjonsnotat legges fram for porteføljestyret og vedtas med endringer som følger av diskusjonen i porteføljestyret.
Høst 2025	Refleksjonsnotatet legges fram for styret i Forskningsrådet
Høst 2025	Refleksjonsnotatene sende øvrige porteføljestyre som orienteringssak

Refleksjonsnotat: Forskningskultur i møte med globale endringer – normer, verdier og etiske spenninger i et internasjonalt kunnskapslandskap

Geopolitiske spenninger, fallende tillit til forskning og forskningssikkerhet som nytt og voksende politikkområde utfordrer flere av de grunnleggende verdiene i forskningskulturen, som åpenhet, ansvarlig forskning, forskningsintegritet og internasjonalt samarbeid, og kan dermed også utfordre forskningssystemet slik det er i dag.

Dette notatet vil først definere sentrale begreper, og deretter identifisere og analysere utfordringer og mulige konsekvenser for forskningskulturen. Til slutt vil notatet gi råd om hvordan forskningssystemet kan tilpasse seg og dra nytte av disse endringene.

Definisjoner og utgangspunkt

Forskingssystemet: Omfatter aktører som utfører og anvender forskning og relasjonene mellom dem, samt organisering og finansiering av forskningsaktiviteter. De fire forskningsutførende sektorene - universiteter og høyskoler, helseforetak, forskningsinstitutter og næringsliv - har ulike samfunnsoppdrag. I tillegg utfører offentlig sektor i økende grad forskning.

Forskningskultur: Handler om de normer, verdier, praksiser, etikk og standarder som styrer hvordan forskning utføres. Det omfatter aspekter som akademisk frihet, åpenhet, forskningsetikk, gjennomsiktighet, medvirkning, samarbeid og ansvarlighet i forskningsprosessen.

Geopolitisk spenning: Endringer i den globale politiske situasjonen som påvirker internasjonalt samarbeid og forskningssikkerhet. Dette inkluderer økt rivalisering mellom stormakter, krig i Europa, og utfordringer knyttet til samarbeid med autoritære regimer

Forskingssikkerhet: Identifisering og håndtering av risiko knyttet til uønsket kunnskapsoverføring, uønsket påvirkning og innblanding i forskning, samt brudd på forskningsetikk og faglig integritet gjennom bruk av kunnskap og teknologi til å underminere sentrale samfunnsverdier

Desinformasjon: Spredning av falsk informasjon, inkludert fabrikkerte data og forskningsresultater. Slik spredning underminerer tillit til forskning og skaper usikkerhet i samfunnet.

Noen sentrale verdier og dilemmaer

Verdier og praksiser som åpenhet, ansvarlig forskning, internasjonalt samarbeid og forskningsintegritet er sentrale verdier i forskningskulturen og bærebjelker i dagens forskningssystem. I Science Europe sin definisjon av forskningskultur løftes videre felles verdier som autonomi, frihet, omsorg, kollegialitet, likestilling, mangfold og inkludering inn i begrepet forskningskultur.¹ Det fremheves ofte også at god forskningskultur også fremmer attraktive, bærekraftige og godt støttede forskerkarrierer.

Disse verdiene og praksisene er essensielle for å opprettholde kvalitet og troverdighet i forskningen. Vi ønsker en forskningskultur som fremmer kvalitet og sterk integritet i forskningen, og sikrer at forskningen bidrar positivt til samfunnet. Et mangfoldig og inkluderende forskningssystem gir et

¹ Science Europe 2025: Morris, J., Šinkūnienė, J. and Sean Sapcaru, S.: [A Vision & Framework for Research Cultures: Improving the Condition for Researchers, Research ideas, and the Research Endeavour](#).

bredt spekter av forskningsideer og bidrag. En forskningskultur som ivaretar slike verdier, kan gir grunnlag for høy kvalitet og tillit til forskning.

I det følgende vil vi se særlig på åpenhet, ansvarlighet, internasjonalt samarbeid og forskningsintegritet. Dette er fire verdier som er helt sentrale for forskningskvalitet og tillit til forskning. Samtidig er det verdier der en ny internasjonal situasjon med geopolitiske spenninger, forskningssikkerhet og fallende tillit til forskning gir noen særlige utfordringer for forskningssystemet, og noen muligheter.

Åpenhet

Åpenhet er en grunnpilar i et velfungerende forskningssystem. Det fremmer tillit, etterprøvbarehet og kunnskapsdeling, og er avgjørende for å sikre at forskningen kommer samfunnet til gode. Et åpent forskningssystem gjør det også lettere å samarbeide internasjonalt og styrker forskningskvaliteten. Det har derfor vært et sentralt forskningspolitisk mål å styrke åpen forskning, blant annet ved å fremme åpen tilgang til resultater, publikasjoner, data, forskningsprosessen mm. Samtidig skal åpenheten balanseres mot andre hensyn, som personvern og forretningshemmeligheter.

Når geopolitisk spenning og sikkerhetsrisikoer øker, blir det stadig vanskeligere å balansere åpenhet med behovet for å beskytte sensitiv informasjon. Enkelte forskningsmiljøer må skjerme informasjon for å unngå uønsket kunnskapsoverføring, og dette kan føre til mindre åpenhet og tillit. I tillegg skaper økt involvering av flere aktører i skjermet og gradert forskning risiko for tap av sensitiv informasjon, noe som igjen kan svekke tilliten hos internasjonale samarbeidspartnere.

I den nye internasjonale situasjonen har hensynet til nasjonal sikkerhet blitt stadig viktigere. Her oppstår nye dilemma der for mye lukking kan svekke internasjonalt samarbeid og akademisk frihet, mens for mye åpenhet kan true nasjonal sikkerhet. Dette skaper dilemmaer for forskningskulturen, som må balansere verdier som åpenhet, tillit og sikkerhet.

I rapporten Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning² brukes begrepet "så åpent som mulig og så lukket som nødvendig" om et helhetlig forskningssystem som balanserer akademisk åpenhet med nasjonal sikkerhet. I et slikt system skal åpenhet og akademisk frihet fortsatt være normen i sivil forskning, samtidig som hensynet til nasjonal sikkerhet ivaretas ved å skjerme informasjon og forskning som kan være sensitiv eller skade nasjonale interesser dersom den blir kjent for uvedkommende.

Tidligere har også store statlige investeringer i forsvarsrelatert FoU hatt betydelig overføringsverdi til sivil utvikling. Økt bruk av sivile forskningsmiljøer innenfor forsvar, sikkerhet og beredskap kan styrke innovasjonsevnen og bidra til flerbruksmuligheter. En opprettelse av en ny portefølje i Forskningsrådet, som det foreslås i den nevnte rapporten, for å styrke forskning relevant for forsvar, sikkerhet og beredskap, kan bidra til mer samspill mellom forskergrupper ved forskningsinstitusjonene og relevante brukere av den nye kunnskapen.³

For å sikre at Norge både kan være en del av det internasjonale forskningsfelleskapet og samtidig beskytte kunnskap som er kritisk for nasjonal sikkerhet, må et forskningssystem ha tydelig definerte skiller mellom åpen og skjermet forskning og utvikle fleksible overganger så forskere kan bevege seg mellom det åpne og det lukkede systemet. Det vil også kreve høy bevissthet og kompetanse fra alle aktørene i forskningssystemet, samt at forskningen er organisert for og har infrastruktur for å

² Forskningsrådet, FFI og NSM 2023: [Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning](#).

³ Forskningsrådet, FFI og NSM 2023: [Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning](#).

håndtere gradert informasjon. Til sist må det også være mulig å kombinere akademisk karriere med å delta i skjermet forskning.

Ansvarlig forskning

Ansvarlig forskning handler om å sikre at forskningen skjer på en etisk, transparent og samfunnsnyttig måte. Det innebærer å beskytte forskningsdata, respektere forskningsetiske normer og bidra til bærekraftige og attraktive forskerkarrierer. Ansvarlig forskning forutsetter en kultur som verdsetter kvalitet, autonomi og etisk refleksjon. Ansvarlig forskning er helt sentralt for tilliten til forskningssystemet og til forskningen.

I en internasjonal situasjon preget av økte geopolitiske spenninger og sikkerhetsutfordringer blir ansvarlighet i forskning og refleksjon rundt hva dette innebærer i ulike sammenhenger enda viktigere.

Økt bevissthet om forskningssikkerhet og ansvarlighet kan styrke forskningskulturen og beskytte nasjonale interesser. Økte krav til forskningssikkerhet påvirker rammevilkår for internasjonale samarbeid og ansettelse av personer fra andre land. Dette kan føre til mistenkeliggjøring og redusert inkludering dersom det ikke håndteres riktig.

Utvikling av nasjonale retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid er viktig for å sikre forsvarlig deling og bruk av kunnskap. Gode rutiner på institusjonene for ansettelser og ivaretagelse av ansatte er viktig for å sikre gode og inkluderende arbeidsforhold som ivaretar forskningssikkerheten.

Forskningsintegritet

Forskningsintegritet er avgjørende for å sikre troverdighet, kvalitet og samfunnets tillit til forskning. Den handler om ærlighet, etterrettelighet og respekt for forskningsetiske normer – og er forankret i fire grunnprinsipper: pålitelighet, ærlighet, respekt og ansvarlighet.⁴ Disse prinsippene skal veilede forskere i alle deler av forskningsprosessen – fra idé til publisering – og gjelder på tvers av fagområder og institusjonelle rammer. Når forskningsresultater manipuleres, tilbakeholdes eller presenteres selektivt, svekkes både forskningens kvalitet og samfunnets tillit.

For å opprettholde tilliten til forskning må den være uavhengig og redelig. Dette innebærer at forskere må kunne arbeide fritt fra politisk, økonomisk eller ideologisk press, og at forskningsresultater skal publiseres åpent, presist og etterrettelig. Alle parter i forskningssamarbeid må inngå klare avtaler om integritet, rettigheter og ansvar allerede ved oppstart. Forskningsoppdrag er viktige for å utvikle ny kunnskap på bestemte områder, men resultatene kan aldri bestilles. Institusjoner har et særlig ansvar for å fremme en kultur for forskningsintegritet gjennom opplæring, tydelige retningslinjer og støtte til forskere på alle nivåer.

Desinformasjon, politisk press og svekket tillit til forskning utfordrer i så måte forskningssystemets legitimitet, integritet og troverdighet. Politisk motiverte vilkår for finansiering, som sett i USA under Trump-regjeringen, truer akademisk frihet og setter forskningens integritet i fare. Åpenhet om forskningen og formidling av forskningsresultater til offentligheten kan motvirke dette. Større vekt på åpenhet og ansvarlighet i forskningen kan også bidra til økt tillit til forskningssystemet. I stortingsmeldingen *Sikker kunnskap i en usikker verden* understrekes også behovet for å bekjempe desinformasjon og styrke tilliten til forskning.⁵

⁴ ALLEA 2023: [The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised edition 2023.](#)

⁵ Kunnskapsdepartementet 2024: [Meld. St. 14 \(2024-2025\) Sikker kunnskap i en usikker verden.](#)

Svekket forskningsintegritet kan føre til mindre åpenhet og mer kontroll av forskning, noe som igjen kan hemme innovasjon og samfunnsnytte og undergrave forskningens troverdighet. Samtidig kan økt fokus på forskningsetikk og formidling styrke tilliten til forskning og bidra til en mer robust forskningskultur. Institusjonene har viktig ansvar for å gi forskningsetisk opplæring, og legge til rette refleksjon om forskningsetikk og integritet gjennom hele karrieren.

Strengere sikkerhetskrav og mistenkeliggjøring av forskere fra enkelte land kan imidlertid skape barrierer for samarbeid og svekke verdier som internasjonalisering, mangfold og akademisk frihet. For å møte disse dilemmaene må forskningsinstitusjoner balansere behovet for sikkerhet med prinsippene om åpenhet, respekt og rettferdighet – og sikre at tiltak for forskningssikkerhet ikke går på bekostning av forskningsintegritet.

Internasjonalt samarbeid

Som en liten forskningsnasjon er Norge avhengig av internasjonalt samarbeid for å opprettholde høy kvalitet og sikre relevans i forskningen. Det norske forskningssystemet har blitt stadig mer internasjonalt. De siste årene har det vært en betydelig økning i internasjonal sampublisering og internasjonale prosjektsamarbeid, og innslaget av utenlandske forskere i norsk forskning har økt betydelig. Andelen utenlandske doktorander i Norge har økt fra 9 prosent i 1990 til 44 prosent i 2023, og om lag 3 av 4 postdoktorer i Norge er utenlandske. I 2023 hadde 57 prosent av norske publikasjoner utenlandske samforfattere, opp fra 40 prosent i 2011.⁶

Veksten i internasjonal mobilitet blant forskere og mer forskningssamarbeid på tvers av landegrenser har i hovedsak styrket norske forskningsmiljøer og ført til en mer globalisert forskningskultur og økt kunnskapsdeling og innovasjon. USA er en stormakt i internasjonal forskning og et viktig samarbeidsland for norsk forskning. Den politiske situasjonen i USA påvirker internasjonale forskningssamarbeid betydelig. Omfattende kutt i budsjettene til høyere utdanning og forskning, kombinert med politisk motiverte vilkår for videre statlig finansiering truer sentrale akademiske verdier som autonomi, selvstendighet, internasjonalisering, mangfold og akademisk frihet. Det utfordrer internasjonalt samarbeid om data og infrastruktur og vanskeliggjør samarbeid om sentrale forskningstema.

Videre har økt militær spenning gjort forskningssikkerhet til en kritisk bekymring. Geopolitisk uro, eksportkontroll og endrede sikkerhetspolitiske prioriteringer kan både begrense samarbeid med land uten sikkerhetspolitisk samarbeid med Norge og bidra til å redusere internasjonalt samarbeid mer generelt. Dette kan føre til redusert forskermobilitet, mindre mangfold og svekket akademisk frihet. Forskjeller i forskningsetiske normer mellom land kan også skape samarbeidsproblemer. I tillegg til dette kommer vissheten om at kunnskapssektoren har blitt et mål for utenlandsk etterretning og påvirkning, som skaper en ytterligere bevissthet rundt risikoen for uønsket overføring av kunnskap og teknologi og strengere sikkerhetsrutiner og eksportkontroll. Institusjonene har også skjerpet sine rutiner for rekruttering for å håndtere risikoen for ulovlig kunnskapsoverføring.⁷

Økt prioritering av sikkerhet kan føre til at forskere og studenter fra enkelte land, som Kina og Russland, blir mistenkeliggjort, noe som kan påvirke arbeids- og fagmiljøet negativt. Til sist kan også

⁶ NIFU arbeidsnotat 4/2025: Rustad Markussen, H., Karlstrøm, H. og Wendt, K.: [Internasjonalt forskningssamarbeid og geopolitikk. En oversikt over Norges internasjonale sampublisering og inngående forskermobilitet](#).

⁷ NIFU Innsikt 7/2025: Schwach, V.: [Policy Brief 02.05.2025 om Meld. St. 14 \(2024-2025\) Sikker kunnskap i en usikker verden](#).

forskjeller i forskningsetiske prinsipper mellom land, samt mangel på prinsipper, kan skape utfordringer for internasjonalt samarbeid.

Å løfte standarden for forskningssikkerhet og få til et godt samspill mellom ansvarlige myndigheter og etater vil bidra til at det norske forskningssystemet er motstandsdyktig, slik at vi kan fortsette å samarbeide åpent med de beste fagmiljøene internasjonalt. Dette arbeidet forutsetter sterk bevissthet om de grunnleggende verdiene som forskningskulturen bygger på og godt samspill mellom ansvarlige institusjoner og etater.

Råd

1. Styrke internasjonalt samarbeid: Til tross for geopolitisk spenning, bør Norge opprettholde og utvikle samarbeid med nye partnere for å sikre høy kvalitet i forskningen. Dette inkluderer å styrke samarbeidet med land utenfor EU/EØS-området, som definert i Panoramastrategien⁸.
2. Utvikle forskningssikkerhet: Implementere klare retningslinjer og regelverk for å beskytte forskningsdata og sikre ansvarlig internasjonalt samarbeid. Dette inkluderer å følge EUs anbefalinger om å integrere forskningssikkerhet i søknadsprosesser og risikovurderinger av prosjekter.
3. Bekjempe desinformasjon: Øke innsatsen for å formidle korrekt forskningsinformasjon til offentligheten og styrke kommunikasjonen mellom forskere og samfunnet
4. Bygge tillit: Styrke innsatsen på åpenhet og ansvarlighet i forskningen for å gjenopprette tilliten til forskningssystemet.
5. Økt kompetanse: Sikre at forskere og institusjoner har nødvendig kompetanse til å håndtere skjermingsverdig informasjon og forskning. Dette inkluderer opplæring i sikkerhetsstyring og etablering av sikkerhetsorganisasjoner.
6. Attraktive og bærekraftige forskerkarrierer: Fremme og tilrettelegge for en forskningskultur som prioriterer kvalitet i forskningsprosessen, full støtte til vitenskapelig autonomi mangfold og inkludering.

Andre kunnskapskilder

- ALLEA 2023: [The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised edition 2023.](#)
- NIFU Rapport 12/2024: Aksnes, D. W. [Mapping Norwegian Polar and Svalbard Research. Bibliometric Indicators and Research Statistics.](#)
- NIFU Rapport 2/2025: Furhold, J. og Børing, P.: [Kompetanse og arbeidskraft. Innsikter fra NHOs Kompetansebarometer 2024.](#)
- NIFU Arbeidsnotat 4/2025: Rustad Markussen, H., Karlstrøm, H. og Wendt, K.: [Internasjonalt forskningssamarbeid og geopolittikk. En oversikt over Norges internasjonale sampublisering og inngående forskermobilitet.](#)

- NIFU Innsikt 9/2024: Sivertsen, G.: [Sino-Norwegian collaboration in science: An analysis based on articles in Web of Science.](#)
- NIFU Innsikt 7/2025: Schwach, V.: [Policy Brief 02.05.2025 om Meld. St. 14 \(2024-2025\) Sikker kunnskap i en usikker verden.](#)
- NUPI 2022: Gåsemyr, H. J., Fjæstad, K., Tvedt Hogstad, M. E.: [UTFORDRENDE KUNNSKAPSSAMARBEID: Etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer som forskere og kunnskapsinstitusjoner i Norge møter i internasjonale samarbeid.](#)
- Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse Rapport 12/2024: [Geopolitisk spenning og internasjonalt kunnskapssamarbeid. En kvalitativ studie av erfaringer i norske fagmiljø.](#)
- OECD STI Policy Paper 130/2022: [INTEGRITY AND SECURITY IN THE GLOBAL RESEARCH ECOSYSTEM.](#)
- Kunnskapsdepartementet 2024: [Meld. St. 14 \(2024-2025\) Sikker kunnskap i en usikker verden.](#)
- Forskningsrådet, FFI og NSM 2023: [Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning.](#)
- Science Europe 2025: Morris, J., Šinkūnienė, J. and Sean Sapcariu, S.: [A Vision & Framework for Research Cultures: Improving the Condition for Researchers, Research ideas, and the Research Endeavour.](#)
- G7 Science and Technology Ministers' Meeting Communiqué 2024: [Common Values and Principles on Research Security and Research Integrity.](#)
- European Commission 23. May 2024: [Council Recommendation on enhancing research security.](#)

Sak PS-Forskningssystemet 39/25

Systemmeldingen

Sak PS-Forskningssystemet
39/25

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian M. Baltzrud	1. Stortingsmeldingen Sikker kunnskap i en usikker verden
Fra			2. Forskningsrådets innspill til høring i utdanningskomiteen
Områdedirektør			3. Innstilling til Stortinget fra utdannings- og forskningskomiteen
Benedicte Løseth			

DRØFTINGSSAK

Forslag til vedtak	Porteføljestyret for forskningssystemet har diskutert hvilke konsekvenser stortingsmeldingen om forskningssystemet kan ha for porteføljestyrets ansvarsområder. Administrasjonen bes om å følge opp de punktene som kom fram under diskusjonen.
---------------------------	---

Kort bakgrunn	21. mars ble stortingsmeldingen om forskningssystemet (systemmeldingen), Meld. St. 14 (2024-2025) Sikker kunnskap i en usikker tid, lagt fram. Systemmeldingen, sammen med en egen gjennomgang av Forskningsrådets rolle og funksjoner, ble varslet i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023 - 2032. Gjennomgangen av Forskningsrådet ble gjennomført som en egen prosess høsten 2023. KD konkluderte med at gjennomgangen av Forskningsrådet med dette var gjennomført, og at den kommende systemmeldingen derfor skulle handle om de øvrige delene av det norske forskningssystemet. Fra systemmeldingen ble varslet høsten 2022, til den ble lagt fram våren 2025, har det skjedd store endringer i den geopolitiske situasjonen og i forståelsen av konsekvensene endringene har for det norske forskningssystemet. Dette preger i høy grad den framlagte stortingsmeldingen og gjenspeiles i meldingstittelen «Sikker kunnskap i en usikker tid». Stortingsmeldingen er nå behandlet i Stortingets utdanningskomité, og derfra er den, sammen med en innstilling som fremmer flere krav til regjeringen, sendt til behandling i Stortinget. Stortinget behandlet den 22. mai.
----------------------	--

Hvorfor saken fremmes til dette møtet	Stortingsmeldingen om forskningssystemet gir Forskningsrådet nye oppdrag og utvidede ansvarsområder, blant annet innenfor områder porteføljestyret for Forskningssystemet har ansvar for. Forskningsrådets administrasjon ønsker derfor en tilbakemelding fra porteføljestyret på hvilke konsekvenser porteføljestyret mener stortingsmeldingen vil ha for Forskningsrådet generelt og porteføljestyrets ansvarsområder spesielt.
--	---

Hovedpunkter	Stortingsmeldingen tar utgangspunkt i noen sentrale temaer og legger fram regjeringens tiltak for å styrke det norske forskningssystemet innenfor disse temaene. Meldingen setter med det retning for det norske forskningssystemet. Den styrker også Forskningsrådets rolle i forskningssystemet.
---------------------	--

I meldingen gis en oversikt over det norske forskningssystemet og dets ulike komponenter. Forskningssystemet deles i inn i fire hovedsektorer: 1) næringslivet, 2) universiteter og høyskoler, 3) institutter og 4) helseforetak.

Det slås fast at Forskningsrådets rolle i forskningssystemet er å være finansieringskilde, rådgiver og møteplass, og at Forskningsrådet har et nasjonalt ansvar for forskningsformidling og for å bidra til at resultater fra forskningen tas i bruk.

Det understrekes at Forskningsrådet fortsatt skal 1) være sterkt og faglig uavhengig, 2) ha en sentral rolle som rådgiver overfor myndighetene og 3) være tett koblet på sektorpolitikken til departementene.

Det vektlegges at regjeringen mener Forskningsrådet er godt rigget for å ivareta sine primæroppgaver og skal videreføres som ett sterkt råd.¹ Regjeringen forventer videre at Forskningsrådet fortsetter å utvikle og forbedre virksomheten, for å kunne ivareta nye og endrede oppgaver i forsknings- og innovasjonssystemet. Regjeringen etterspør også mer statistikk, analyser og øvrig *kunnskapsgrunnlag* på en rekke områder.

Nye oppgaver/ansvarsområder

Forskningsrådet har fått nye/styrket rolle/r og oppgaver. Under følger noen av disse oppgavene, samt noen punkter om hva regjeringen vil gjennomføre innenfor spesifikke områder som er relevant for porteføljen til porteføljestyret:

1. Rustet for det digitale skiftet:

- Anbefalingene fra Konseptvalgutredningen for nasjonal tungregningskapasitet (KVU), med rådene om en stegvis utvikling og utvidelse av Sigma2, skal vurderes.

2. Forskningssikkerhet i en tid med økende global spenning:

- Videreutvikle sin rolle som forskningspolitisk rådgiver, bl.a. knyttet til samordningen av et relevant kunnskapsgrunnlag gjennom datafangst om norsk forskningsinnsats, både på sivil og militær side.
- Videreutvikle sine virkemidler til å omfatte midler til skjermet og gradert FoU.
- Være en viktig funksjon som koblingsmekanisme mellom sivil og militær side for å understøtte videre politikkutvikling, bidra til bedre ressursutnyttelse og skape muligheter for mer FoU-samarbeid mellom sivile aktører og forsvarssektoren.
- Identifisere og vurdere muligheter for synergier og gjensidig læring om forskning med flerbruksmuligheter som kan ha anvendelse både i forsvarssektoren og sivil sektor.
- Bygge kompetanse om forsvarssektorens FoU-aktivitet og forvaltning, samt samarbeide tettere med relevante aktører i forsvarssektoren.
- Bygge opp et nytt forskningssenter på Svalbard.

3. Omstilling i næringslivet gjennom styrket samarbeid og privat finansiering:

¹ Det er regjeringens vurdering at det ikke er behov for større omlegginger og organisatoriske endringer i Forskningsrådet nå. Forskningsrådet har vært i kontinuerlig utvikling og har gjennomgått store omstillinger i de senere årene. I teksten beskrives også overgangen fra nettobudsjettering til bruttobudsjettering med forventede konsekvenser.

- utrede nye tiltak for å stimulere til samarbeid og øke den private finansieringen.
- vurdere sammensetningen av de næringsrettede ordningene og se på samarbeidet mellom forskningsinstituttene og næringslivet.
- styrke oppdragsforskningen, bl.a. ved å videreutvikle og konkretisere Forskningsrådets vedtektsfestede strategiske ansvar for instituttsektoren, inkludert kvalitetssikring av kunnskapsgrunnlaget for instituttene

4. Rekrutterer internasjonale talenter og sikrer forskerkompetanse i bredden av arbeidslivet:

Regjeringen vil sørge for at doktorgradsutdanningene er relevante, og vil derfor:

- ta flere grep for å se nærmere på dagens doktorgradsutdanning med mål om å dimensjonere den i tråd med samfunnets behov.
- sette ned et ekspertutvalg som skal gjøre en helhetlig vurdering av dagens situasjon og anbefale hvordan fremtidens doktorgradsutdanning bør se ut.
- iverksette en gjennomgang av hvordan rammetilskudd til UH-sektoren disponeres til doktorgradsutdanning ved institusjonene.

Regjeringen vil tiltrekke og beholde flere internasjonale talenter, og vil derfor:

- fjerne krav til språkopplæring for stipendiater og postdoktorer, og heller se på andre virkemidler for å sikre norsk fagspråk og forberede kandidatene på det norske arbeidslivet.
- undersøke hvilke barrierer som møter internasjonale forskere i Norge, og finne ut av hva vi kan gjøre for å beholde flere internasjonale forskere etter at de er ferdige med sin doktorgrad eller sitt postdoktorprosjekt

5. Tillit til forskning:

- Forskningsrådets rolle i strategi for vitenskapelige publiseringer i 2024.
- At Forskningsrådet er en av ti europeiske forskningsfinansierende organisasjoner som har gått sammen om å støtte diamantpubliseringsplattformen Open Research Europe (ORE).
- Forskningsrådets sekretariatfunksjon i nasjonalt nettverk for folkeforskning.
- At Forskningsrådet har utarbeidet etiske retningslinjer for involvering av innbyggere i forskning.

6. Om sektorprinsippet og overordnet styring:

- Det er behov for å forbedre praktiseringen av sektorprinsippet og at regjeringen vil arbeide for en sterkere koordinering av departementenes samlede forskningsinnsats, i lys av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.
- Regjeringen vil også legge til rette for mer samordnet informasjonsdeling, rådgivning og veiledning på tvers av ulike departementers ansvarsområder, og se på arbeidsmåter og finansieringsmekanismer for å samordne og prioritere innsatsen for forskningsbasert kunnskap om tverrsektorielle samfunnsutfordringer.
- Eventuelle tiltak skal være i tråd med sektorprinsippet for forskning.

I innstillingen til Stortinget fra forsknings- og utdanningskomiteen rådes Stortinget til å gjøre følgende:

1. legge frem en konkret plan for Stortinget våren 2026 med forslag til hvordan man kan sikre bedre samordning for å styrke norske virksomheter innen forskning, utvikling og innovasjon (FOUi)
2. vurdere korleis statleg eigarskap i verksemdar og investeringar gjennom statlege investeringsfond kan fremja FoU-intensitet i norsk næringsliv, og koma tilbake til Stortinget med forslag til korleis dette kan gjerast.
3. I ny langtidsplan for forskning og høgere utdanning komme med konkrete forslag til hvordan en kan øke kommersialiseringen av norsk forskning.
4. vurdere tiltak for å styrke studentinvolvering i forskningen og å tilrettelegge for studentdrevne forsknings- og innovasjonsprosjekt.

Diskusjon i porteføljestyret

I denne saken inviteres styret til en diskusjon med utgangspunkt i spørsmålene:

Hvilke konsekvenser har systemmeldingen for ansvarsområdene til porteføljestyret for forskningssystemet og hvordan kan porteføljestyret evt. følge den opp?

Saken starter med tre innledninger:

- Hva betyr systemmeldingen for Forskningsrådet og hva er de viktigste konsekvensene v. områdedirektør Benedicte Løseth
- Hvilke konsekvenser har systemmeldingen for forskningssikkerhet og internasjonalisering v. Rebekka Borsch
- Hvilke konsekvenser har systemmeldingen for samspill og samhandling mellom forskningsinstitusjonene og næringslivet v. Dagfinn Myhre

Forberedelse / prosess

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Administrasjonen noterer seg innspill fra porteføljestyret og tar med seg dette i det videre arbeidet opp mot porteføljestyret.

Høringsinnspill fra Forskningsrådet

Meld. St. 14 (2024-2025) "Sikker kunnskap i en usikker verden" er en ambisiøs og nødvendig strategi for å møte de utfordringene vår verden står overfor. Gjennom økt satsing på forskning, utdanning og internasjonalt samarbeid, søker denne stortingsmeldingen å sikre at Norge er best mulig rustet til å håndtere usikkerhet og fremme digital og bærekraftig utvikling av norsk samfunns- og arbeidsliv. Det er gjennom solid kunnskap og kritisk tenkning at vi kan navigere fremtidens utfordringer og sikre en bærekraftig utvikling for kommende generasjoner.

Ved å implementere de strategiene og tiltakene som presenteres i denne meldingen, kan vi bygge et kunnskapssystem som er robust, motstandsdyktig og i stand til å møte de komplekse utfordringene som ligger foran oss. Dette krever en koordinert innsats fra alle sektorer av samfunnet, inkludert regjeringen, academia, næringslivet og sivilsamfunnet. Sammen kan vi sikre at Norge fortsatt er et land som bygger på solid kunnskap og er i stand til å navigere i en usikker verden.

I tråd med dette mener Forskningsrådet at stortingsmeldingen er et godt veikart for videreutvikling av det norske forskningssystemet. Forskningsrådet er rede til å sette kraft, fart og retning, og sammen med de øvrige aktørene i forskningssystemet og myndighetene, bidra til å bygge det forskningssystemet Norge trenger for framtiden.

Mye som fungerer bra i dagens forskningssystem

Forskningsrådet deler premisset i meldingen om at det er mye i det norske forskningssystemet som fungerer bra, men at det er behov for en videreutvikling av systemet innenfor noen områder.

Forskningsrådet oppfatter og støtter at regjeringen i så henseende særlig løfter fra forskningssikkerhet og mer samarbeid mellom sivil og militær forskning, utfordringer fra det digitale skiftet, omstilling av næringslivet, øke forskningskompetanse i samfunns- og arbeidsliv og viktigheten for å opprettholde tillitten til forskning.

Forskningsrådets rolle

Forskningsrådet er glade for regjeringen i denne meldingen slår fast at Forskningsrådet er godt rigget for å ivareta primæroppgavene finansiering av FoUol, rådgiver for myndighetene og møteplass og koblingsboks, og at Forskningsrådet skal være ett sterkt og faglig uavhengig forskningsråd.

Forskningsrådet er rede til å møte regjeringens forventninger om at Forskningsrådet skal videreutvikle rådgivings- og finansieringsrollen. Forskningsrådet vil i tråd med dette fortsette *å utvikle og forbedre virksomheten*, for å kunne ivareta nye og endrede oppgaver i forsknings- og innovasjonssystemet.

Overordnet om styring og koordinering på tvers av departementer

I arbeidet fram mot stortingsmeldingen har behovet for å forbedre praktiseringen av sektorprinsippet blitt nevnt flere ganger. Dette berøres også flere steder i meldingen, men forbedring av styringssystem og koordinering på tvers av departementer er etter Forskningsrådets mening noe svakt belyst i meldingen.

Et forskningssystem rustet for det digitale skiftet

Regjeringen løfter fram flere tiltak under på dette området, og Forskningsrådet vil særlig støtte at det utarbeides en nasjonal strategi for forskning, innovasjon og næringsutvikling innen kvanteteknologi, samt at viktige datainfrastrukturer organiseres på nye måter. Forskningsrådet er her allerede i gang med utredningen av en nasjonal infrastruktur for regnekraft.

Forskningssikkerhet i en tid med økende internasjonal spenning

Kapittel 4 i meldingen fokuserer på hvordan den skjerpede sikkerhetspolitiske situasjonen påvirker forskningssystemet og hvilke tiltak som er nødvendige for å tilpasse seg denne utviklingen.

Forskningsrådet gis her en ny rolle og nye oppdrag knyttet til å videreutvikle virkemidler for skjermet og gradert FoU, bygge kompetanse om forsvarssektorens FoU-aktivitet og forvaltning, samarbeide tettere med relevante aktører i forsvarssektoren, fungere som koblingsmekanisme mellom sivile og militære FoU-aktører og videreutvikle rollen som forskningspolitisk rådgiver for politikkutviklingen på dette feltet.

Et forskningssystem som fremmer omstilling i næringslivet

Å få til et kraftig løft for FoU i norsk næringsliv er vesentlig for å få til den vesentlige omstillingen det norske næringslivet har behov for, og Forskningsrådet ser fram til å fortsette å spille en sentral rolle i å fremme samarbeid mellom næringslivet og forskningsmiljøer, for å styrke bedriftenes innovasjonsevne og øke sannsynligheten for innovasjoner. Forskningsrådet stiller seg svært positive, og bidrar gjerne, til en utredning av nye tiltak for å stimulere til samarbeid og øke den private finansieringen. Det samme gjelder en videreutvikling og konkretisering av Forskningsrådets vedtektsfestede strategiske ansvar for instituttsektoren.

Forskerkompetanse i bredden av næringslivet

Forskningsrådet deler regjeringens syn på at det er behov for forskerkompetanse i arbeidslivet, for å få til omstilling både i næringslivet og i offentlig sektor. Forskningsrådet er også positive til at det settes ned et ekspertutvalg som skal gjøre en helhetlig vurdering av dagens behov og anbefale hvordan framtidens doktorgradsutdanning skal se ut. Forskningsrådet deler også regjeringens syn på viktigheten av at internasjonalisering og muligheten for internasjonale forskere i Norge.

Forskningsrådet stiller seg derfor positive til den foreslåtte endringen i UH-loven, med forslag om å fjerne kravet om å gjennomføre språkopplæring i norsk for postdoktorer og stipendiater.

Forskning som samfunnet har tillit til og bruker

Forskningsrådet deler regjeringens syn på verdien av forskning og sikker fagkunnskap i en tid preget av desinformasjon, totalitære ideologier på frammarsj og større polarisering, og at det er behov for tiltak som tilrettelegger for kortere vei mellom forskning og samfunnet for øvrig. Forskningsrådet er derfor rede til å videreutvikle sitt ansvar for åpen forskning og innbyggerinvolvering, samt forskningsformidling- og kommunikasjon.

Sak PS-Forskningssystemet 40/25

Status for diskusjon om EUs forsknings- og innovasjonsaktiviteter i neste langtidsbudsjett

Sak PS-Forskningssystemet
40/25

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Rune Vistad	Tom-Espen Møller	
Fra			
Områdedirektør			
Benedicte Løseth			

ORIENTERINGSSAK

Forslag til vedtak

Porteføljestyret for forskningssystemet har diskutert og gitt innspill til saken. Administrasjonen tar med porteføljestyrets innspill i det videre arbeidet med forberedelse til det neste rammeprogrammet for forskning og innovasjon.

Kort bakgrunn

EUs finansiering av forskning og innovasjon inngår i EUs syvårige langtidsbudsjetter (MFF). Neste MFF omfatter perioden 2028-2034, og Kommisjonens forberedelse av er kommet langt. Vi forventer at Kommisjonen vil presentere et formelt forslag til MFF 2028-34 i juli 2025.

Ifølge EU-traktaten art. 182 skal «Europaparlamentet og Rådet [...] vedta et flerårig rammeprogram der alle Unionens tiltak inngår». I januar 2025 publiserte Kommisjonen et forslag til [Konkurransesevnekompass](#), som etter alt å dømme vil legge tunge føringer for finansiering av forskning og innovasjon i neste budsjettperiode. I konkurranse-evnekompasset foreslår Kommisjonen å samle finansiering av programmer og initiativer med relevans for konkurranseevne i ett, felles konkurranseevne-fond. Rammeprogrammet for forskning og innovasjon er ikke eksplisitt nevnt i konkurranseevnekompasset, og det er derfor bekymring for at Kommisjonen ikke ønsker å videreføre et separat, integrert rammeprogram for forskning og innovasjon (FP10) i neste MFF.

Utover våren 2025 har det vært flere lekkasjer fra Kommisjonens arbeid med struktur og innhold i et kommende konkurranseevnefond.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Profil og innretning av EUs finansiering av forskning og innovasjon har stor betydning for det norske forskningssystemet. EUs rammeprogram er den klart viktigste arenaen for internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid for norske forskningsorganisasjoner og næringsliv. Det er derfor viktig at Forskningsrådet følger godt med på den pågående diskusjonen om EUs forsknings- og innovasjonsaktiviteter i neste langtidsbudsjett, og at våre styrende organer drøfter konsekvensene av ulike scenarier for EUs kommende forsknings- og innovasjonsfinansiering.

Hovedpunkter

Forskningsrådets Styre leverte 6. mai [høringssvar til Kommisjonens høring om det neste MFF](#). Styret understreker i innspillet at EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon er svært viktig for internasjonalt forskningssamarbeid og verdiskaping. Horisont Europa bør fornyes, men bør forbli et frittstående forsknings- og innovasjonsprogram.

Både Konkurranssevernrådet (EU-landenes forskningsministere) og Europa-parlamentet har publisert uttalelser til støtte for et selvstendig forsknings- og innovasjonsprogram under neste MFF. Et bredt spekter av aktører fra forskningssektoren har også engasjert seg til fordel for videreføring av ramme-programmet.

For det norske forskningssystemet vil et kommende rammeprogram (FP10), som er tett koblet til et bredt konkurranseevnefond, kunne skape flere utfordringer:

- I og med at Norge ikke er medlem av EU, er vi ikke garantert å få tilgang til alle deler av et nytt konkurranseevnefond. Vi risikerer derfor å gå glipp av muligheter for å delta i videreføring av F&I-prosjekter som hel- eller delfinansieres av konkurranseevnefondet.
- EØS-avtalen gir i utgangspunktet Norge rett til å assosieres til det meste av det som vil inngå i et konkurranseevnefond. Assosiering til alle deler av konkurranseevnefondet vil trolig bli kostbart, og det er derfor ikke opplagt at Norge vil velge full assosiering.
- Det vil trolig bli enda sterkere vektlegging av kortsiktig impact og implementering/skalering på bekostning av prosjekter på lavt TRL-nivå. Dette gjelder særlig samarbeidsprosjekter, der mer enn 70 prosent av den norske returen fra rammeprogrammet kommer fra.
- Krav til medfinansiering, både fra private og offentlige aktører, vil trolig øke. For å få maksimalt ut av norsk deltakelse i FP10, må vi derfor være forberedt på å bidra med mer finansiering fra Forskningsrådets porteføljer, og det må legges til rette for gode rammevilkår og støtteordninger for norske forskningsorganisasjoner og næringsliv som deltar i FP10 og aktiviteter finansiert av konkurranseevnefondet.
- Tett koordinering mellom relevante fagdepartementer og de ulike aktørene i virkemiddelapparatet vil bli enda viktigere. styrke oppdragsforskningen, bl.a. ved å videreutvikle og konkretisere Forskningsrådets vedtektsfestede strategiske ansvar for instituttsektoren, inkludert kvalitetssikring av kunnskapsgrunnlaget for instituttene

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Administrasjonen tar med innspill fra porteføljestyret i det videre arbeidet med forberedelse til det neste rammeprogrammet for forskning og innovasjon. Administrasjonen kommer tilbake med en ny sak til porteføljestyret etter at Kommisjonens forslag til MFF foreligger.

Sak PS-Forskningssystemet 41/25

Håndtering av konsekvensene av situasjonen for forskning i USA

Sak PS-
Forskningssystemstyret 41/25

Til

Porteføljestyret for forskningssystemet

Ansvarlig Direktør

Jesper W. Simonsen

Saksbehandler

Kristin Danielsen

Vedlegg

Fra

Administrerende direktør
Mari Sundli Tveit

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak

Porteføljestyret for Forskningssystemet tar informasjonen til etterretning.

Kort bakgrunn

Amerikanske myndigheter har under president Trump iverksatt og varslet en rekke tiltak med store konsekvenser for amerikansk og internasjonal forskning. Dette inkluderer redusert tilgang til eller fjerning av tilgang til forskningsdata, kraftige kutt i forskningsbevilgningene, oppsigelser, avslutning av prosjekter og innsnevring av akademisk frihet. Disse endringene har potensielt store konsekvenser også for norsk forskning.

For å få oversikt over mulige konsekvenser som grunnlag for å foreslå tiltak, har Forskningsrådet etablert en intern task force. Task force skal foreslå tiltak knyttet til både rådgivning, formidling og tilskudd. Gruppen skal konsentrere seg om områder med størst skadevirkning, som klima- og naturendringer, helse og polare forhold, og være fleksibel i forhold til endringer i utfordringsbildet.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Saken fremmes for at porteføljestyrene skal være orientert om

- arbeidet som pågår i Forskningsrådet som følge av situasjonen i USA
- erklæring fra Forskningsråds styre om de grunnleggende prinsippene for vitenskapelig kvalitet, akademisk frihet og ytringsfrihet må holdes i hevd og aktivt forsvares
- oppdrag fra Kunnskapsdepartementet

Videre bør porteføljestyrene vurdere tiltak og gi råd innenfor sitt ansvarsområde for å redusere skadevirkninger av endringene i amerikansk forskningspolitikk.

Hovedpunkter

Forskningsrådet har iverksatt flere tiltak for å håndtere konsekvensene av endringene i amerikansk forskningspolitikk, og vi er i tett dialog med Kunnskapsdepartementet om utviklingen og mulige tiltak. Forskningsrådet er bedt om å koordinere sikring av datasett og lagringskapasitet nasjonalt, og følge tett med på andre europeiske lands erfaringer og eventuelle tiltak som iverksettes internasjonalt for å sikre datatilgang og lagringskapasitet. Her er det mange aktører både nasjonalt og internasjonalt, og det er behov for å opptre koordinert. Vi vil komme tilbake med informasjon om dette når tiltak er konkretisert. Det er også behov for å vurdere behov for omprioriteringer av midler for å redusere skadevirkninger av at viktige forskningsområder mister viktig finansiering. Her er det også stor internasjonal oppmerksomhet. Situasjonen i USA er også på høyt på agendaen i Science Europe og Global Research Council, hvor Forskningsrådet spiller en sentral rolle.

For å få oversikt over situasjonen for prosjekter finansiert av Forskningsrådet er det sendt ut en undersøkelse til alle prosjekter som har registrerte samarbeidspartnere i USA. Her kom det frem at det er mye usikkerhet rundt hva som skjer og hvordan dette vil påvirke pågående og planlagt samarbeid mellom USA og Norge. Det er også etablert en e-postadresse for alle henvendelser om samarbeid med USA. Nedenfor følger en orientering om iverksatt tiltak samt hva porteføljestyrene kan bidra med for avhjelpe situasjonen.

1. Erklæring fra Norges forskningsråds styre

Forskningsrådets styre vedtok i møte 3/2025 følgende erklæring som ligger til grunn for Forskningsrådet arbeid med egne virkemidler, rådgiving, samfunnsdialog og i samarbeid nasjonalt og internasjonalt:

«Vitenskapelig kvalitet, akademisk frihet og ytringsfrihet er selve fundamentet for fri og uavhengig forskning og en av grunnplankene i demokratiet. Det er helt avgjørende at internasjonalt forskningssamarbeid bygger på likeverd.

Forskningsrådets styre vil understreke at disse grunnleggende prinsippene må holdes i hevd og aktivt forsvares. Akademisk frihet er under press i mange land, og for tiden aktualisert av situasjonen i USA. Forskningsrådets styre oppfordrer norske forskningsaktører til å stå imot press og sikre at man ikke uforvarende innskrenker institusjonenes og forskernes rett til autonomi.

Forskningsrådets styre ber også Forskningsrådets administrasjon sørge for at de samme prinsippene blir fulgt i Forskningsrådets portefølje og i øvrig arbeid. Styret gir full støtte til administrasjonens håndtering av situasjonen, nasjonalt og internasjonalt.»

2. Tiltak for rekruttering av internasjonale erfarne forskere

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har Forskningsrådet blitt bedt å se på hvilke ordninger som kan iverksettes for å bidra til målrettet rekruttering av internasjonale erfarne forskere.

Forskningsrådet lager nå en ny ordning for å gjøre det enklere å rekruttere erfarne forskere fra andre land. Ordningen skal være åpen for forskere fra hele verden, og er ikke begrenset til amerikanske forskere eller forskere ved amerikanske universiteter. Ordningen vil gå over flere år og i første omgang er det satt av 100 millioner for 2026..

Parallelt jobber Forskningsrådet med ordninger som har en lengre tidshorisont

3. Oppfølging av forskningssamarbeid med USA

USA er et viktig samarbeidsland for Norge. I 2025 finansierer Forskningsrådet godt over 300 prosjekter der norske og amerikanske forskere har et formalisert forskningssamarbeid.

Samarbeidspartnernes kompetanse og deltakelse spiller ofte en viktig rolle i vurderingen av kvaliteten i et prosjekt, og kan ha vært avgjørende i beslutningen om å tildele midler. Forskningsrådet praktiserer i utgangspunktet ikke andre retningslinjer eller unntak for amerikanske samarbeidspartnere enn samarbeidspartnere i andre land. Men dersom endringer i prosjekter på grunn av situasjonen i USA kan gjennomføres i en nedskalert versjon, og målene kan nås, vil vi vurdere fortsatt tilskudd for å unngå at norske forskningsmiljøer skal bli skadelidende. Forslag til endringer i prosjektene som kan tolkes som at Forskningsrådet går på akkord med akademiske prinsipper eller gir manglende transparens i prosjekttinnhold eller kostnader, vil ikke bli akseptert.

4. Porteføljestyrenes rolle

Det arbeides kontinuerlig med tiltak for å håndtere konsekvensene av situasjonen for forskning i USA, som det kan være relevante for porteføljestyrene å bidra til, både på

kort og lengre sikt. Forskningsrådet planlegger dette som en langsiktig satsing over flere år. Hvilke tiltak som vil være mest relevante for det enkelte porteføljestyre, avhenger i stor grad av hvor viktig samarbeid med USA og amerikanske forskere er.

I lys av porteføljestyrets ansvarsområde ber vi dere vurdere hvilke utfordringer endringene i amerikansk forskningspolitikk fører til og vurdere aktuelle prioriteringer og tiltak i arbeidet med investeringsplanen for 2026-2028. Dette kan omfatte bl.a. rekruttering, prioriteringer i utlysninger, nettverksstøtte, tiltak som kompenserer for at amerikanske forskere trekker seg fra prosjekter.

Når porteføljestyret gir innspill til budsjettforslag for 2027, ber vi dere vurdere behovet for strukturelle eller faglige tiltak og perspektiver for å redusere konsekvenser av endringene i amerikansk forskningspolitikk. Dette kan være både vekstforslag og omprioritering av budsjett. Administrasjonen vil ta med disse innspillene i utviklingen av satsningsforslag.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Saken følges opp i porteføljestyrenene.

Sak PS-Forskningssystemet 42/25

Orienteringer

Sak PS-Forskningssystemet
42/25

Til	Ansvarlig direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian Baltzrud	1. Langtidsmøteplan 2. Forprosjekt nasjonal infrastruktur for tungregning
Fra			
Områdedirektør Benedicte Løseth			

ORIENTERINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret tar orienteringene til etterretning.

Kort bakgrunn Orienteringer er en fast sak i møtene til porteføljestyret for forskningssystemet. Saken kan inneholde både skriftlige og muntlige orienteringer. Sistnevnte vil det orienteres om i møtet. Oppdatert langtidsmøteplan legges alltid ved.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Porteføljestyret skal være kjent med pågående saker som angår deres ansvarsområder.

Hovedpunkter I dette møtet er det to muntlige orienteringssaker:

- 1. Utlysning av midler for å tiltrekke internasjonale talenter**
Saken følger den forutgående sak 41/25 Håndtering av konsekvensene av situasjonen for forskning i USA.
- 2. Forprosjekt for nasjonal infrastruktur for tungregning er gjennomført**
Forskningsrådet har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet gjennomført forprosjekt for nasjonal infrastruktur for tungregning. Rapporten som sammenfatter forprosjektet er nå levert (vedlegg 2). Se [nyhetssak på Forskningsrådets hjemmesider](#) for mer informasjon.

Forberedelse / prosess Administrasjonen har utviklet saken.
